

LA UTOPIA DEL CAPGIRAMENT LINGÜÍSTIC A ALACANT:

FASE 7.5.?

ALUMNE: VICENT PASTOR I BRIONES

PROFESSOR: ERNEST QUEROL PUIG

ÍNDIX

1. INTRODUCCIÓ: DE LES DADES ESTADÍSTIQUES A L'ALACANT REAL DEL 2009...	3
2. UNA (DES) APROFITABLE EXPERIÈNCIA PILOT.....	5
3. UNA GRAN PART DELS AVANTPASSATS DE SEGONA I TERCERA GENERACIÓ SÓN IMMIGRANTS DE DIVERSA PROCEDÈNCIA.....	7
4. LA LLENGUA DORMIDA	9
5. LES VARIADES RAONS DEL CAPGIRAMENT	11
6. DE FORA VINDRAN... QUE LA LLENGUA REDREÇARAN	13
7. ALTRES CATALANOPARLANTS AUTÒCTONS	14
8. VARIATO ... MA NON TROPPO	15
9. FORMACIÓ ACADÈMICA EN VALENCIÀ	16
10. LLENGUA D'ESCRITURA	17
11. PERFIL IDEOLÒGIC i CULTURAL	18
12. LA NORMALITZACIÓ LINGÜÍSTICA	19
13. VIURE EN VALENCIÀ A ALACANT	21
14. ALACANT CULTURAL EN VALENCIÀ	22
15. EL FUTUR DE LA LLENGUA A ALACANT	23
16. CONCLUSIONS	25
17. LÍNIES FUTURES DE RECERCA	28
18. BIBLIOGRAFIA	29
19. ANNEXOS:	30
9.1. ANNEX 1: GUIÓ DE L'ENTREVISTA / ENQUESTA	30
9.2. ANNEX 2: MOSTRA	31
9.2. ANNEX 3: TRANSCRIPCIONS DE LES ENTREVISTES	32
9.3. ANNEX 4: ENQUESTES REBUDES PER CORREU ELECTRÒNIC	88

1. INTRODUCCIÓ: DE LES DADES ESTADÍSTIQUES A L'ALACANT REAL DEL 2009

La desertització lingüística¹ de la ciutat d'Alacant s'inicia primerament ja al segle XVI, es fa més forta al temps del botiflers i pren caràcter d'anihilació a la segona meitat del segle XIX. D'ençà la moda implantada aleshores per les classes benestants i prenent com a punt d'arrancada el centre urbà modern, la substitució lingüística del valencià pel castellà va amarant tota la ciutat, envoltada pel prestigi² de la llengua dominant i promoguda per tot un seguit de prejudicis varis. Poques enquestes donen respostes esperançadores a la constant minva de parlants autòctons del català que decidixen continuar emprant el català com a llengua de família i la transmeten als seus fills. L'estimació que feia Montoya (1996: 216) sobre la pervivència del català a la ciutat permetia albirar-ne l'extinció a mitjan segle XXI, basant-se en els escassos 9.263 catalanoparlants que la seua enquesta revelava: “no quedarà cap alacantí autòcton amb un coneixement naturalment adquirit del català.” Ninyoles (1992: 108) ho confirmava:

La situació peculiar de la ciutat d'Alacant pot advertir-se en el nivell actual d'utilització del català, no tant pel fet que presente els valors més baixos de tota l'àrea lingüística, sinó pel marcat distanciament relatiu que observa respecte del conjunt de la província i respecte de la seua pròpia comarca (l'Alacantí).

El Llibre blanc de l'ús del valencià – I: Enquesta sobre la situació social del valencià. 2004 (pàg. 7) afirma sobre la competència lingüística en valencià que “els entrevistats de la regió d'Alacant mostren els nivells més baixos en tots els aspectes.” Més avant (pàg. 9) el mateix informe diu que “especialment en la regió d'Alacant, l'ús del valencià és molt minoritari respecte al del castellà, i el seu pes poblacional condiciona el conjunt de la Comunitat Valenciana”. El detall més preocupant és el que s'apunta sobre l'ús predominant del valencià en l'àmbit familiar i la seua transmissió intergeneracional que mostra un percentatge de només el 22% front al 29% de les enquestes anteriors³. Si li afegim la baixa percepció sobre l'ús del valencià per les administracions (46% dels entrevistats diuen que poc o gens; 49% respecte al foment de l'ús del valencià per part de la Generalitat Valenciana) i el fet que un 63% afirme que hi ha entrebancs per a usar el valencià amb

1 Aquesta expressió l'he manlevada de l'article de Joan Carles Martí i Casanova "Reforestació lingüística i medioambiental a l'Extrem Sud del País Valencià" aparegut a la revista *Escola Catalana* (núm 454, 2008): "Per desertització lingüística entenem parts d'un territori on una llengua havia estat la llengua popular hegemònica i ha deixat de ser-ho. [...] Al meu petit país, el subdesert es desplega per les serralades i les canyades. Per si no n'hi hagués prou, de la desertització lingüística en diuen *alacantinització*."

2 Ninyoles (1989: 49) ho expressa amb claredat: “el creixent prestigi del castellà anava estrictament lligat als sentiments de menyspreu i de discriminació envers l'idioma propi”. Al llarg de les entrevistes, he escoltat parlar encara a hores d'ara de llengua de prestigi per a referir-se al castellà i de llengua de poble, o simplement dialecte, per a referir-se al valencià.

3 Promogudes o realitzades per la Conselleria de Cultura, Educació i Ciència els anys 1985, 1989, 1992 i 1995.

normalitat, tal volta pugam entendre perquè cada vegada que he preguntat als meus entrevistats si coneixien altres catalanoparlants nascuts a la ciutat es grataren el cap cercant alguna resposta – generalment negativa- i perquè creuen que la promoció i defensa de la llengua per part de les administracions és, a excepció feta de la Universitat d'Alacant, inexistent. El darrer *Llibre blanc de l'ús del valencià- II* (2005: 158-159) editat per l'Acadèmia Valenciana de la Llengua (AVL) inclou un estudi del propi Montoya on, partint de l'enquesta que el SIES dedicà a la ciutat d'Alacant el 1994, assenyala que aquella donava “*un ús a casa del 17%, el més baix de totes les ciutats valencianes.*” Les paraules amb què clou l'apartat dedicat a Alacant em permetran situar l'abast del present estudi:

La revernacularització a Alacant es troba restringida a una part més conscienciada dels pares que duen els seus fills als escassos col·legis públics de línia en valencià que existixen a la ciutat. Entre aquests destaquen els qui posseïxen una formació acadèmica superior, però la proporció que representen en relació al total de la ciutat és ínfim.

La cacera d'aquestes *rarae aves*, alacantins catalanoparlants autòctons, que han aconseguit capgirar la interrupció de la transmissió lingüística intergeneracional i reprendre el català com a llengua de família ha estat doncs l'objectiu primordial d'aquesta recerca sociolingüística que pretén trobar rebrots verds catalans dins l'aridesa lingüística de la ciutat d'Alacant. Sempre s'ha dit que tota pedra fa paret i aquest treball voldria ser una humil·líssima contribució al coneixement de la realitat sociolingüística de la ciutat d'Alacant a les acaballes de l'any 2009. Un major coneixement sempre ens servirà per poder dur a terme accions correctores contra el procés de substitució lingüística d'una manera més encertada. Antoni Ferrando sentència al pròleg a l'obra de Montoya (1996: 18):

el que està clar és que no ens podem quedar parats amb els mínims actuals contemplant la lenta agonia del català entre els alacantins.

La metodologia emprada es basa en la tècnica de la bola de neu i s'ha dut a terme mitjançant una recerca qualitativa amb la realització de diverses entrevistes semiobertes o no rígidament estructurades, enregistrades en MP3 i transcrites seguint el model de Montoya (1996: 227-229).

Amb aquests supòsits he pogut rastrejar tan sols setze casos més o menys vàlids, dels quals interessen molt particularment aquells on el valencià és llengua permanent dins la família, en ocasions en el mateix centre modern d'Alacant, irradiador en origen del procés de castellanització de la ciutat. Totes les entrevistes, però, s'han inclòs perquè ofereixen un ventall molt ampli de situacions lingüístiques.

2. UNA (DES) APROFITABLE EXPERIÈNCIA PILOT

Les primeres persones en què vaig pensar a l'hora d'iniciar aquesta estudi presenten l'avantatge d'ajustar-se perfectament al perfil ideal que pretenia analitzar: els dos membres del matrimoni han estat pujats en castellà, han revertit per distintes raons la llengua en què els van parlar a la llar familiar i han aconseguit de mantenir el català com a llengua domèstica amb els fills adolescents. El gran inconvenient era, tanmateix, que són familiars de la meua dona i per tant havien de restar exclosos del meu univers de treball... o no? Atés el limitat nombre de candidats a ésser entrevistats i la idoneïtat de la família TC (ET i MC), m'he permés no deixar a banda el material que vaig poder recollir en les dues entrevistes dutes a terme a casa seua. Una vegada analitzades les entrevistes he pogut extraure algunes conclusions que, en la majoria dels casos, s'han vist confirmades per la resta d'entrevistes:

- 1) Una gran part dels avantpassats de segona i tercera generació són immigrants.
- 2) Malgrat que a ells se'ls ha parlat sempre en castellà, en casa s'ha sentit parlar valencià a algun major (els pares entre ells, alguna àvia o tia...) que els ha permés tindre una perceptivitat major envers la llengua i que els han transmés el que algun entrevistat ha qualificat de “llengua morta” o “dormida” que molts anys després ha despertat o resuscitat.
- 3) Les raons de la recuperació (total o parcial) del valencià com a llengua pròpia i/o familiar són força variades: influència d'un amic, amor, ideologia, treball, etc.
- 4) L'impuls definitiu cap a la recuperació de la llengua en nombrosos casos ha vingut donat per influència al·lòctona. La llavor era a casa però l'espurna ha estat encesa per un catalanoparlant nascut fora d'Alacant amb qui han tingut una relació sentimental o d'amistat que n'ha marcat l'evolució lingüística.
- 5) Totes les persones, sense excepció, han manifestat la dificultat d'identificar altres persones que s'ajustaren al perfil. Tothom admet que coneix algunes persones però no estan segures de si parlen català dins de casa i en ocasions dubten de si són nascuts a la capital o en algun poble de les rodalies.

6) Gràcies a MC s'ha pogut contactar amb diverses persones relacionades com ella amb la docència, que és un dels entorns més favorables a la llengua. Amb tot i això, s'ha intentat diversificar la selecció dels parlants: mestres (MC, MA, CA), treballadors de la sanitat (ET, ER), administratius (AP), escriptors (MP, ER), treballadors de la banca (TJ, JC), etc.

7) Tots aquells nascuts abans de 1970 han tingut un contacte pràcticament inexistent amb la llengua a l'escola o l'institut. Queda clar que la universitat ha estat en la majoria dels casos el punt de dinamització o primer contacte amb el català, tot i que de manera força irregular perquè a les darreries dels 70 i primers anys 80 la impartició d'assignatures en català era gairebé experimental.

8) La formació escolar castellanòfona de la majoria determina que a l'hora de triar una llengua d'escriptura personal (notes, agenda, etc.) reconeguen la tendència a emprar el castellà o a repartir-ne els usos amb el català. Tan sols MC, ET i ER declaren fer un ús exclusiu de la llengua catalana.

9) S'accepta, en general, que aquests parlants responen a un perfil ideològic concret de tendència a l'esquerra, més aviat no nacionalista, descontents amb la política lingüística de les institucions valencianes actuals.

10) Malgrat algun optimista recalcitrant, es jutja impossible viure en valencià a Alacant perquè la llengua és minoritària en extrem i encara queden moltes actituds farcides de prejudicis i manca de la més elemental comprensió envers la diversitat lingüística de la ciutat. Els retrets sempre vénen de terceres persones i rarament de l'entorn familiar, social o laboral dels entrevistats.

3. UNA GRAN PART DELS AVANTPASSATS DE SEGONA I TERCERA GENERACIÓ SÓN IMMIGRANTS DE DIVERSA PROCEDÈNCIA

Aquesta tabla mostra de manera fefaent que la gran majoria dels informants són alacantins de primera, segona o, a tot estirar, tercera generació (només CA, ER, MA i MI):

INFORMANT	PARE	MARE	AVI PATERN	ÀVIA PATERNA	AVI MATERN	ÀVIA MATERNA
AP	Ondara	València	Ondara	Ondara	València	València
BC	Calp	Calp	Aigües de Busot	Calp	Calp	Calp
CA	Alacant	Alacant	Alacant	Alacant	Alacant	Alacant
CN	Alacant	Almoradí	Àguiles (Múrcia)	Àguiles (Múrcia)	Alacant	Alacant
CO	Aigües de Busot	Aigües de Busot	Aigües de Busot	Aigües de Busot	Argentina, de pares d'Aigües	Iecla
ER	Alacant	Alacant	Alacant	Alacant	Alacant	Alacant
ET	Albacete	Palamó	Albacete	Albacete	Palamó	Palamó
JC	Sòria	Guadalajara	Sòria	Sòria	Guadalajara	Guadalajara
LB	Alacant	Alacant	Guadalest	Guadalest		
MA	Alacant	Alacant	Alacant	Alacant	Alacant	Alacant
MC	Alacant	Alacant	Múrcia	Alacant	Conca	Conca
MI	Alacant	Alacant	Alacant	Alacant	Alacant	Alacant
ML	Santa Pola	Sant Vicent	Santa Pola	Santa Pola	Sant Vicent	Sant Vicent
MP	Alacant	Alacant	Alcoi	Saragossa	Burgos	Torrevel·la
MR	Alacant	Mazarron	Albatera	La Torre de les Maçanes	Mazarrón	Mazarrón
TJ	Alacant	Campello	Palamó	Callosa d'En Sarrià	Campello	Relleu

Nota: He exclós del quadre AM per manca de dades. De la mateixa manera, la informació sobre LB està incompleta.

La majoria dels entrevistats o enquestats se situen dins una franja d'edat entre els 40 i els 50 anys, per tant la generació nascuda en els anys 60. Això ens permet de parlar d'una generació de pares nascuts als anys 30, per regla general, excepte en el cas d'ER “*mon pare va nàixer en 1910*” i de MI, de vint-i-tres anys, els pares de la qual deuen haver nascut als anys 50. Ara bé, l'origen familiar és més aviat divers i tan sols dos casos certifiquen pedigrí alacantí fins a la generació dels avis, CA i ER:

VP: I els quatre són d'Alacant i els quatre parlaven valencià?

CA: Entre ells parlaven valencià i a mi es dirigien en castellà.

El cas dels pares d'ER com hem vist ens retrotrau a una generació anterior, coincident amb la dels avis de CA, i la dels seus avis ja ens col·loca al darrer terç del segle XIX:

ER: Mos pares eren d'Alacant i els meus avis també.

La resta dels entrevistats són alacantins d'una sola cama – com diuen els mallorquins- o de mitja-cama perquè tan sols tenen un dels quatre avis nascuts a la ciutat. Anem per parts:

- ET és fill de filla del Palamó⁴ però son pare és de La Manxa i això junt amb la tendència social a parlar castellà va contribuir a fer-ne la llengua familiar.
- MC és filla d'alacantins, barri de Sant Antoni, però “*La [única] branca alacantina era la meua iaia Luisa*”; la resta van immigrar des de Conca i Múrcia.
- TJ és fill de pare alacantí, de Sant Blai, però els avis paterns eren del Palamó i de Callosa d'En Sarrià, mentre que sa mare és campellera com el seu avi matern, i l'àvia és de Relleu.⁵
- MP és l'entrevistat més desarrelat de tots des del punt de vista genealògic perquè malgrat ser fill d'alacantins, cap dels seus avis ho és: els paterns venien d'Alcoi i de Saragossa; i els materns de Torrevella i de Burgos, respectivament. Ell mateix defineix la situació:

Més castellà no podia ser. Entonces jo sóc un producte híbrid. Jo m'he sentit molt alacantí perquè jo sóc d'Alacant de tota la vida i jo amo molt Alacant però tinc la desventaja de que si en aquell temps en què jo vaig anar a l'escola i a l'escola de comerç. Si havera segut ara, algun valencià m'haurien ensenyat. Aixina, pues d'escoltar al meu *auelo*.

- AP és filla de pares nascuts a Ondara (Marina Alta) i el seu fill Francesc té el pare nascut al Campello (Alacantí).
- JC és fill de pares castellanomanxecs, residents a Alacant des de principis dels anys 40.
- LB és filla d'alacantins però néta del poble de Beniardà. De sa mare diu:

Ma mare ho entén perfectament perquè porta setanta anys anant a Beniardà. L'entén perfectament, de quan en quan solta alguna parrafada en tots els seus errors perquè no l'ha parlat mai; el parla allí quan va.

---

4 Pedania d'Alacant.

5 Municipi de la Marina Baixa.

4. LA LLENGUA DORMIDA⁶

Molts entrevistats han deixat clar que la llavor hi estava però feia falta regar-la per a obtindre la saó. Les raons són varies però i les circumstàncies també. Així ET ens ofereix un primer testimoni valuós per la descripció que fa del procés:

Però ma mare tenia ahí un valencià retingut, està clar. Amb mi parla, com pots comprovar, parla bé. Té paraules mortes com “sutge” o “rabassa” [...]

A més de la precisió del concepte “valencià retingut”, també és important assenyalar la riquesa lèxica d'un valencià que els entrevistats en ocasions desconeixen malgrat haver recuperat la llengua, una llengua que és com podem comprovar més pobra en vocabulari degut al llarg procés de castellanització que han hagut de travessar. De la mateixa forma, MC parla de llengua passiva:

Els [els avis] en mon pare parlaven en castellà, el que passa és que mon pare era el que la tenia passiva i per això en el mercat parlava en valencià i la iaia Luisa, jo l'ha sentida parlar en valencià, tinc records de contar contes en valencià, expressions en valencià. I la tia Maria, la germana de la iaia, que és la que va durar més, conforme anava fent-se major se li escapava més el valencià.

CA ens conta el cas típic de l'esquizofrènia viscuda al si de moltes famílies alacantines als anys seixanta que ja van decidir fer el tall lingüístic. Amb tot i això, ella hi estava parant l'orella:

Els materns en ma mare parlaven valencià. Jo anava a casa dels meus avis en Agost i allí en ma mare, *mi* tia, *mi* tio Paquito, *mi* tio Juanito... tots parlaven valencià entre ells però quan se dirigien als néts sempre ho feien en castellà.

MA és contundent amb el pronòstic:

Lo meu és esquizofrènic perquè jo estic casada en un valencianoparlant en el qual parle castellà. No t'ho pergues. Els meus pares són valencianoparlants i jo parle en ells en castellà [...] els meus pares parlaven en castellà però quan no volien que mos anterarem de algo parlaven en valencià. Amb la qual cosa jo des de bebé estirava l'orella per enterar-me per lo qual tenia un valencià passiu però no havia parlat mai de la vida. A més si parlava valencià, me palpaven.

La repressió paterna hi era però no evitava que ella estirara l'orella i acabara adquirint el valencià com a oient passiva. MR es va criar a Sant Blai on quasi tots els amics parlaven valencià, però no ella per la següent raó:

aleshores em van explicar [els seus pares] que la raó era evitar que ens passés com a l'avia que havia patit humiliacions pel seu accent, quan va començar a treballar amb una família rica d'Alacant. Des d'aquell moment vaig decidir aprendre i utilitzar el valencià sempre que pogués.

---

6 La llengua segueix dormida perquè ens trobem en clara situació de substitució lingüística, que Aracil (1982: 115) defineix com la suplantació total de la varietat lingüística recessiva per la varietat dominant.

MP ho tenia més complicat perquè tan sols escoltava parlar valencià al iaio d'Alcoi. A més ens ofereix una solució alternativa al capgirament de la situació actual que a hores d'ara ja la donaríem per bona: que cadascú parles sense problemes la seua llengua i l'altre l'entenga.

I la meua iaia era de Huesca, aragonesa, parlava castellà. Ella no parlava res de valencià. Entonces tota la seua vida, ell parlava en valencià i ella parlava castellà. Los dos se entenien però ningú parlava la llengua de l'atre. Entonces clar vam adquirir un vici que era escoltar a l'auelo en valencià però contestar-li en castellà. Què passa? Pues que jo entenc perfectament el valencià però no tinc hàbit de parlar en valencià.

AP no ha parlat mai el valencià amb els pares sí els l'ha escoltat quan parlaven entre ells i a son pare amb l'avi patern. No és el cas de sa mare nascuda a València que parlava amb l'àvia en castellà.

ER ens ofereix en una llarga conversa una àmplia explicació del perquè del seu valencianisme, de com li va brotar la llavor de la llengua i altres qüestions que es debatran més avant:

ER: Però ma mare sí que era de llengua materna valenciana.

VP: I també ha dit que era d'ací.

ER: Era d'ací, i sa mare també. Mos pares entre ells parlaven castellà.

VP: Però parlaven castellà davant dels fills i darrere dels fills?

ER: Sí, sí. Mon pare per exemple... jo la llengua la tinc viva des de xicotet, no? Però entre ells sempre han parlat en castellà. Mon pare pel carrer parlava en moltíssima gent en valencià. Jo anava molt al camp amb ell, perquè era molt aficionat a anar al camp, i jo casi he après més valencià en mon pare que era de llengua materna castellana, però sos pares parlaven en valencià. O sea, els meus avis entre ells parlaven en valencià però als fills els ensenyaven en castellà. I, per exemple, les filles - els meus avis van tindre catorze fills- no parlaven en valencià cap filla, els varons, tots.

El pare va ser pujat en castellà per pares alacantins catalanoparlants i ell va fer el mateix amb el seu fill: el pare parlant passiu empra la llengua en esdevenir adult en alguns àmbits extradomèstics i li trasmet al fill per via passiva el mateix coneixement de la llengua que havia heretat. Els passejos pel camp i les anades i tornades al mercat, àmbits propicis a la llengua catalana en l'Alacant dels anys 40 van fer la resta. Queda clar que amb les seues ties no haguera estat possible, per raons de gènere..

LB parla de la seua família com d'una família tradicional pel que fa a la interrupció dels avis als pares i dels pares a ella, però

lo que passa és que sempre l'ha sentit parlar quan es meus auelos, els iaies per part de mon pare vénen, ma uela de la vall de Guadalest. Entonces allí quan anàvem en estiu, pues jo sentia parlar als meus amics en valencià, clar. Però en Alacant, mai de la vida.

El cas de TJ n'és l'excepció perquè en sa casa no van perdre mai el valencià com a llengua familiar.

La causa era ben corrent aleshores i segons TJ va significar la seua "salvació" com a alacantí catalanoparlant:

el fet pel qual en casa tant el meu germà com jo és perquè ma uela, la mare de ma mare, tenia moltes dificultats per parlar castellà, no sabia, i entones això va possibilitar que en l'àmbit familiar parlaren tots valencià, i per això tant el meu germà com jo nos hem salvat.

5. LES VARIADES RAONS DEL CAPGIRAMENT

Les causes que han dut els entrevistats a recuperar el valencià com a llengua pròpia no responen a una única categoria sinó que en ocasions es barregen raons de caire ben distint, des de les estrictament sentimentals a les d'un contingut més aviat ideològic. I és clar que es pot recuperar la llengua per amor, no a la llengua *sensu stricto* sinó a la persona estimada, i en tenim alguns casos.

Així, quan MC festejava amb ET, va ocórrer el següent:

MC: Jo quan el vaig conèixer, quan vam començar a eixir parlava en ell en castellà. I un dia a la plaça de bous, em va dir: "A partir d'ara anem a parlar en valencià." I jo li vaig dir: "Yo no puedo". I aixina va ser.

VP: I el va costar molt?

MC: Un poquet, però tampoc. Parlava en català [rialles] que era el que havia escoltat, per les cançons del Llach.

La "culpa" en darrer termini la té, en paraules d'ET, el servei militar⁷ - en principi poc sospitos de promoure tendències lingüístiques perifèriques: "*després a la mili em vaig ajuntar amb l'Albert que era de Granollers - i el seu germà me va dir que va ser un dels que va portar a Tarradellas de França- [...] i ahí me vaig soltar*". Aquesta barreja amorosomusical no és aïllada, i de fet la trobem de nou, amb variacions, en la conversa amb CA, que és un exemple de represa més tardana de la llengua:

...i vaig arribar al Tirant de Rock i tots parlaven valencià i jo no parlava valencià i això me va fer dir "Vaig a començar a parlar en valencià que ací tot el món el parla. [...] I la meua parella, ex-parella, parlàvem en valencià els dos i nos deixàvem totes les notes en valencià i a més era profe de valencià i quan tenia dubtes li les preguntava, ara ja no...

De nou l'amor en el cas de MA, i després la vida familiar en un poble valencianoparlant de la muntanya alacantina va fer la resta:

És que jo vaig començar a parlar valencià per amor. Jo el vaig conèixer a la facultat i, però com allí es parlava castellà, jo parlava castellà en ell." Però després "a sa casa [del marit] són huit fills, de pares valencianoparlants, de Alcoleja, de la montanya, però tots els fills parlen als pares en castellà, però tots nos parlem entre mosatros en valencià.

---

⁷ La situació era la següent: "*a la mili estaven els polacos i els valencians que no volian ser polacos i van dir que eren checos. Jo estava a Saragossa i es parlava molt valencià perquè hi havia molts catalans i valencians*". De Polònia, llavors, va vindre la represa lingüística de la família TC.

AP presenta al seu torn una barreja de motivacions ben interessants. Com hem dit abans, ella és filla d'ondarencs vinguts a Alacant on ella va nàixer, i a més va estar casada amb un valencianoparlant militant del Campello. Ella, tanmateix, parla d'altres raons: sociolaborals, tant anteriorment en el seu treball d'arqueòlega “*El valencià feia falta per relacions socials*”, com en l'actualitat en el Servei de Promoció del Valencià de la Universitat d'Alacant:

Jo ara que estic en un àmbit valencianoparlant en el meu treball que hauria de fer un esforç de parlar en tot el món en valencià, sobretot en qüestions de faena, açò està costant-me [...] perquè era la llengua dels meus pares per consciència, era una obligació, entre cometes, retomar-la...

Les reflexions sobre la llengua a Alacant que fa ER són força complexes, però són més senzilles les que ofereix sobre la seua pròpia evolució lingüística. Ja he explicat abans com ER recorda el rerefons valencià dels seus avis, les passejades amb son pare, però com li vaig dir en l'entrevista és clarament una *rara avis*, si més no quan diu:

jo vaig anar a València en una decisió, diguem-ne idiomàtica, que no és que la vaig trobar allí, sinó que allí me vaig reafirmar...

I abans ja havia explicat quins eren els cercles on es movia a València:

Jo vaig començar en el grup d'Ausiàs March amb Alfons Cucó, amb qui vam fer l'antologia de 'Poetes universitaris valencians' de 1962, i tal, i Joan Fuster, en fi tota la gent, Sanchis Guarner, l'aula Ausiàs March a la universitat, conferències, Vicent Ventura entre altres...

Ell ja duia la llengua i sembla que de València es va emportar la literatura.

JC presenta una combinació de factors socials i sociolaborals per explicar el seu cas, és a dir, com una persona al·lòctona, sense cap relació familiar prèvia en Alacant, ha aconseguit una admirable fluïdesa a l'hora de parlar valencià:

Però a casa mon pare no parlava, ma mare tampoc, però la gent de la casa sí que parlava a vegades. Vam començar a tindre amics i [...] en una casa d'un amic meu, que són de Ibi, el auelo parlava només que en valencià i allí que anaven tots a parlar i l'home en valencià. I jo bom, em vaig quedar, em vaig quedar i després en el treball. Vam anar per tots el pobles i sense voler pues pam, parles, parles, parles i se'm va quedar pues d'una manera natural.

LB també dóna parla de l'amor com de l'espurna que va acabar per encendre el foc de la llengua, però l'interés i les dificultats per aprendre'n ja li venien de joveneta i després del temps de la universitat:

Lo que passa després conforme passa el temps i escomences a estudiar, pues jo vaig començar a estudiar valencià abans d'acabar la carrera. I després me vaig ajuntar en el meu home, que és de Castalla i valencianoparlant de tota la vida i entones vaig començar a fer els cursos de l'ICE. I a partir de que estic en ell acomence a parlar de manera contínua el valencià. Perquè quan jo anava a Beniardà⁸ [rialles], no t'ho pergues, les meues amigues d'allí em parlaven en castellà pa ensenyar-se elles el castellà.

6. DE FORA VINDRAN... QUE LA LLENGUA REDREÇARAN

La força del costum de parlar castellà estava tan arrelada en els alacantins entrevistats que difícilment haurien pogut per si mateixos superar la inèrcia castellanòfona. Hem observat que quasi sempre l' "espentoneta" vers el capgirament més o menys complet ha estat donada per altres parlants al·lòctons, normalment membres de la seua família. És a dir, l'aigua que ha regat la llavoreta local sol vindre d'altres bassals catalanòfons, en la majoria de casos de pobles de la pròpia província d'Alacant.

L'amic català que ET va fer a la mili va propiciar, com hem dit abans, la recatalanització d'una relació sentimental, embrió de la futura família TC.

CA va escoltar de xiqueta parlar valencià a Agost. Ja adulta va descobrir altres llocs on la gent s'expressava en valència, "*vaig arribar al Tirant de Rock i tots parlaven valencià*". Una cosa va dur a l'altra i una posterior relació amb un professor de valencià⁹ ho va acabar d'adobar.

Si MA ha dut a terme una profunda valencianització ha estat degut a l'amor envers un home nascut en un poble de la muntanya alacantina amb la família del qual ha fet vida en valencià, tot i no haver superat la força del costum i mantenir el castellà tant amb l'home com amb la filla.

Ja hem parlat de l'avi alcoià de MP, l'única branca valencianoparlant del seu Arbre de Transmissió Lingüística (ATL), que, al menys a nivell pesonal, li han permés tindre una fluïdesa considerable a l'hora de parlar valencià malgrat conèixer la llengua més d'oïda que de parla.

Tant AP com el seu fill Fr admeten la importància del fet que el pare d'aquest adolescent, alumne de línia en valencià, fóra nascut al Campello a l'hora de provocar la valencianització de la llar familiar, o millor la seua veritable bilingüització. "*En el poble, a Castalla, a qui siga li parle en valencià*" manifesta Fr sense embuts. En el poble valencianoparlant de sa mare se sent lliure.

JC li deu el seu parlar valencià a l'avi iberut d'un amic de la infantesa que, com tants altres avis, tenia enormes dificultats per expressar-se en una llengua que li resultava aliena: "*el auelo parlava només que en valencià*".

---

9 CA no va especificar la procedència d'aquesta persona, però és fàcil intuir que no era alacantí.

A les paraules “*en Alacant, mai de la vida*”, LB hi contraposa la realitat valenciana dels estius d'infantesa a Beniardà i, sobretot, el fet d'haver-se casat amb un castallut que la va animar a fer el canvi cap al valencià, que és l'actual llengua de la família:

L'esponentona va ser el meu estimat: “Hala, venga a parlar valencià!”. “Hala, venga a parlar valencià!”

7. ALTRES CATALANOPARLANTS AUTÒCTONS

Si aquest treball ha estat un repte personal, ha estat fonamentalment degut a la naturalesa intrínseca de la croada que vaig emprendre pels carrers d'Alacant. Em van dir que era una tasca detectivesca i la predicció no podia ser més exacta. Si la llista final de persones entrevistades i enquestades és el resultat d'una llarga sèrie de preguntes a coneguts i coneguts de coneguts, a hores d'ara he de reconèixer que la bola de neu s'ha fet poc gran per manca de neu¹⁰.

ET ens parla de la seua infantesa castellanòfona al Palamó¹¹ en els darrers anys del franquisme:

de la meua generació, poqueta, poqueta gent és la que parlava en valencià en havia Paquito, el seu germà i la seua germana major perquè la germana xicoteta ja parlava en castellà. [...] Després en el Roalet¹² estava Pitera i el seu germà [...] una generació que tenen 50 o 51 anys ara un altre que es deia el Xulla.

L'àmbit laboral d'ET, l'Hospital General d'Alacant, no dóna millors resultats. MC, per la seua banda, ha estat el contacte amb altres entrevistats, quasi tots docents, i a l'hora de parlar dels catalanoparlants alacantins sentència: “*els casos aixina estan identificats; vull dir que ens coneixem tots. Són quatre gats*”

CA diu que “*d'Alacant n'hi ha molt poqueta gent*” i tan sols és capaç de citar els noms d'una companya de l'institut i la dona d'un altre company.

MA ens parla de la sorpresa que li causà el seu germà: “*Jo em vaig enterar que parlava valencià*”

---

10 Ninyoles (1989: 30) ironitza sobre els defensors del fals bilingüisme perquè creu que no es fa sinó encobrir “el desplaçament d'un idioma per l'altre”. El bilingüisme és una “situació inestable”, un procés de trànsit cap a la definitiva substitució. La gran dificultat per a trobar parlants alacantins autòctons no fa sinó confirmar les paraules de Ninyoles.

11 Montoya (1996: 151) recull unes declaracions del director del col·legi públic del Palamó durant el curs 1993/94 sobre els alumnes nascuts al voltant de 1980: “des xiquets, no el parla cap...pero des de fa quinze anys que ningun xiquet... excepcionalment algun xiquet però és molt raro”. La cosa com confirma ET venia de més lluny.

12 EL Rodalet és un barri de Sant Vicent del Raspeig que fita amb el Palamó.

quan va nàixer la meua filla”. A banda del germà ens fa arribar una llista de tres o quatre persones, companys de l'escola on treballa.

TJ és capaç de donar uns quants noms però els descartem perquè tampoc viuen a Alacant i la majoria són mestres, nucli central de la població valencianoparlant alacantina. Amb tot, TJ ens dóna una molt convincent explicació del perquè de la seua fugida d'Alacant ciutat:

Saps per què vam vindre a Mutxamel? En aquella època, fa vint i molts anys, vint-i-tres anys, Mutxamel encara conservava l'estructura de poble, poble, en què l'agricultura encara tenia un pes i lo que buscàvem era lo que Alacant havia deixat de ser. Tots vam pegar la volà i vam vindre cap ací.

Sembla que la llengua va fent el mateix, fugint d'Alacant cap a nous indrets menys glotòfags. El problema és que, com ja s'ha assenyalat abans, la glotofàgia castellanòfona està envaint els pobles més propers a la capital degut a l'enorme increment demogràfic que han experimentat ens els darrers anys.

MP diu que sí *“que n'hi ha que parlen valència “ara”; jo els he conegut parlant castellà”*, mentre que AP només és capaç de citar LB, a la qual també vam entrevistar.

A ER se li pregunta no només com a parlant sinó com a escriptor en llengua valenciana i dóna una breu llista de noms d'escriptors en valencià que viuen a Alacant. Una volta descartats quasi tots perquè no són autòctons, només ens queda Mariano Sánchez Soler, Joaquim González Caturla i el propi ER. Si continuem garbellant, el primer caurà de la llista perquè recorre al valencià com a llengua literària de manera molt ocasional, i ens resten els mateixos dos autors que ja esmentava Montoya (1996: 53): *“Però nascuts en Alacant, pràcticament Ximo González Caturla i jo”*

8. VARIATO... MA NON TROPPO

La franja d'edats dels entrevistats va des de l'adolescència de Fr, el fill d'AP, fins als 69 anys d'ER. La mestra més jove, MI, només té 25 anys. Amb tot, predomina el grup d'edats compreses entre els 45 i els 55: AM, AP, BC, CA, CN, CO, ET, LB, MA, MC, ML i MR estarien en aquest apartat. Tan sols quatre persones depassen els 60: TJ, JC, MP i ER.

Pel que fa al barri de naixement, aquesta seria la distribució:

- Altozano: AP
- Carolines: ER, MI
- Centre- Diputació: BC
- Centre-Mercat: CA, LB, MP
- Ciutat Jardí: JC
- Florida: MA, CN, CO, ML
- Palamó (o Villafranca): ET
- Pla- Plaça de Bous: AM, MC
- Sant Blai: TJ, MR

Les persones del meu entorn tenen entorns semblants al meu pel que fa al tipus de professions, formació acadèmica, etc. Aquesta és la causa de la poca varietat que reflecteix la mostra des del punt de vista professional, tot i que s'ha fet un esforç per ampliar la perspectiva.

- Administratiu / comercial: AP, MP
- Banca: JC, TJ.
- Docència: AM, CA, LB, MC, CN, CO, MI, MA, ML, MR
- Sanitat: BC, ER, ET

8. FORMACIÓ ACADÈMICA EN VALENCIÀ

El gran problema de partida és la manca de formació acadèmica general en valencià de tots els entrevistats, excepte Fr i MI, que, per edat, sí han rebut o estan rebent educació escolar en valencià. La norma, però, és haver rebut una formació escolar en l'ensenyament primari i secundari completament en castellà, la qual cosa ha dificultat l'ús escrit de la llengua de quasi tots els entrevistats. Encara en l'actualitat, solen preferir el castellà per una major seguretat en la normativa

gramatical i ortogràfica. A grans trets, podem dir que la formació acadèmica en valencià, si n'hi ha hagut, ha estat rebuda durant els estudis universitaris, reglada o no, o després d'haver acabat la carrera.

Un grup important dels entrevistats són mestres que van estudiar el valencià com a assignatura optativa en Magisteri entre els anys 1978-1982 o bé van seguir els cursos de l'Institut de Ciències de l'Educació (ICE) de la Universitat d'Alacant per acabar aconseguint el Diploma de Mestre de Valencià, puntuable dins el barem de promoció de la carrera docent. Així MC diu de l'assignatura que “era optativa” i que li la convalidarien poc després pel curs de grau elemental de l'ICE. CA, però, diu que “quan jo vaig començar ja estava obligatòria en Magisteri.” i a més s'ha tret “la capacitació, el Mitjà”. Una altra mestra, MA, recorda que el valencià era “optativa, evaluable, però no obligatòria per currículum”. Malgrat els paranys de la memòria i l'aparent contradicció entre testimonis que van fer la carrera en anys quasi consecutius, MA i MC coincideixen en la importància d'aquella experiència perquè es “va estar bregant per formar un grup, vam protestar els alumnes i van formar un grup però allò era simbòlic, era una lluita política més que...”. Tant CN com CO tenen el diploma abans esmentat i fan classes en valencià en el nivell primari. MI, la mestra més jove del grup, també amb el títol de Mestre de Valencià, fa classes a Catalunya on ara “en poc temps, he canviat el valencià pel català”. Una altra mestra, LB, també ha fet cursos a *Acció Cultural*, la “Campanya Carles Salvador”.

Dins el grup de docents autòctons catalanoparlants, cal fer un apartat especial per a AM que és l'única filòloga diu que la universitat “em va donar una formació bàsica (vaig fer les assignatures optatives de Filologia Catalana de la meua llicenciatura de Filologia Hispànica)”. A més va seguir els Cursos del Pla de Reciclatge en Valencià (Nivell Mitjà i Superior), per acabar aprovant les oposicions a Secundària per a l'assignatura de Valencià.

Altres com BC han fet els cursos de la Junta Qualificadora de Coneixement del Valencià (JQCV), que són els que s'exigeixen a l'hora de baremar els mèrits dels funcionaris no docents. També és el cas d'AP, arqueòloga, que, després d'haver fet algun curset de l'ICE, es va presentar també als

exàmens de la JQCV i gràcies al nivell mitjà que hi va obtenir va poder accedir a una plaça de cap administratiu del Servei de Promoció del Valencià de la Universitat d'Alacant: "Si no el tinguera no podria estar treballant al Servei de Promoció".

N'hi ha però que no han tingut cap contacte reglat amb la llengua. El ventall abasta des de persones amb nul·la formació acadèmica en la llengua, com JC, fins a persones que tan sols han seguit algun curs esporàdic com MP: "Jo he anat a la universitat a fer un curs de valencià als seixanta-dos anys quan ja m'he jubilat", però necessita que un corrector li revise les poques frases que inclou en valencià en els seus llibres. En l'extrem oposat trobem ER que de manera autodidacta ha esdevingut l'únic poeta de prestigi en llengua catalana culta nascut a la ciutat d'Alacant: "Home, jo crec que actualment tinc un nivell de l'idioma com si hagués estudiat Filologia Catalana".

10. LENGUA D'ESCRITURA

Com ja s'ha dit abans la llengua de cultura en els estadis de la infantesa, adolescència i joventut ha estat en la gran majoria dels casos el castellà i la força del costum encara es fa sentir.

El grup d'entrevistats que fan servir la llengua per a escriure notes, agenda, etc. és reduït. MC, ET, AM i CO la fan servir amb normalitat en la seua vida quotidiana. ER és autor de més de quinze poemaris i d'altres obres d'assaig, a més d'una novel·la recentment publicada, tot escrit en català.

CA diu que escriu en valencià en classe, "però la meua llengua és el castellà". Igualment TJ empra el castellà perquè "són molts anys". AP viu l'esquizofrènia gràfica d'escriure en valencià al treball i a casa en castellà, però admet que "igual si fem l'entrevista d'ací a dos anys, la cosa ha canviat".

CN és declara d'escriptura bilingüe: "Utilitze tant el valencià com el castellà". MI diu que depèn del context: "a l'escola faig servir el català per inèrcia, encara que a casa o fora en general, el castellà".

La resta empra el castellà per costum i per la manca de coneixement del català: MP, JC.

11. PERFIL IDEOLÒGIC i CULTURAL

La tesi inicial d'aquest treball s'ha vist confirmada en la majoria dels casos: els catalanoparlants autòctons solen ser persones d'ideologia més aviat progressista i, alhora, presenten un currículum personal coronat per estudis universitaris.

El fill d'ET i MC té una companya el pare de la qual va coincidir amb els nostres entrevistats “al BLOC i a les trobades”. CA coneixia el llibre de Montoya (1996) perquè “jo crec que vaig anar a la presentació del llibre, no sé quan la van fer en el BLOC...”

MA dona una resposta a aquesta pregunta molt més directa:

Jo crec que sí. En el meu cas, sí. Jo tenia una mancança, jo pensava que era una persona completament d'esquerra i havia de dominar una llengua que s'havia parlat en ma casa.

Són anys de joventut com en el cas de TJ que diu que, a finals dels seixanta, “ a l'edat de 17,18,19 anys vam tindre [el germà i ell] un postulat casi militant a favor del valencià”. Sobre la ideologia més pro-llengua, sembla tenir dubtes respecte al fet que siga una qüestió ideològica o no:

Ací a Alacant diguem-ne que els que han tingut més present tot el tema de la llengua, sense ser d'una manera uniforme, ha sigut l'esquerra. Per què? Perquè l'esquerra sempre ha tingut un testimoni major de cara a... s'ha centrat més en l'individu i si l'individu era valencià... sí, ha sigut més un pensament d'esquerres al País Valencià. Sí, jo crec que sí. Sí, però és més per l'autoestima.

Però tirant de mà dels seus estudis universitaris de Sociologia, en fa una radiografia quan diu que en conjunt es tracta d' “una gent que ha tingut dos coses clares: una, el nivell de formació bo i per altra part una ideologia més bé d'esquerres”. MP hi està bàsicament d'acord: “Això és més d'esquerres, dins el nacionalisme”. Quasi les mateixes paraules emprava AP: “Jo crec que és gent nacionalista, d'esquerres o no tant d'esquerres, però jo crec que tenen eixa tendència nacionalista. I la formació acadèmica també, t'ajuda a tindre una visió general de les coses”.

El postulat d'ER es palesa de forma evident en la següent afirmació:

Jo crec que al valencianisme li fa falta ací al País Valencià una redefinició, una reorientació diguem. No sé. Jo veig que s'ha arraconat massa tot, en quant a moviment progressiu. No ha penetrat en el gruix de la societat. No ho hem sabut fer.

JC creu que la ideologia no hi té res a veure, però en demanar-li major precisió, reconeix que “seria l'esquerra tal volta”.

El testimoni de LB és més eclèctic pel que fa a la ideologia però coincident sobre el nivell d'estudis:

LB: Hi ha tantes persones de dretes com d'esquerres. Jo crec que la llengua no és qüestió d'ideologia política. És qüestió de que tu l'has sentit parlar en ta casa.

VP: I de nivell d'estudis?

LB: Saps què passa que la gent que jo em rodege ací a Alacant- no està be que ho diga- són tots, mira: la mare de Berna és metja, són pare aparellador, Mercé mestra, l'home de Mercé, que són de la Cívica, metge, jo què sé...

BC opina que la gent que conserva la llengua “és més progressista habitualment” perquè,

la gent que és valencianoparlant però que no és una persona progressista no li parla en valencià als fills. N'hi haurà algun cas que no siga així, però pocs [...]. Jo per això estava tan a gust en l'escola perquè era tot una gent en la mateixa inquietud.

12. LA NORMALITZACIÓ LINGÜÍSTICA

A l'hora de demanar suggerències sobre una efectiva normalització lingüística de la ciutat, se'ls va plantejar als entrevistats si pensaven que aquella deuria vindre de la mà de les institucions públiques o si la responsabilitat en recauria sobre els catalanoparlants autòctons. Una tercera via la representarien els parlants al·lòctons.

ET creu que el valencià a Alacant se manté pel tema de la festa de les fogueres i es penedix perquè

no sé si la gent que estem per la llengua no hem sabut clavar-nos o prou en el tema de la festa perquè es un punt d'eixida [...] a través de la festa haguérem pogut influir en el tema de millorar la llengua social al carrer.

Una altra opció que planteja ET és la de fer un periòdic transversal en valencià “llevant-li qualsevol ideologia”. MC repartix la tasca entre les institucions, una televisió pública de qualitat – s'entén que l'actual no ho és-, i els “parlants evidentment, si els parlants foren més combatius”. Si bé MC no distingix entre autòctons i al·lòctons, MA creu que la saba nova és necessària perquè “no n'hi ha prou gent d'Alacant per poder tirar avant”, tot reconeixent el perill de la ciutat: “jo crec que Alacant mimetitza els que vénen de fora”. Aquesta informant comenta amb ironia que l'única llengua que li preocupa a la Conselleria és “el xino”.

TJ també creu que la suma de totes les forces és molt necessària, però hi insistix en el paper clau de les institucions, fent un clar posicionament ideològic:

Perquè lo primer que es te que fer és que les institucions “públiques”. La Generalitat ho diu la paraula hauria de ser el govern de la “generalitat” si no té clar que la normalització és un bé a defensar, mai podrà haver una normalització. I està claríssim, si els organismes públics no tenen compromís de defensa de la llengua, en la quantitat de gent al·loctona que està... escolta, no mos enganyem, si al País Valencià un terç és catalanoparlant, els dos terços cada volta és més gran [...]. El primer són les institucions que han de tindre una defensa claríssima de la llengua, que no la tenen. [...] Bàsicament té que vindre de l'administració, però els peperos estos que estan trencant la llengua allà on estan governant.

AP defén la tasca normalitzadora de la universitat. Discrepa amb el seu fill Fr sobre la responsabilitat última del procés de normalització: Fr ho deixa en mans dels al·loctons, i ella demana, a més, responsabilitat a les institucions.

ER és molt pessimista perquè creu que, a banda de la tasca duta a terme des de la universitat, “no se fa res més. *Acció Cultural*, per exemple, invisible”

LB creu que l'ajuntament només dóna “incentius econòmics en el llibret de festes pa que posen algo en valencià. Si no, res de res”. D'altres agents de dinamització lingüística esmenta La Cívica o les trobades d'escoles en valencià, tot i que “les trobades sempre han eixit de les escoles”.

AM opina també que la faena li pertoca a

tots, però sobretot ha faltat una veritable campanya que afavorira el canvi d'actituds cap a l'ús. I no es tracta de tolerància, parlem de potenciació de l'ús institucional, a l'ensenyament primari i secundari, d'afavoriment de l'ús en les empreses.

CO centra la seua anàlisi en el paper fonamental dels mitjans de comunicació.

MI, des de la seua perspectiva actual de docent a Catalunya, proposa imitar el model català:

Crec que hauríem d'adoptar el model català on totes les escoles són catalanoparlants i fins i tot la vida quotidiana està impregnada de català des dels fulls publicitaris del “Carrefour” fins els menus dels restaurants. Això, òbviament, necessita una implicació institucional de debó.

Montoya (1996: 217) redueix la importància de l'ensenyament a l'hora de reimplantar la llengua en el medi familiar. En la mateixa direcció, BC fonamenta el gruix de la tasca al si de la llar familiar:

La normalització l'hem de fer la gent que parla, parlant-lo mosatros i parlant-li-lo als nostres fills. L'administració més de lo que fa és .. en fi, pot fer algo més, pot puntuar un poquet més el valencià però no. Això fa que la gent l'estudie i el conega. La llengua es perd si no s'utilitza i ja està... més afonat que va estar en els

anys cinquanta no està ara, sin embargo es parlava més. La llengua no es perd si la llengua la parlem, si la parlem als nostres fills i ells la parlen entre ells [...] Lo demás sí, que es faça cine en català, que arribe ací la TV3... lo atre ho hem de fer mosatros.

13. VIURE EN VALENCIÀ A ALACANT

Hui ja no es pot viure en valencià a Alacant, excepte en casos de militància¹³ molt activa perquè la gent catalanoparlant pareix que demane perdó per poder parlar la seua llengua i passe vergonya (ET) pel que li puguen dir. La seua muller, MC, diu que viure a Alacant en valencià és impossible.

CA nega la possibilitat de fer vida en valencià perquè “quan vas a parlar en valencià, vas en por”, *ergo* parla en castellà per evitar enfrontaments. A MA li molesta que “a voltes parles valencià i encara el diuen 'No le entiendo’”. I clar, coincidint amb CA, diu que un acaba cansant-se d'aquesta “lluïta continua”. TJ després de confessar que vivia de menut en Sant Blai com si visqueren al poble i d'haver fugit a un poble de la rodalia, nega tindre problemes per la llengua a Alacant perquè “l'ús social de la llengua el du a utilitzar més el castellà que el valencià”.

Fr, fill d'AP, té problemes fins i tot amb els companys de 4t d'ESO línia en valencià:

A classe. Per exemple si es quedés parlant en valencià a David o Lucas, et diuen: “¿Qué haces?”

És a dir, el valencià com a llengua estrictament acadèmica i sense cap ús social és el que respiren els poquíssims fills de família catalanoparlant d'Alacant que acudeixen a un dels deu col·legis públics d'un total de cinquanta-set de línia en valencià o a la meitat fictícia dels instituts – al menys tres són línies residuals o testimonials amb només un grapat d'alumnes. La inèrcia castellanòfona de casa triomfa sobre l'entorn valencianoparlant escolar. Sa mare sí creu que es puga viure en valencià però recrimina la manca de voluntat de comprensió de la nostra llengua per part d'elements castellanoparlants. Amb tot considera el català “un tresor que hem de mantindre”.

ER compta amb el prestigi del seu nom entre coneguts i pacients per negar haver percebut actituds

---

¹³ Toni Mollà (2005: 100; 155-156) parla de la lleialtat lingüística com a opció ideològica, no necessàriament nacionalista, a la que defineix de força de “resistència a la substitució definitiva”. I és que el procés de normalització “és un procés conscient”.

de rebuig evidents quan ell s'expressa en valencià, però creu que parlar sempre en valencià a Alacant pot suposar “un problema de violència [...] inclús física”. Però des del seu vessant d'escriptor sí pot dir que, amb ocasió de la presentació de la seua darrera obra en català, algun conegut li va, si no retreure, sí aconsellar: “Escucha, yo creo que tú te autolimitas”.

LB no ha intentat mai viure en valencià a Alacant, però creu que és impossible. AM ho atribueix a l'actitud dels alacantins que “no és gens receptiva a l'ús del valencià”.

14. ALACANT CULTURAL EN VALENCIÀ¹⁴

De l'efervescència cultural embrionària dels anys seixanta a la més clarament social dels setanta i primers huitanta del segle XX, queda ben poca cosa en el 2009. Les inquietuds d'un jove ER, estudiant de Medicina a la València dels primers anys 60 van tindre menor ressò a la ciutat que el fenomen democràtic d'uns anys en què la gent llegia Estellés i Fuster o escoltava Raimon i Llach. Aquells jóvens progressistes de la transició han viscut en alguns moments la iniciativa política del BLOC, d'*Acció Cultural*, de la *Cívica*, etc. o la reivindicació lúdica de les trobades d'escoles valencianes. A hores d'ara, la llengua que domina el panorama sociocultural de la ciutat és el castellà. La presència del català en els mitjans de comunicació és testimonial en ràdio i televisió (Canal 9 no sembla comptar amb el vist-i-plau de quasi ningú, i s'enyora la TV3 per la llengua i per la qualitat de la programació) i esporàdica en la premsa escrita.

Quan se'ls pregunta per la vida cultural en valencià, només són capaços de citar el cicle de cine en valencià que s'organitza des de la UA, una obreta ara i adés al teatre, alguna xerrada en *Acció Cultural* – LB en dubta de l'existència a hores d'ara i ER diu que està invisible-, etc.

Sabem, a més, que la literatura culta en català no té ara més representants autòctons que fa quinze anys, Rodríguez-Bernabeu i Caturla, afegint-hi marginalment Mariano Sánchez Soler; la resta també

---

14 Mollà (2005: 171) atribueix un paper fonamental a les elits culturals o intel·lectuals que han de generar un nou discurs referencial que reinterpreti la realitat. A hores d'ara, Alacant no té cap lideratge intel·lectual amb ambició de lluita contra la desaparició del català de la ciutat.

són al·lòctons: Jesús Moncho, Ximo Espinós, Gràcia Jiménez, José Luis Rico... Per això, ER conclou: “Gent nova no n'hi ha hagut, aixina d'Alacant”¹⁵.

L'interés dels alacantins pels estudis en català ens deixa un únic representant en la darrera fornada d'estudiants a la facultat de Filologia Catalana, el fill major de la família TC.

La pròpia activitat cultural en valencià dels entrevistats va sempre llastada per la repressió i l'autoodi que han viscut en la majoria de les famílies, així com per la formació rebuda íntegrament en castellà, que fa del costum de llegir i escriure en castellà un handicap a tenir en compte.

15. EL FUTUR DE LA LLENGUA¹⁶ A LA CIUTAT

ET creu que els néts de la família TC igual parlaran en castellà perquè dubta sobre si els fills, plenament catalanoparlants, tindran la força de voluntat per fer front a la pressió ambiental. Els germans sempre s'han parlat en valencià i el fill major, futur filòleg català, “està orgullósíssim”, en paraules de sa mare MC, per ser l'únic estudiant de dita carrera nascut a la ciutat i ara mateix el veu molt concienciat. De moment, se sent satisfeta: “Hem plantat ahí una llavoreta”. Ara bé, quan mira de portes a fora veu el futur de la llengua molt negre perquè ara per ara a Alacant el valencià “no servix pa res”. CA admet la necessitat d'exigir-ne el coneixement per a les oposicions.

Una resposta habitual és dir que el futur està negre. CA dóna la lluita per perduda.

MA creu que tal vegada aquesta siga la darrera generació, i s'explica: “No és que siga pessimista, igual és que sóc una optimista ben informada”. Ara bé, confia plenament en què els seus néts parlen valencià perquè la seua filla és molt combativa i “té eixa consciència de la llengua o de drets per la llengua”. Apunta, a més, una idea interessant: “els valencianoparlants no som valencianoparlants,

---

15 Mollà (2005: 172) insistix: “Consegüentment, el punt d'arrancada de canvis en les normes d'ús d'una llengua està en relació amb l'aparició d'aquestes avantguardes culturals que revisen (o trenquen) els plantejaments anteriors, però també a la posterior connexió d'aquestes minories i aquestes idees amb altres secors socials”. En aquest sentit, Alacant és terra de francitiradors de la llengua.

16 Pel que fa al futur de la llengua catalana en tot el domini lingüístic, Rafanell i Rossich pronosticaven (1990: 37): “Efectivament, el procés d'extinció del català pot quedar sentenciat d'aquí a uns cinquanta anys, quan l'última generació qua haurà tingut el català com a llengua materna, clarament minoritària en el conjunt del país, l'abandoni per adreçar-se als seus fills”. Va passar a la Catalunya francesa, ara està passant al sud del territori. De fet Carme Junyent (pàg.12) alerta no del perill d'extinció sinó del fet que aquesta ja s'ha iniciat malgrat que “ens costa associar els catalans amb els indis de les reserves, o els aborígens d' Austràlia, o els iukaghir de Sibèria, però tots ells han seguit el mateix procés que els cèrnics o els catalanòfons d'Alacant.”

som valencianoescrits i llegits”.

TJ li pega la volta a la pregunta sobre el futur de la llengua: “Quin és el present de la llengua?”, i recorda la dificultat per assimilar les contínues onades migratòries.

MP insistix en què la supervivència d'una llengua està lligada a la seua utilitat, i emfasitza l'escassa utilitat pràctica del català a Alacant: “Per molta voluntat que tingues en aprendre el valencià, la llengua útil és el castellà”. BC també parla del castellà com a “llengua vehicular” a Alacant però no accepta que algunes persones plantegen rebuig al valencià perquè no “és una realitat ajena” a la ciutat.

Si AP veu el futur de la llengua a Alacant “molt fotut”, el seu fill creu que la llengua “ja està morta”.

ER dubta, tot queixant-se: “... però clar el costum ho arrossega tot. Jo no sé, no sé”. No es pronuncia sobre la llengua que empraran els seus néts.

Pel que fa a la llengua de les futures generacions, CO diu que li “agradaria que fóra el valencià”. I

LB de nou fa referència a la dicotomia llengua escolar/ llengua social:

Hi ha molts xiquets i sí, s'aprén la llengua, se l'ensenyen, però no la utilitzen.

ER fa un seriós retret a la classe docent, fonamentalment als que imparteixen llengua valenciana:

En gran part dels professors, no dic tots, professors inclús universitaris, es pensen que tenen una disciplina “normal”. I no tenen una disciplina normal encara que vullguen [...] i poden no soles creure sinó actuar com si fora normal, i no és una cosa normal. El que fa Filologia Catalana, ha de ser concient que no és solament és una cosa acadèmica i rigorosa i tal, en gran part hi ha una militància necessària.

En la mateixa línia, AM parla del valencià com a “llengua amagada” perquè “el coneixement i l'ús no van de la mà”. MI també hi està d'acord en declarar l'escola santuari del català a Alacant: “la supervivència de la llengua fora de l'àmbit acadèmic i escolar és molt difícil”.

Pocs, però, d'optimistes també se'n troben, com ara CN: “Va lent el procés però crec que poc a poc el valencià va guanyant terreny”. MR creu que “subsistirà tanmateix que sigui minoritària”.

16. CONCLUSIONS

La il·lusió inicial de trobar una colònia catalanoparlant important a la ciutat d'Alacant es va anar diluint a mesura que la tasca avançava. A hores d'ara, sembla que el diagnòstic de Brauli Montoya (1996: 217) sobre l'augment de la comprensió del català en paral·lel a una davallada constant de l'ús familiar no necessita revisió. L'objectiu inicial del treball era trobar famílies alacantines monolingües en valencià però les circumstàncies suara esmentades han obligat a rebaixar-ne les pretensions. La mostra que inclou onze entrevistes i cinc enquestes *on-line* ens ofereix un panorama sociolingüístic de la ciutat d'Alacant a l'any 2009 força bigarrat però amb alguns trets que val la pena de comentar:

- 1) La dificultat inicial per rastrejar autòctons veritablement catalanoparlants palesa el descens de la massa d'alacantins que Montoya xifrava entre un 15 i un 17% l'any 1996.
- 2) No queden alacantins catalanoparlants que puguen demostrar arrels a la ciutat més enllà d'un parell de generacions, i l'únic que sí ho fa, ER, ja ens parla de castellanització familiar a les acaballes del segle XIX.
- 3) La represa de la llengua, ultra altres motivacions, ha estat possible gràcies al valencià que escoltaven a casa als avis i altres familiars, tot i que a ells no se'ls parlava altra cosa que el castellà: és la llengua dormida.
- 4) Les raons per decidir fer un canvi més o menys sostenible de la llengua van des de les conviccions polítiques i culturals a les simples raons sentimentals, passant en alguns casos per les necessitats laborals.
- 5) Si no hi haguera existit l'impuls al·lòcton¹⁷ (el iaio del poble, la parella, els amics...), molts alacantins no haurien représ el català *motu proprio*.
- 6) Els reductes del valencià a Alacant estan força localitzats en l'entorn docent: la meitat dels entrevistats o enquestats són docents, d'edat compresa entre els 40 i els 50 anys, amb famílies bilingües o monolingües en valencià, que van estudiar Magisteri a finals dels 70 i primers 80,

---

¹⁷ Les enquestes de principis dels anys 90 mostraven un 'ús familiar de la llengua a la Regió d'Alacant (31%) és del doble que a la ciutat. Montoya (1996: 69) resumeix el problema: "És a dir, la capital exercix un poderós efecte d'atracció sobre la seua regió que, encara que amb retard, pot conduir al mateix final lògic: l'extinció del català"

els fills dels quals acudeixen als poc col·legis de línia en valencià¹⁸ de la ciutat. La resta de la mostra també inclou treballadors de la sanitat i de la banca.

- 7) La formació acadèmica de la majoria és universitària però en castellà. L'ensenyament del valencià ha estat marginal en els estudis de Magisteri ja esmentats i la resta ha seguit cursos de l'ICE o de preparació per a la JQCV; només un entrevistat és un cas atípic d'autoformació en la llengua. En conjunt, no estan fent cap curs d'actualització lingüística, i la tendència és a emprar el castellà com a llengua d'escriptura perquè, per l'educació rebuda, es té major seguretat que no pas en català.
- 8) Els entrevistats presenten en general un perfil progressista, quan no obertament d'esquerres, i reconeixen que la gent que mostra una major sensibilitat envers la llengua també ho és; la gent més conservadora se'n despreocupa.
- 9) La normalització lingüística de la ciutat ha estat un miratge. El paper de les administracions és desaprovat per la majoria i es dubta de la voluntat dels polítics actuals per fer res rellevant al respecte. Els autòctons se senten impotents i valoren l'arribada de sang nova a la ciutat.
- 10) Viure en valencià a Alacant a hores d'ara és impossible si un no té una forta militància lingüística i està disposat a enfrontar-se diàriament amb la gran massa castellanòfona, entre els quals el nivell d'incomprensió, quan no de rebuig, és força significatiu.
- 11) L'esquifida vida cultural catalanoparlant en la ciutat d'Alacant passa totalment desapercibuda entre els parlants autòctons.
- 12) El català es trobaria, segons els alacantins, en la fase 7.5 de l'escala Fishman¹⁹, perquè veuen amb forta preocupació el futur de la llengua a la ciutat: les poques famílies on el català és llengua familiar dubten de la llengua que empraran els néts en la pròxima generació. El percentatge d'alumnes de les escoles en línia valenciana que conserven la llengua al si de la llar familiar és exigü (1-2 per classe) i només una minoria entre ells és nascut a Alacant de

---

18 Montoya (1996: 83): "Llevat de clares excepcions, doncs, el català que arriba hui en dia als infants i als adolescents alacantins ho fa per via escolar, i aquesta via és clarament insuficient per a reintroduir-lo en l'ús quotidià."

19 Sobre la involució de la llengua a la ciutat i el seu possible reviscolament, Montoya es mostra contundent: "En suma, el futur lingüístic d'Alacant està cantat si "deixem fer [...] En canvi, si els poders públics corresponents decidixen la intervenció i hi actuen amb decisió per a fer marxa arrere de l'actual estadi 7 al 6, s'hauran assentat les bases per a reinstaurar el català a Alacant com una llengua normal, tal com ho ha estat en un passat encara no massa llunyà."

pares alacantins. Amb tot, voldria cloure aquest apartat amb un crit a l'esperança citant unes paraules d'una de les informants enquestades:

En les reunions familiars, per Nadal i pels aniversaris, era, si més no curiós veure el besavi matern (el meu iaio) i les besnétes (les meues filles) parlant valencià, en aquest cas una llengua que s'havia ocultat durant dues generacions (la de ma mare i la meua).

Sempre és bon moment perquè el català desperte... i encara ens queda molta gent gran que ja no li veu sentit a mossegar-se la llengua. S'ha d'evitar siga com siga que la fotografia de llengua catalana a la ciutat esdevinga, com la imatge de la portada d'aquest treball, una trista litografia en blanc i negre.

17. LÍNIES FUTURES DE RECERCA

Voldria apuntar unes línies de treball que valdria la pena considerar:

- a) Fer un cens el més exhaustiu possible de les famílies alacantines on el català és llengua familiar.
- b) Analitzar el contradictori paper de les escoles de línia en valencià que formen acadèmicament els seus alumnes però són incapaces de formar nous parlants més enllà de les parets de l'aula.
- c) Durant les entrevistes, en el moment de fer recompte d'altres parlants de la llengua a la ciutat, han aparegut alguns casos de gent procedent d'altres regions de l'estat que han fet del català la llengua pròpia. Aquesta catalanofília extraregional em pareix un camp de treball interessant de cara al futur.

18. BIBLIOGRAFIA

- Acadèmia Valenciana de la Llengua (2004). *El Llibre blanc de l'ús del valencià – I: Enquesta sobre la situació social del valencià. 2004. A:*
<http://www.avl.gva.es/img/EdicionsPublicacions/Publicacions/LLIBREBLANC.pdf>
- Acadèmia Valenciana de la Llengua (2005). *Llibre blanc de l'ús del valencià- II. A:*
<http://www.avl.gva.es/img/EdicionsPublicacions/Publicacions/LLIBREBLANC.pdf>
- ARACIL, L. V. (1982): *Papers de sociolingüística*. Barcelona, La Magrana
- JUNYENT, C. (1999). “El català: una llengua en perill d'extinció”. *Revista d'Igualada* (núm. 1, abril, pàg.27-38).
- MARTÍ, J.C. (2008). "Reforestació lingüística i medioambiental a l'Extrem Sud del País Valencià".
Escola Catalana (núm 454, 2008)
- MOLLÀ, T. (2003). *Manual de Sociolingüística*. València: Bromera.
- MONTOYA, B. (1996). *Alacant: la llengua interrompuda*. València: Denes.
- NINYOLES, R. (1989). *Conflicte lingüístic valencià*. València: Eliseu Climent.
- OLIVARES, G. (2008). *Els coents de Borriana: Cronologia i arguments de la interrupció intergeneracional del català*. Treball Final de Carrera: UOC.
- PONSODA, J.J. ; SEGURA, C. (1997). “Una alternativa tripartida: la varietat tradicional, la varietat estàndard catalana o la varietat estàndard espanyola”. *Caplletra. Revista Internacional de Filologia* (núm. 21, pàg. 47.93).
- RAFANELL, A.; ROSSICH, A. (1990). *El futur de la llengua catalana*. Barcelona: Empúries.
- RODRÍGUEZ-BERNABEU, R. (2005). *Alacant contra València*. València: PUV.
- VILA, F.X. “Ateses les tendències actuals, el català s'extingirà amb el segle XXI”.
- VILA, F.X. (2001). “Demografia lingüística”. A: F. Vallverdú (dir.). *Enciclopèdia de la Llengua Catalana* (pàg. 214-233). Barcelona: Edicions 62.
- VILA, I. (2001). “Ensenyament i recerca”. A: F. Vallverdú (dir.). *Enciclopèdia de la Llengua Catalana* (pàg. 249-253). Barcelona: Edicions 62.

ANNEX 1. GUIÓ DE L'ENTREVISTA

VP: Per començar, voldria que férem memòria construint un esquema bàsic de les seues relacions lingüístiques amb la seua família, una mena d'arbre generalògic on marcarem quina llengua empraven o emprèn els seus familiars entre ells i amb vosté?

VP: En quin moment va decidir fer servir el valencià com a llengua personal / familiar? Per què?

VP: Té fills? Els puja en valencià o en castellà? Per què?

VP: En cas afirmatiu, quina receptivitat senten els seus fills cap al valencià?

VP: Ha tingut cap problema amb la seua família pel fet de parlar valencià?

VP: I fora de l'àmbit familiar: barri, amics, treball...?

VP: Quin paper creu que ha jugat l'escola o la universitat en la seua trajectòria lingüística personal?

VP: Quina formació acadèmica ha tingut vosté en valencià? Li agradaria millorar el seu nivell de competència?

VP: Quina és la seua llengua d'escriptura personal (notes, agenda...)?

VP: Coneix altres persones autòctones a Alacant que s'ajusten al perfil que estem definint?

VP: Es pot viure en valencià a Alacant?

VP: D'on podria vindre la normalització lingüística a Alacant? De les institucions? Dels parlants autòctons? Dels parlants al·lòctons?

VP: En quina llengua creu que parlaran els seus néts?

VP: Com veu el futur de la llengua a la ciutat?

ANNEX 2. MOSTRA

Inicials: inicials del nom i del primer cognom.

Sexe: M = masculí, F = femení

Lloc de naixement: centre, barris populars o pedanies

Llengua inicial: llengua en què l'han pujat els pares (Ct = català, Cs = castellà)

Llengua transmesa als fills: Ct = català, Cs = castellà

Inicials	Any de Naixement	Sexe	Lloc de naixement	Estudis	Professió	Llengua inicial	Llengua transmesa als fills
AM	1961	F	El Pla	Filologia Hispànica	Professora Secundària	Cs	Ct
AP	1961	F	Altozano	Història	Administrativa cap del Servei Promoció del Valencià de la UA	Cs	Cs
BC	1958	F	Centre-Diputació	Medicina	Metge Atenció Primària	Ct	Ct
CA	1961	F	Centre-Mercat	Magisteri	Professora Secundària	Cs	No té fills.
CN	1960	F	Florida	Magisteri	Mestra EP	Cs	Cs
CO	1962	F	Florida	Magisteri	Mestra EP	Cs	Ct
ER	1940	M	Carolines	Medicina	Cardiòleg	Cs	Ct /Cs
ET	1962	M	Palamó	Batxiller	Zelador d'hospital	Cs	Ct
JC	1949	M	Ciutat Jardí	Batxiller	Empleat de banc jubilat	Cs	No té fills.
LB	1957	F	Centre-Mercat	Magisteri	Mestra EP	Cs	Ct
MA	1962	F	Florida	Magisteri	Mestra EP	Cs	Cs
MC	1962	F	Pla- Plaça de Bous	Magisteri	Mestra EP	Cs	Ct
MI	1984	F	Carolines	Magisteri	Mestra EP	Cs	No té fills.
ML	1956	F	Florida	Magisteri	Mestra EP	(?)	Ct /Cs
MP	1944	M	Centre-Mercat	Pèrit Mercantil	Comercial Tabacalera jubilat	Cs	Cs
MR	1954	F	Sant Blai	Història	Professora Secundària	Ct	No té fills.
TJ	1949	M	Sant Blai	Sociologia	Empleat de banc prejubilat	Ct	Ct

ANNEX 3. TRANSCRIPCIONS DE LES ENTREVISTES

La llengua emprada en totes les entrevistes sense excepció ha estat el català.

S'ha emprat la varietat local, amb els castellanismes habituals per tal de facilitar la comunicació amb l'entrevistat i no afavorir que un excés de correcció condicionara les respostes. En conseqüència, la transcripció s'allunya de la norma ara i adés, tot reflectint la parla col·loquial.

Criteris de Transcripció de les HL:

- 1) Cada informant té assignades unes sigles que s'especifiquen a l'inici de cada transcripció.
L'entrevistador o enquestador sempre és VP.
- 2) La cursiva només s'empra per donar compte dels castellanismes i altres paraules estrangeres.
- 3) S'ha marcat amb [...] les omissions de fragments llargs.
- 4) El pronom *jo* i l'adverbi *ja* es transcriuen segons la normativa, malgrat la pronúncia habitual.
- 5) En algunes ocasions molt marcades s'ha reproduït la caiguda de la -d- intervocàlica (*foraet*) i de la lateral de les formes *atre*, *atres*, i la de -r en algun infinitiu aïllat (*parla-lo*).
- 6) Accentuació valenciana: *créixer*, *anglés*...

1. ET (1962)

VP: Els teus pares i els teus iaïos què parlaven?

ET: El meu iaïo parlava en valencià amb la seua dona, la meua iaia però a l'hora de parlar amb la seua filla, parlava en castellà. Però ma mare tenia ahí un valencià retingut, està clar. Amb mi parla, com pots comprovar, parla bé. Té paraules mortes com *sutge* o *rabassa*.

VP: Ta mare de quin any és?

ET: De l'any 1930. Ma tia Herminia parlava i dia com se diu això *caixa de ahorros*, pero utilitzava la paraula *estalviar*... o paraules com *pantaixear* i no és que ma tia fora llegida. I me veus a mi mirant al diccionari paraules com *pantaixear* o *llànties*. Bueno, aixó que parlàvem abans... d'eixe canvi d'idioma, jo vaig canviar pràcticament al fer la mili. Pues, no sé si entoneses, un poquet abans o un poquet després, que jo començava a soltar-em fent un viatge de València a aquí amb la unió de Benissa i vaig coincidir en el seient amb un que em dia que era professor de dibuix de l'institut de Sant Joan i després de parlar mogolló de temps li vaig dir la paraula *barallar-se* i què li vaig dir...

Fent la mili un dia parlant amb un de Burjassot li vaig dir un bocata de *tonyina* i ell em va dir que aixó era català. Igual que l'altre dia a l'hospital. El primer dia quan dius que ers Eugeni, tot el món diu Eugeni? Però jo li dic Tu t'aprendràs el meu nom abans que jo m'aprenga el teu nom. Però després el segon dia tot el món el diu Eugeni. El gran desconeixement que tenim de la parla d'un lloc a l'altre.

VP: De menut al poble, al Palamó, la gent als nanos com els parlava?

ET: En el Palamó, només que parlaven en valencià te puc dir que eren tres o quatre persones

VP: Només?

ET: Sí, de la meua generació, poqueta, poqueta gent és la que parlava en valencià en havia Paquito, el seu germà i la seua germana major perquè la germana xicoteta ja parlava en castellà. Paquito té un any més que jo i la germana la mateixa edat que jo. Després en el Roalet estava Pitera i el seu germà, una generació que tenen 50 o 51 anys ara un altre que es deia el Xulla.

VP: Però estàs parlant de que també has de fer memòria per recordarte'n de casos concrets?

ET: Lo que passa és que la generació meua els pares dels meus amics sí que parlaven en valencià entre ells. De fet jo ara quan el vec faig per parlar-li en valencià i a ell li costa i comença a parlar en castellà però he sigut jo el que li he canviat la llengua.

I va haver un moment quan erem així joves, en la transició va haver un moviment per part d'alguns de sentir el Llach, el Carni era un fanàtic del Llach. Jo vaig intentar fer un curset del Carles Salvador, organitzar-lo jo buscant gent.

Perquè me'n recorde jo que a la comparsa dels pescadors i els llauradors hi havia un mapa dels països catalans en la qüestió de les comarques i tot el rotllo que n'havia una historieta que si s'haguera fet altres polítiques n'havia un grup de gent que haguera fet el pas que vaig fer jo de canviar de llengua ho haguera pogut fer

alguna gent més.

VP: Això de quin any estem parlant? Quins anys més o menys?

ET: Estem parlant de quan jo tenia díhuit anys o una cosa així... l'any 80 o per ahí. Jo crec, vaja, que alguna altra gent haguera canviat d'idioma, haguera tingut una altra predisposició pel tema de la llengua. Per exemple, jo vaig començar a parlar-li valencià a ma mare i ella va recuperar el valencià que tenia adormit després de parlar-me en castellà tota la vida.

VP: Què penses del que es fa a Alacant des d'un punt de vista de política lingüística perquè el valencià vaja avant?

ET: El valencià se manté a Alacant jo crec pel tema de la festa. Lo que és curiós és que l'himne d'Alacant sigue en valencià i l'himne de la festa, el de les fogueres... i el tema de com se diu del valencià se manté a través de les fogueres. Jo crec, ara jo també crec que no sé si la gent que estem per la llengua no hem sabut clavar-nos o prou en el tema de la festa perquè es un punt d'eixida al ser tan poca gent se veu com una qüestió polititzada...lamentablement i a través de la festa, tenia una eixida que mal hem fet a través de la festa haguem pogut influir en el tema de millorar la llengua social al carrer.

Este mati a l'hospital m'ha passat una cosa m'he trobat un metge que sé que parla valencià parlant en un altre metge i a l'altre no l'he sentit mai parlar en valencia es a dir que n'hi ha una situació de llengua no utilitzada o a lo millor esta gent que són valencianoparlants en els pares o en els companys.

VP: Però tens localitzada prou gent al treball que parle en valencià?

ET: Conec un que és d'Agres, també un metge, Joaquin Esteve, que ha sigut president de la Cívica.

[A partir d'ara durant uns minuts s'hi afegeix MC, la muller d'ET].

MC: Marc ha començat ara Filologia Catalana.

VP: Quanta gent són?

MC: Uns vint o vint-i-cinc. Marc s'ajunta, s'ha fet amic d'una xica d'Ibi, una de Sant Vicent, de Novelda, són tots de fora clar. Una altra companyera de Marc és Caterina, filla de Josep Martines.

ET: És Josep Martines i jo vaig coincidir amb ell al BLOC nosaltres coneixem els pares del BLOC i de les trobades.

MC: Eixa gent va fer magisteri primer i en acabant van fer Filologia Catalana i d'aixó tinc uns quants.

ET: Al Palamo també estic pensant jo ara Jorge que ell sí que va canviar.

MC: Quan se va casar amb la de Biar i un poc ans també. Lligant amb lo que parlàvem abans d'esta gent que els pares parlaven valencià que haguera faltat una miqueta de flama...

VP: La gent no s'ho plantejaria.

ET: No clar que no s'ho plantejaria però és que les coses se tenen que fer en certa normalitat i perdre una miqueta la vergonya es que si tu vas per ahí com si demanares perdó que parles en valencià. Jo m'en recorde d'una assemblea de jove en el [IES] Jorge Juan i un va començar a parlar en valencià i tot el món xiulant en la

transició o un míting del PSOE que un va començar a parlar en valencià i tota la gent xiulant-li i això fa que la gent se tire cap arrere. Però jo m'en recorde el dia del concert que el cura va parlar en bilingüe i ningú es va alçar a dir-li res.

VP: L'altre dia a l'institut de la meua filla en una assemblea de pares un dels professors es va dirigir a tots els pares, de molts països distints, en valencià durant una bona estona.

MC: Sí eixe és [...] els casos aixina estan identificats vull dir és que ens coneixem són quatre gats.

Estic pensant l'any passat va vindre a l'escola a fer pràctiques una xica²⁰ parlant en valencià perfecte, correcte ,i jo “D'on eres?” “Sóc d'Alacant del barri de Carolines” i dic com parles valencià, parlava amb una fluïdesa que no era normal. Diu “és que ma uela era d'Alacant i parlava valencià” i diu “Clar a nosaltres ens han parlat en valencià però jo he escoltat a ma uela parlant en valencià i per això i quan he arribat a la carrera vaig fer valencià i me vaig posar a parlar perquè tenia...”

VP: És el que has dit tu abans de la llengua un poquet “morta” o guardada al darrere.

MC: A esta xicona l'espentonà se l'han donada a la universitat.

ET: El tema de la llengua vull dir, com es possible però el primera any que ha fet el 9 d'octubre que ha fet un escrit en valencià i a més en valencià normalitzat ha estat la Sònia Castedo és a dir polítiques d'este però fa vint anys s'hagueren pogut fer polítiques...

Jo quan agafe l'autobús per anar a treballar dic en este autobús hi ha més gent que parle batusi que valencià d'alacant... és de veres, per no dir àrab o quítxua.

Però més coses s'hagueren pogut fer.

VP: En principi creus que en les persones que han fet el canvi hi ha una qüestió ideològica?

ET: És evident jo tinc la sospita que en Alacant .. jo ho done per perdut és que quan la dreta diga que s'ha d'afavorir el valencià lamentablement la dreta haurà de fer.

VP: Qui creus que hauria de dur a terme la normalització lingüística?

ET: És que el tema de la llengua és tan complicat i ja en general el tema del valencià. Com és possible que la Generalitat en casos que fiquen quatre o cinc paraules però tanta guerra aquí pel tema de la llengua és una qüestió del nom ... lo mal que ha fet la qüestió del nom. A la gent de València li importa un pito el tema de la llengua és que se demostra jo ho veig així lo important és que posa que és valencià després que se parle, que s'ensenye, que se legisca és secundari lo important és que pose valencià perquè què fa l'administració ara ací la qüestió que no aparega català, si lo altre és secundari. La ventaja que té ara a Alacant respecte quan jo era xicotet és que dien jo no parle valencià, parle alcantí, eixa expressió sí que ha desaparegut. I que la dreta d'aquí com no és blavera, és una dreta espanyola total.

VP: En quin moment vas començar a fer el canvi de llengua?

El meu interès pel valencià comença per tonteries no per qüestions ideològiques. En la egb jo me'n recorde que

---

²⁰ És MI que ha tramés l'entrevista per correu electrònic.

al final del llibre posaven un escriptor en euskera, un en català i un en gallec i el professor dia que en valencià no n'hi ha llibres i jo me'n recorde que jo tenia en ma casa el llibre *La llengua dels valencians* de Sanchis Guarner, el original que el tinc ahí, la primera edició, que per a mi va ser un món quanta gent tenia en Alacant llibres en valencià

VP: I com el tenies tu el llibre?

ET: El tenia el meu iaio. I va haver gent que llegia Vicent Andrés estellés i Joan Fuster i això se va perdre per algo

VP: Quins anys tenies?

ET: 20 anys. Després a la mili em vaig ajuntar amb l'Albert que era de Granollers i el seu germà - me va dir- que va ser un dels que va portar a Tarradellas de França i ara tindrà 51 o 52 i ahí me vaig soltar. A la mili estaven els polacos i els valencians que no volian ser polacos i van dir que eren checos. Jo estava a Saragossa i es parlava molt valencià perquè hi havia molts catalans i valencians.

VP: Normalment tu en què escrius?

ET: Escric poc, però en valencià.

VP: La repoblació valenciana d'Alacant, d'on creus que pot vindre dels autòctons o dels que vénen de fora i es queden a viure ací?

ET: De fora, és que d'Alacant, d'Alacant no n'hi casi gent, molt poqueta gent.

VP: I els teus néts en quina llengua es parlaran?

ET: Pues igual en castellà.

VP: Els teus fills en què es parlen?

ET: En valencià. Jo crec que ells ho mantindran però l'ambient, la pressió del castellà és tan fort que serà complicat. Jo no sé si els meus fills aguantaran el xaparró, la pressió o tenen la càrrega ideològica per aguantar. Perquè no tens cap necessitat del idioma, no el necessites per a res com per reafirmar-te, pots viure sense ell.

Jo me cabrege perquè com es possible que ningú s'haja posat d'acord en fer un periòdic valencià transversal en valencià llevant-li qualsevol ideologia, que estiguen totes les ideologies i en valencià correcte. Un grup de gent de la dreta, com es possible que no es posen d'acord, i supose que costarà diners evidentment, i hauran vist el mercat, i voran que no hi ha mercat evidentment i els anunciants però ahi...

2. MC (1962)

VP: Dels teus avantpassats, què em pots comptar?

MC: De besavis, per part de pare tots castellans. Jo no he conegut als meus iaïos, a ningú. Per part del mei iaïo matern era de Conca. Li dien Eleuterio, i va morir a la guerra. Deu ser de l'any 10 més o menys. Vivien a Benalua. I la iaïa tenia la mateixa edat. Mon pare era del 33 i ma mare del 36. Jo vaig nàixer l'any 1962.

VP: La llengua en principi ha segut en castellà amb tots.

MC: Menos en mon pare. La única branca que tenim ... perquè mon pare, el seu pare, Jerónimo, eixe era murcià però crec que parlava valencià. No ho sé. És que no ens hem conegut... La branca alacantina era la meua iaïa Luisa. I per part de ma mare igual.

VP: Tu en els teus pares en castellà sempre?

MC: Per supost. Ells en mon pare parlaven en castellà, el que passa és que mon pare era el que la tenia passiva i per això en el mercat parlava en valencià. I la iaïa Luisa, jo la sentida parlar en valencià, tinc records de contar contes en valencià, expressions en valencià. I la tia Maria, la germana de la iaïa, que és la que va durar més, conforme anava fent-se major se li escapava més el valencià.

VP: En quin moment vas decidir canviar de llengua?

MC: Això va ser per Eugeni, però a més clavat. Ell va decidir parlar en valencià per telèfon quan estava fent la mili: "Mamà, anem a parlar en valencià". I sa mare: "Sí, buana". I jo, sempre, jo ja portava temps que volia parlar en valencià, per qüestions ideològiques, perquè m'agradava el Llach ...i parlava en ell en castellà. Jo quan el vaig conèixer, quan vam començar a eixir parlava en ell en castellà. I un dia a la plaça de bous, em va dir: "A partir d'ara anem a parlar en valencià" I jo li vaig dir: "*Yo no puedo*". I aixina va ser.

VP: I el va costar molt?

MC: Un poquet, però tampoc. Parlava en català [rialles] que era el que havia escoltat, per les cançons del Llach. I això, ja anava jo a Magisteri. Sí perquè jo a Magisteri, jo vaig per ciències, i el valencià era optativa. I jo la vaig agafar i me la va donar Jordi Colomina. Amb la seua barba, la seua melena i la seua guitarra, cantant Llach. Eixa era la clar, i aprovàvem tots.

VP: Més que ensenyar feia pàtria.

MC: Els que estaven allí vamos ho teníem claríssim perquè com anara un que no

VP: Ereu poca gent?

MC: Poquíssima. Però clar en tota le gent de magisteri parlàvem en valencià i ara ens trobem ens parlem en valencià tots. És molt curiós, eh? Allí anaven els progres, anava la gent aixina i jo també me vaig apuntar... tu imagina't una optativa que a lo millor era quadrimestral, tampoc era una qüestió de que aprengueres a parlar en valencià, però bueno va ser el primer contacte

VP: Això era l'any 79,80?

MC: A vore. En el 80 o 81, no sé si va ser en primer o segon de carrera. En aquells anys va ser quan van fer la *Llei d'ús i ensenyament del valencià* i ho van posar obligatori. I teníem unes discussions, jo en la gent, en els meus amics, perquè estaven tots en contra: "Com se pot obligar?", "*Pues sí que s'ha d'obligar*". Van ser uns

anys que lo del valencià...Ací se va lluitar perquè Alacant fóra, com la llei donava peu a que hi haguera zones castellaneres i no castellaneres i volien que Alacant fora zona castellanoparlant-

VP: Té collons la cosa.

MC: Però no ho van aconseguir... afortunadament. Aleshores eren uns anys que la cosa estava molt polititzada i la llengua anava associada a una ideologia, no era la llengua pura, i és curiós com gent que en aquells anys parlava castellà, ara està parlant valencià. De la meua promoció, de la gent que vam exercir de mestre, jo crec que n'hi ha un percentatge molt gran que vam entrar en línies d'immersió. Mira, per exemple, una altra persona, el director de El Palmeral, Fernando, que venia a la meua classe. Jo ara el veig i parle en valencià en ell. La tira de gent de la meua promoció que ha canviat de llengua però per això per motius de treball.

VP: El tema està en si després s'ho han emportat a casa?

MC: Per exemple, jo crec que Fernando sí que parla en valencià als seus fills.

VP: Com va decidir criar els xiquets en valencià?

MC: Van nàixer i el xiquet, el xiquet, el xiquet. Lo de posar-lis el nom en valencià. Clar jo havia fet immersió lingüística en Mutxamel. Quan va nàixer Marc jo estava fent immersió lingüística en valencià. Quan vaig arribar van dir: "Tenim un infantil d'immersió lingüística. Qui vol donar-lo?" Jo anava per matemàtiques al segon cicle i vaig dir: "Pues jo". I van fer un curset i clar una de les tècniques era canviar-los el nom als xiquets, o sea valencianitzar els noms per a després que te fóra més fàcil. És una qüestió psicològica. Si dius Carlos te eix en castellà, si dius Carles te eix en valencià i jo a Eugeni li vaig dir el nom en valencià, eh? Perquè jo no estava molt segura de que quan el tinguera al braç m'eixiria el castellà o el valencià. I mai li hem parlat en castellà. A voltes quan t'enfades en ells en un moment puntual ... i ells diuen perquè me parles en castellà. I entre ells sempre es parlen en valencià.

VP: Quina receptivitat ham mostrat ells envers la llengua?

MC: Mira Marc, està orgullósíssim, diu sóc l'únic d'Alacant [que estudia Filologia Catalana].

VP: Heu tingut cap problema amb la família pel fet de parlar valencià?

MC: Al principi mon pare i ma mare, ens miraven aixina com si digueren "Què tontera que tenen estos!" però no ha segut un enfrontament.

VP: Però el donaven alguna raó?

MC: No, dien "Què tontera!"

VP: Els sonava a capritxet..

MC: Sí, estos estan ara aquí a fer-se... Però no ha hagut cap problema. A vore, en la família, amb algunes ties meues sí. Mira nosaltres vam fer el targetó de bodes -que no volíem però el vam fer- en castellà i en valencià, bueno buscant per tota Alacant una impremta que pugueren escriure en valencià, que no te penses tu que van trobar una prop de la Renfe i anàvem en el text escrit i diu: "Uy, no, no, es que eso no entiendo". Però si són les mateixes lletres però al final el vam fer en castellà i en valencià. I quan vam anar a repartir-lo, la meua tia Celia, que és una cosina germana de ma mare, del Palamó, "Uy, mira en valenciano" vam tindre que donar

moltes explicacions. Però la família més propera no.

VP: Jo crec que ara no hi ha tant de rebuig a la llengua. Què penses? Al barri, als amics, al treball...

MC: Gent que vas pel carrer parlant i sents “Ay, parlant valencià” però gent aixina coneguda no. La gent ha sigut molt respectuosa.

[Durant uns minuts ET intervé en la conversa.]

ET: L'altre dia vaig anar al mercat a comprar ous. I Pepa me tocar per telèfon i l'homa de la parada que m'havia començat a parlar en castellà al sentir-mos parlar en valencià, l'homa diu “Són uno vuitanta té deu cèntims”.

MC: Ja parla en valencià. El mercat és un puesto que se parla molt valencià perquè n'hi ha gent de fora. Quan els meus pares tenien el puesto hi havia gent que venia, de Xixona baixaven, de Mutxamel...

Els amics no m'han posat cap pega, la gent del barri pues tampoc i, al treball, tot lo contrari

VP: Ara, quan de temps fa que estàs donant línia?

MC: Des de queestic ací [a Alacant]. Allí, a Xixona estava donant castellà, estava en la línia de PIP*²¹.

VP: A banda del tema de la universitat, tu què has fet d'aprenentatge del valencià?

MC: Pues els cursos, en aquella època eren de l'ICE²², que vaig fer... el elemental me'l van convalidar per la optativa que vaig fer en Magisteri, el mitjà el vaig començar en Alacant però el vaig acabar el curs en Oriola perquè me van donar escoles a la Vega Baja, en Arneva, en Benferri i me vaig quedar a viure en Oriola el últim trimestre i el vaig acabar allí. I després el superior el vaig fer ací en Alacant. I em va donar classe el ferran oltra i el Ximo Caturla, el Joaquim Caturla, el de les *Rondalles de l'Alacantí* i tot això, que ha segut mestre en el [IES] Verge del Remei, eixe va ser el que em va donar la part de literatura. Vaja que tampoc és que tinguérem un coneixement...

VP: En aquella època donaven més facilitats

MC: Necessitaven traure gent com fóra.

VP De quin any estem parlant?

MC: Del 86-87.

VP: La teua llengua d'escriptura personal?

MC: El valencià

VP: Es pot viure en valencià a Alacant?

MC: Que se té que viure en valencià a Alacant! Res. Això és impossible.

VP: La normalització real de la llengua a Alacant qui l'hauria de dur a terme? Les institucions, els autòctons, els que vénen de fora? És possible?

---

²¹ Programa d'Incorporació Progressiva al valencià.

²² Institut de Ciències de l'Educació

MC: És molt complicat perquè n'hi ha molta gent de fora, castellana, ... a vore dins de l'escola no, per exemple ara que ens hem juntat les dues escoles²³, convivim prou bé. Vull dir i nosaltres continuem parlant en valencià entre nosaltres i en els altres parlem en castellà.

VP: I en l'altre claustre, també hi ha gent que parle valencià?

MC: Si hi ha algun, s'ho amaga molt. I jo tenia por, ara voràs tu com esta gent del Serra que són castellans ... però no, no continuen parlant en valencià, és a dir, que no s'ha perdut l'ambient dins el claustre.

VP: El tema de papers que ixen del claustre?

MC: Ara mateix, és un desastre. En el meu cicle la coordinadora, que ve de la línia castellana m'ensenya una carta per als pares. I li dic "Ara la faràs en valencià, no?". I em diu "Ah, yo no sé". I jo com sóc imbècil, li vaig dir "No te preocupes, ya la pasaré yo". Però la propera carta, li diré "Te busques la vida, tu no eres la coordinadora?" En els altres cicles no ho sé, però en el nostre cicle tot lo que ix, ix en bilingüe.

VP: D'on hauria de vindre la normalització de la llengua a Alacant?

MC: No sé està clar que les institucions haurien de fer més coses. Jo per exemple,estic convençuda que si la televisió en valencià fóra de qualitat els xiquets la mirarien i això fa més pel valencià que quaranta-quatre classes. O siga que la televisió que és una eina fonamental. El problema és que els xiquets parlen el valencià dins, però quan ixen fora no tenen cap necessitat de res. De què? Supose que quan després vagen a l'institut o tenen que treballar, tenen el valencià i no tindrà problema en la seua vida professional de parlar ... però fer ús [social] del valencià? No. Si van a un poble o algú es parla en valencià, però espontàneament dirigir-se a algú. Si els que parlem valencià, una persona que no conec me dirigisc en castellà. Aleshores dins d'Alacant la normalització que tendria que passar evidentment per les institucions, no sé de quina manera se podria fomentar. Dels parlants evidentment, si els parlants foren més combatius: jo parle en valencià i tu em contestes en castellà, però és que cansa. Cansa perquè tens que estar: "¿Tú, de dónde eres?". D'Alacant. "¿Y cómo hablas en valenciano?" "Porque aquí se habla". "¿Aquí en valenciano, nunca!". On vivia abans, les meues amigues no, però altres mamàs sí que... Perquè, per exemple, era molt curiós, la mare de Jordi que li parlava en valencià al seu fill, perquè era d'Alcoi, eixa tenia bula, eixa podia. Però jo? "¿Aquí?. Tú no eres de aquí. Aquí se habla castellano." I entones hi ha gent que tu li preguntes. "Pero tu ¿de dónde eres?". "Yo, de Albacete". [Rialles] Què tens que dir tu de com parle jo? Clar, se manté la discreció, el respecte entre cometes.

VP: Com parlaran els teus néts? En valencià?

MC: Jo crec que sí. Però Marc, jo el vec hui per hui molt concienciat si continua com ara fent la Filologia Catalana, ahí hi ha un ambient. La Laia jo què sés és capaç de parlar-los en anglés... però no sé si tindré néts. Però jo crec que sí. Hem plantat ahí una llavoreta.

---

23 Hi ha hagut un procés de fusió de dos col·legis de la ciutat d'Alacant que compartien espai físic però eren independents: el CP Serra de Mariola de línia en valencià, on MJC impartix docència, i el CP Joaquín María López de línia en castellà. A hores d'ara funcionen com a CP n°54.

VP: Com veus el futur de la llengua a la ciutat?

MC: Negre, el vec prou negre. Està clar que si es continua necessitant el valencià. Mentre l'administració continue demanant o tinga com a mèrit el valencià, pues la gent no vorà tan malament que els seus fills

VP: Li vorà per lo menos la utilitat pràctica.

MC: Exactament. Si no, no és una cosa pràctica. Què té de pràctic? Res perquè no servix pa res. Almenys que servisca p'això, pa traure dos decimetes més o dos punts més en unes oposicions o... Evidentment dins de l'escola hem conseguit que els xiquets entenguen el valencià jo per exemple els de la línia en castellà sí que l'entenen, no parlen ,però sí que l'entenen. Tenen l'orelleta és feta.

3. CA (1961)

VP: Per començar, voldria que férem memòria construint un esquema bàsic de les teues²⁴ relacions lingüístiques amb la teua família, una mena d'arbre generalògic on marcarem quina llengua empraven o empren els teus familiars entre ells i amb tu? Tu amb els majors, amb els avis com parlaves?

CA: Jo en els meus avis en castellà

VP: En els quatre?

CA: En els quatre.

VP: I els quatre són d'Alacant i els quatre parlaven valencià

CA: Entre ells parlaven valencià i a mi es dirigien en castellà.

VP: I als teus pares?

CA: Depén. Els materns en ma mare parlaven valencià. Jo anava a casa dels meus avis en Agost i allí en ma mare, mi tia, mi tio Paquito, mi tio Juanito... tots parlaven valencià entre ells però quan se dirigien als néts sempre ho feien en castellà. Però els avis paternos entre ells parlaven en valencià i als seus fills, a mon pare i a mi tia, ja li han parlat en castellà. Ahí va ser una generació abans, la dels meus pares.

VP: Quants germans sou?

CA: Dos, la meua germana i jo només.

VP: De quina edat estem parlant?

CA: Jo vaig nàixer el 61 i la meua germana el 59. Als meus cosins, que són més grans, també es han parlat en castellà. Mi tia Teresa, la germana de ma mare, parlava amb el seu home en valencià i a les seues filles es parlava en castellà. I estem parlant a lo millor del 54, per ahí.

VP: En quin moment vas fer servir el valencià com a llengua personal o familiar?

CA: Les dues. Familiar i personal. Vaig intentar que me parlaren en valencià quan tenia 16 anys més o menys. Vaig intentar dir que me parlaren en valencià però jo no parlava en valencià, jo es parlava en castellà i clar la segona frase pues es passava al castellà. I després, quan vaig anar un any al *Tirant de Rock*, a València, no m'en recorde quin any, jo igual tenia trenta i pico, jo anava en gent valencianoparlant, i vaig arribar al *Tirant de Rock* i tots parlaven valencià i jo no parlava valencià i això me va fer dir vaig a començar a parlar en valencià que ací tot le món parla

VP: Això és un altre món, no?

CA: Clar. I jo què sé què passa com queestic aquí i vaig començar a nivell personal, a nivell professional i a nivell familiar a ma mare i a mi tia que són les que me queden en elles parles en valencià però quan no te n'adones te passes a castellà. Clar perquè la llengua materna és el castellà, quan t'enfades, quan dius paraules amoroses...

VP: A tu l'escola o la universitat com t'ha influït a l'hora de fer el canvi de llengua?

CA: En l'escola, a les Calasàncies res, la universitat tampoc. L'únic que jo vaig començar allí a estudiar

---

²⁴ Per regla general, les entrevistes s'han fet de tu a tu perquè eren persones amigues d'amics o coneguts i això em facilitava no haver d'emprar el *vosté*.

valencià. Jo vaig fer primer Magisteri i allí ja vam començar a fer Valencià

VP: Eren cursets solts o com a assignatura?

CA: No, com a assignatura, quan jo vaig començar ja estava obligatòria en magisteri. Jo vaig fer magisteri en el 79-80 i ja estava l'assignatura. Va començar en eixe moment i després quan vaig començar a treballar en el 83 en Torrevieja ja hi havia profe de valencià. En el 79-80, no sé en l'escola però en magisteri ja estava.

VP: I ahi va ser el primer que vas fer de manera reglada?

CA: M'he tret la capacitació, el mitjà. Però com no visc en valencià, el diari el llegisc en castellà, etc. però he fet molt de cursets, però a l'hora d'escriure tinc molts dubtes. Per a mi és més fàcil llegir el diari en castellà, llegir llibres sí: L'ombra del vent.

VP: Aleshores, la teua llengua d'escriptura quina és?

CA: El castellà però depén si he fer classe en valencià però la meua llengua és el castellà. Aquí estava vivint el meu nebot que també ha fet com jo, també te serviria, també era castellà, ara està a Catalunya i viu en català i entre nosaltres parlàvem en castellà, ara parlem en català i les notetes i més mos les deixavem en català. I la meua parella, ex-parella, parlàvem en valencià els dos i mos deixavem totes les notes en valencià i a més era profe de valencià i quan tenia dubtes li les preguntava, ara ja no...

VP: Coneixes altres persones que són autòctones com tu i mantenen la llengua?

CA: No, només el meu nebot però ara viu a Catalunya. Però també està Manoli, que és companyera a l'institut. Però d'Alacant n'hi ha molt poqueta gent. I la dona de Josep Escolano [un company de l'institut] pense que també és d'Alacant i parlava en castellà i ara és profe de valencià. Però tots estan en el gremi.

VP: Tu penses que es pot viure en valencià a Alacant

CA: No.

VP: Directament no, sense dubtar-ho molt, no?

CA: Directament, no dubte perquè jo vull viure en valencià i que va sempre quan vas a parlar en valencià, vas en por. Mira la última. Estic en un grup de senderisme que té una pàgina web i estic també en facebook, no m'aclarisc massa bé i l'altre dia sense adornar-me li vaig donar i totes les meues adreces d'e-mail vaig enviar una invitació al *Facebook* para la gent i com ho tinc tot en català pues la vaig enviar en català i de *Mi hoja senderista* que és el grup en què jo estic també la vaig enviar apart dels amics, a tots i uno em va contestar, no sé qui és perquè a més no va posar el nom i em diu, jo que sé com me ho va dir, una barbaritat, que "*Me invites en ese dialecto, si hubiese sido una lengua, sí, pero que me invites en ese dialecto evidentemente que no voy a hacerlo. Si me hablas en una lengua, ya veremos*". Jo me vaig quedar flipà.

VP: No creus que hi ha menys problemes d'oposició visceral, com aquesta, que abans?

CA: No sé.

VP: Què tal amb els alumnes?

CA: Doncs, ara millor. Perquè ja me coneixen des de primer i segon de la ESO. Però abans quan entrava en

tercer, sempre tenia problemes i el primer curs que vaig fer en valencià se van posar en vaga. Que no volien que fera classe en valencià, que fins que no fera la classe en valencià, no entraven a classe.

VP: Quants anys fa d'aixó?

CA: El 98, 97 o 96, ja no sé, me perc. I quan vas a entrar a un lloc parles en castellà, procures no parlar en valencià perquè me dóna por la reacció de la gent. Si parle en castellà no, evidentment.

VP: I ací al barri hi ha algun comerç...?

CA: Tenda no, en el mercat. Hi ha una tendeta, sí, però ràpidament se passen al castellà, paraix que es dóna vergonya.

VP: I és gent que és d'Alacant?

CA: És gent d'Alacant de tota la vida. En el mercat sí que hi ha molta gent, la gent major. Però que la gent de tota la vida, del centre, parla valencià.

VP: El problema és que sobretot es tracta de gent major.

CA: Sí, gent major. O gent ara, jove concienciada i quasi tota en l'ensenyament

VP Com veus el futur del català en Alacant?

CA: Oi, negre. Som *los últimos de Filipinas*

[Se li ensenya un paràgraf del llibre de Montoya sobre la previsió d'extinció del català a Alacant i diu:]

Sí, sí, no em quedarem. Estic totalment d'acord. A més jo crec que vaig anar a la presentació del llibre, no sé quan la va fer en el BLOC i que va dir que en Alacant a principis del segle XIX és quan va començar el canvi de la llengua, no a partir de Franco, a partir de 1900 i *algo*. Els meus avis *paternos* que vivien ací a Alacant i clar a la generació dels meus pares a mon pare i a m i tia ja li parlaven en castellà, ja estava ja desprestigiat. I que no sé en quin segle que va començar el castellà se van quedar prendats del castellà.

VP: El díhuit.

CA: El díhuit. És quan va començar la castellanització. I parlar valencià era de pobre, de paletos...

VP: I això en ta casa s'ha respirat també?

CA: Sí. Mon pare va fer la mili a Alcoi i li va agradar una xica però "parlava valencià". I clar com parlava valencià era *paletilla*. Sí. Sí a mon pare se li han ficat, ben ficat. I a la meua germana, per exemple, ella no parla valencià en absolut. I está en Dénia vivint. I ha estat en Xaló, en Xàbia perquè s'ha recorregut tota la Marina i ella castellanoparlant i als seus fills en castellà. I mira per on li ha eixit un fill maulet.

VP: I no penses que tal vegada la generació actual de col·legis en línia pot canviar això?

CA: Els col·les bilingües. Mira, jo tinc una amics, Tomàs i Pilar que tenen un xiqueta. En sa casa parlen valencià i a xiqueta li parlen en valencià. Però la xiqueta quan ix per ahí parla en castellà. [...] Sempre ix guanyant el castellà. I veus els xiquets de línia que els parles en valencià, però després en el recreo estan parlant en castellà. Tots els que fan línia coneixen el valencià i coneixen el castellà perfectament. Sempre, perquè estem vivint en castellà a tot arreu: la televisió, la premsa ...però els que no fan la línia mai coneixeran, no dominen res. Al contrari, sí. És millor portar-los a valencià perquè saps que dominaran els dos.

VP: I Alacant el que són activitats en valencià, poqueta cosa, no?

CA: Poqueta. Mira, ara que han fet l'exposició esta del discóbolo, uns amics van voler fer una visita en valencià perquè feen visites guiades, totes en castellà, i van voler anar en valencià i el que els va costar però ho van aconseguir. Van posar al final una reclamació. Van haver de reunir 50 persones. Crec que va ser l'única visita en valencià que es va fer. I la majoria profes, clar.

VP: Han passat mils de persones i no hi ha hagut un foraet per a cinquanta persones.

CA: I tu vas allí, al MARQ [Museu Arqueològic Provincial d'Alacant] i estan en castellà que es veu els cartelllets i en valencià estan en penumbra

VP: Alguna cosa més?

CA: Què vaig a dir-te? És una lluita perduda? Però jo continue, encara que cada vegada menys perquè abans dia en valencià a tot arreu però en costa cada vegada més. En l'institut em pose el xip del valencià però ara ixc i parle en castellà perquè ja he rebut tant de bofetons que ja està bé. A mi els alumnes me pregunten, “¿Pero tú de dónde eres?” I dic: “Jo d'Alacant” i “¿Cómo que hablas valencià, tu no eres de Valencia?”

I jo els dic als xavals, la sort que tenim d'estar en una zona bilingüe i de poder aprendre dues llengües i vosaltres esteu perdent llengua.

VP: I el tema d'exigir el valencià per a les oposicions?

CA: És que si no se fa així, com se fa? O exigeixes o no hi ha manera?

4. MA (1962)

VP: Per començar, voldria que fèrem memòria construïnt un esquema bàsic de les teues relacions lingüístiques amb la teua família, una mena d'arbre generalògic on marcarem quina llengua empraven o emprèn els teus familiars entre ells i amb tu?

MA: Lo meu és esquizofrènic perquè jo estic casada en un valencianoparlant en el qual parle castellà. No t'ho pergues. Els meus pares són valencianoparlants i jo parle en ells en castellà. Perquè mos parlaven en castellà i els avis...

VP: I lo del teu home per què?

MA: És que jo vaig començar a parlar valencià per amor. Jo el vaig conèixer a la facultat i, però com allí es parlava castellà, jo parlava castellà en ell. Va ser l'any 82 que el valencià va començar a ser en la facultat voluntari estudiar-lo.

VP: Era una optativa?

Era optativa, evaluable però no obligatòria per currículum. Era una cosa aixina molt... de fet el primer no sabíem no si anava a contar per a nota. I vam formar un grup de gent on havia gent dels pobles valencianoparlants, que casi no te fa una en castellà, i un de gent que no parlaven en valencià com la Mª José [MC]. I entonses com la meua relació en ell va començar en castellà, aleshores ma filla és valencianoparlant, el meu home li parla en valencià i jo li parle castellà. És divertidíssim. I a sa casa [del marit] són huit fills, de pares valencianoparlants, de Alcoleja, de la montanya, però tots els fills parlen als pares en castellà, però tots mos parlem entre mosatros en valencià.

VP: Els teus pares parlaven en valencià?

MA: No, els meus pares parlaven en castellà però quan no volien que mos anterarem de algo parlaven en valencià. Amb la qual cosa jo des de bebé estirava l'orella per enterar-me per lo qual tenia un valencià passiu però no havia parlat mai de la vida. A més si parlava valencià, me palpaven.

VP: Ja. I en lo que són els iaïos?

MA: Els meus iaïos eren valencianoparlants que no sabien parlar castellà, els meus tios són valencianoparlants, però jo tota la vida m'ha relacionat en ells en castellà. A partir de que jo comence a parlar en valencià, en part de la família parle en castellà i en dos en concret parle en valencià, que són dos tios ja de huitanta anys. I ara comencen a contestar-me en valencià, però s'han passat trenta anys, jo parlant-los en valencià i el meu home José també, però a mi no me reconeixien el valencià. Em parlaven en castellà. I ma mare en ma filla parla en castellà. I la mare de Jose que és valencianoparlant en ma filla parla en castellà, encara que ma filla li parla en valencià. O sea que és una relació ahí de autoodi, de autocontrol terrible. I els dinars familiars són divertidíssims. Ma sogra és mestre, es dos són valencianoparlants, parlen valencià, tenen huit fills casats, tots parlem en valencià entre mosatros però tots parlem en castellà en els auelos. I els auelos mos parlen castellà. I els néts que són tots xiquets de línia entre ells parlen en valencià, als auelos es parlen en valencià i als tios els auelos es parlen en castellà menos quan els moneguen que els parlen en valencià. És molt curiós, eixa etapa, eixa generació.

VP: En quin barri vas nàixer?

MA: Jo vaig nàixer en la Florida que és un barri valencianoparlant.

VP: En quin carrer?

MA: El carrer República Argentina.

VP: En quina llengua crieu la vostra filla?

MA: Perquè al començament, com la meua llengua és el castellà, quan era bebé jo intentava parlar-li en valencià però era antinatural, els sentiments són en la llengua... i al final li vaig dir [a l'home]. Anem a aclarir-mos: tu li parles en la teua llengua i jo en la meua. Jo parle valencià però jo estic continuament traduïnt, el valencià encara no el tinc interioritzat, de parlar aixina en fluïdesa.

VP: La teua llengua de pensament és el castellà?

MA: Sí. La llengua de pensament i dels sentiments és el castellà. La meua filla jo sé que és valencianoparlant perquè un dia me va dir: "Mamà, tu saps com somie? Somie en valencià". I jo li vaig dir, "Si somies en valencià, penses en valencià".

VP: En este cas el tema de la receptivitat cap al valencià, perfecte?

MA: Sí, a més és molt combativa. Això li ve del pare.

VP: Ha tingut cap problema amb la seua família pel fet de parlar valencià?

MA: Sí, com hem dit abans. Ma mare no li parla en valencià perquè no ho reconeix com a llengua.

VP: I fora de l'àmbit familiar: barri, amics, treball...?

MA: Sí a voltes parles valencià i encara el diuen No le entiendo. En Alacant en el món de l'escola gent valencianoparlant n'hi ha molt poca perquè hi ha hagut una generació que ha vingut de tota Castella, de Múrcia, era gent que tampoc tenia l'obligació de reciclar-se. Sí rebug.

VP: Quin paper creus que ha jugat l'escola o la universitat en la teua trajectòria lingüística personal?

MA: Jo vaig fer primer i segon de Magisteri en castellà i en 2n i 3r Jordi Colomina va estar bregant per formar un grup, vam protestar els alumnes i van formar un grup però allò era simbòlic, era una lluita política més que ... vam reconèixer l'assignatura, mos califica com a assignatura paregut a lo de la Religió, era algo així com una maria i després ja en tercer sí que ja la van posar al currículum i a partir d'ahí la cosa ja va canviar.

VP: Quina formació acadèmica has tingut en valencià? T'agradaria millorar el teu nivell de competència?

MA: Jo he fet sis cursos com si fóra medicina. Jo vaig fer a magisteri valencià, valencià i un curs abans de l'ICE, i després elemental, mitjà i superior de l'ICE. Jo tinc el diploma de mestre de valencià.

VP: Quina és la seua llengua d'escriptura personal (notes, agenda...)?

MA: Valencià. Escric poesia en valencià. Les notes personals, els avisos valencià. Jo va ser a partir de les classes de Jordi Colomina que jo li vaig dir "Jo puc escriure poesia?" I ell va dir "Tu escriu el que vullgues". I em passava tot el dia en el diccionari perquè el meu vocabulari és molt limitat. I a partir d'ahí ja vaig continuar. Inclús la llista del Mercadona, en valencià.

VP: Directament.

MA: Però no sé perquè. Sí, perquè després vaig i li dic al meu home "Faltan naranjas", però pose taronges.

VP: Coneixes altres persones autòctones a Alacant que s'ajusten al perfil que estem definint?

MA: Jo per exemple me vaig asombrar un dia quan vaig sentir el meu germà major fa uns anys parlar en un valencià fluït, perquè com ell no té formació d'estudis, però clar igual que el tenia jo passiu i ell se relaciona en la faena en valencià. El meu germà, en ma filla, soles parla en valencià, soles, des de qu va nàixer... no sé perquè i ma filla en ell soles parla en valencià. Jo em vaig enterar que parlava valencià quan va nàixer la meua filla. La esquizofrènia al País Valencià. També alguns companys de treball...

VP: Per què creus que vas fer el canvi de llengua?

MA: Jo també vaig començar a parlar valencià perquè jo tenia la sensació de minoria cultural, Quan jo vaig arribar a l'Escola de Magisteri, jo era d'Alacant i quan arribe tot el grup de gent,excepte M^aJosé i dos o tres persones més, tot el món venia dels pobles, gent de Xixona, d'Alcoi, d'Alcoleja, tot el món parlava valencià i va ser com un repte, per què no tinc que dominar esta llengua? També eren uns anys políticament molt definits, estava associat a un perfil polític, a l'esquerra, entones també era una condicionant.

VP: Tu creus que la gent que ha fet eixe canvi té un perfil ideològic?

MA: Jo crec que sí. En el meu cas, sí. Jo tenia una mancança, jo pensava que era un persona completament d'esquerra havia de dominar una llengua que s'havia parlat en ma casa.

VP: Es pot viure en valencià a Alacant?

MA: Dificilment. És una lluita continua. A voltes te canses i ho deixes. Ma filla per exemple que té désset anys i és molt combativa però no té ideologia política, ella es queixa moltíssim. Inclús al mateix institut, i això que al seu institut el valencià està prou ben tractat. Però quan va auna tenda, ... ella es queixa com a usuària de la llengua. Jo pense que no és una batalla perduda però és difícil, molt difícil.

VP: Vosaltres on viviu?

MA: En la Florida. Per exemple, allí la gent que té tendes de tota la vida, són valencianoparlants i els encanta I encara queda moltíssima gent valencianoparlant, moltíssima. I molta gent castellanoparlant perquè hi ha hagut molta immigració. És un barri obrer.

La meua filla és molt graciosa. Si hi ha tres papereries en el barri i en una parlen valencià, ell se'n va a la que parla valencià. I li dic "Xica, a lo millor és més car". I ella "Em dóna igual". I açò no ho mamat, entre cometes. A lo millor ha segut algo subliminal, però sí que és de veres que sí que té eixa consciència de llengua o de drets per la llengua.

VP: Eixa és la gent que ens interessa, la que pot dur la llengua avant una generació més.

MA: Jo imagine que esta generació, però de tota manera jo tinc els meus dubtes.

VP Tu creus que hi ha més animadversió que abans?

MA: Sí. Jo sostinc la teoria que aquí anem cada volta més cap a la dreta, però cap a la dreta en tots els sentits: en l'econòmic... Jo ja tinc 47 anys però companys meus de trenta anys estan argumentant unes coses [sobre el

fet d'introduir o no l'uniforme escolar en el seu col·legi], jo sostinc la teoria que la gent més jove-estic parlant de docents- ve poc formada com a persona, eh, no com a mestre., i que la tendència és cap a la dreta en qüestions generals, gent més conservadora, més intransigent, i con lo qual li afegixes el tema del valencià. Saben valencià per aprovar la oposició però "*Estos paletos del valenciano, ¡qué coñazo nos están dando!*". [...] No és que siga pessimista igual és que sóc una optimista ben informada

VP: Es pot viure en valencià a Alacant?

MA: Jo estic parlant amb gent de La Cívica. Jo des de que la TV3 la van llevar i per no parlar del tema polític. La van llevar i aquí no passa res, i la gent diu "*Ah, pues una menos*". Jo pense que sempre gira el tema del valencià, d'encetar camins, al voltant de la voluntarietat de la gent i això acaba mal, perquè la gent se jubila, perquè la gent es cansa i consciència de País Valencià a la Comunitat Valenciana o com vulgues dir-lo no hi ha.

VP: D'on podria vindre la normalització lingüística a Alacant? De les institucions? Dels parlants autòctons? Dels parlants al·lòctons? Quina preocupació lingüística té la Conselleria o l'Ajuntament d'Alacant?

MA: En el xino. No n'hi ha prou gent d'Alacant per poder tirar avant. [Els al·lòctons] no perquè jo crec que Alacant mimetitza els que vénen de fora.

VP: En quina llengua creu que parlaran els seus néts?

MA: Els meus néts? En valencià, segur.

VP: Com veu el futur de la llengua a la ciutat?

MA: Problemàtic, incert.

[Se li pregunta que opina sobre les conclusions de Montoya, pàg.216?]

Jo pense que no. Jo pense que al contrari que falta una generació...

VP Encara tenim un marge?

MA: Sí, jo no sé una generació en Sociologia molt és, però jo pense que la generació dels teus fills i de ma filla, dels meus nebots que ja tenen 28 -30 anys, que no sols han estat en la línia sinó que han sigut educats en valencià probablement siga un nucli de no perdre'l. Per una altra part, hi ha un àmbit que al contrari. El tema del valencià és una marca cultural. És a dir, la persona que parla valencià com també va associat a una àmbits culturals determinats. Una cosa que s'ha de tindre en compte és que els valencianoparlants no som valencianoparlants, som valencianoescrits i llegits. Que no solament llig la premsa, sinó que compra literatura en valencià i això és importantíssim. És una generació més formada en valencià i a lo millor això sesga o gira l'evolució de la llengua. Luego és el tema, ma filla ha estat en línia tota la vida però fora de l'horari escolar, en els aniversaris, jo m'encenia, es parlenen castellà. Ma filla quan parla en telèfono amb les amigues, excepte una que és de Xixona, parla en castellà.

Les línies d'Alacant no van fer línies valencianes sinó línies d'immersió i en l'escola de la meua filla, en cada classe només un o dos alumnes valencianoparlants.

5. TJ (1952)

VP: Per començar, voldria que fèrem memòria construïnt un esquema bàsic de les teues relacions lingüístiques amb la teua família, una mena d'arbre generalògic on marcarem quina llengua empraven o emprèn els teus familiars entre ells i amb tu?

TJ: Tota la meu família són d'origen valencians, mon pare nascut a Alacant (pare del Palamó i mare de Callosa d'En Sarrià) i ma mare del Campello (pare de Campello i mare de Relleu) i el fet pel qual en casa tant el meu germà com jo és perquè ma uela, la mare de ma mare, tenia moltes dificultats per parlar valencià, no sabia, i entoncs això va possibilitar que en l'àmbit familiar parlaren tots valencià, i per això tant el meu germà com jo mos hem salvat. Después és cert que quan vam arribar a l'edat de 17, 18, 19 anys vam tindre un postulat casi militant a favor del valencià. Diguem-ne que en el grup de gent en el que estaven, mosatros, ja portaven la ventaja com a llengua materna.

VP: En aquell moment al barri ja n'hi havia molta gent que havia passat al castellà.

TJ Sí, però sant Blai era un barri que era conservava bastant l'ambient i les costums de poble. Havia molta gent castellana és cert però la gent que parlava valencià encara fea l'ús social de la llengua. Aixina com ara s'ha perdut totalment, vas allà i la primera llengua que fas servir com a punt d'inici de relacions és el castellà, en aquell moment era el valencià o per lo menos en el àmbit nostre era valencià, encara que hi havia molts veïns que eren castellans.

VP Quin tipus de gent vivia al barri?

TJ Gent obrera, era un barri. Sí, bàsicament eren tots treballadors del sector industrial. Havia algun agricultors, sector primari, però eren molt poquets. I del sector servicis pues acomençaca a haver-ne deponents, que no treballaven al barri. Anaven a treballar a Alacant. I de fet en el barri anar a Alacant era anar a treballar al centre. Era la costum. "On vas?". "A Alacant." Al mercat, a l'Explanada, a fer una gestió de metges, una gestió de bancs o qualsevol cosa d'estes. Era anar al centre.

VP: En quin moment s'ha fet servir el valencià?

TJ: Això ja venia de casa.

VP: És a dir, això ha segut un manteniment de la llengua.

TJ: Es parlava en valencià, en casa sí. Però a l'escola el que es parlava era castellà. Después si venia alguna persona de fora pues sempre se fea servir el castellà. Si venia alguna persona, algun veí que fos castellà, és a dir, se canviava automàticament al castellà per deferència. Saps? Aquella manera de pensar de les persones, entoncs se fea servir directament el castellà. Però diguem-ne que la llengua familiar nostra va ser el valencià. Per la raó esta que te dic que estava la uela pel mig... la uela i es ties majors. Era una família que encara que estaen en Alacant, vinguts del Campello bàsicament, la estructura i la estructura de la casa fea que visquérem tots junts [...] era com una casa de poble gran. De fet encara criàvem gallines i conills i coloms. I havia una professió que era l'herbero, un senyor que anava en un carro tirat de un matxo venent herba i menjar pels animals. [...]

VP: En quin carrer vivieu?

TJ: En Joan Ortega. [...]

VP: Teniu fills?

TJ: Sí.

VP: I com els parleu?

TJ: En valencià.

VP: De quina edat parlem?

TJ: Mon fill té 31 anys, està casat, viu en Barcelona, en Ripollet, i treballa en Barcelona. I la xiqueta és mestra i està aquí, viu en Sant Joan.

VP: I ells en casa, a Barcelona, què parlen?

TJ: Ells parlen català. La dona és valenciana, és de Castelló, i també té com a llengua materna el valencià. Estos continuen. La xiqueta, no. La xiqueta, encara que mosatros li hem parlat en valencià, el seu novi... bueno, ja saps lo que passa ací. Ací l'ús social s'ha acabat. El xicon este és de Múrcia i pues, entonces, encara que l'entén, han estat estudiant ací al País Valencià, gramaticalment, l'entén, però no és la seua llengua d'ús social. [...]

VP: I els germans com es parlen?

TJ: En castellà. Poden iniciar la conversació en valencià però enseguida la xiqueta canvia. *Sin embargo* jo sempre a ella li parle en valencià. La meua dona és andalusa, és castellana, la llengua que els ha transmés als xiquets és castellà, però la meua dona parle molt bé el valencià. Ha segut un acte evolutiu.

VP: Ella quan va vindre ací?

TJ: Va vindre quan mos van casar. Nosaltres ens vam conèixer en la universitat a Barcelona i ens vam casar i quan ella va quedar embarassada vam vindre ací. Portem vivint ací tants anys com té el meu fill, 31 anys. Però també hi ha una altra cosa. Tota la família són andalusos, tota la família està vivint a Barcelona i pràcticament és una família que en Catalunya ha assimilat molt bé la llengua catalana. La situació de Catalunya i del país Valencià són molt diferents. Jo estic convençut que si ací hi haguera la mínima oportunitat de manteniment o reforçament de la llengua, el problema que tenim ací tan greu no el tindríem. Segur, perquè està, lo que passa és que clar, no se li promociona sinó tot lo contrari, són tot impediments, com per a que es puga desenvolupar. [...]

VP: Hi ha hagut cap problema en la família pel fet de parlar en valencià?

TJ: Mai.

VP: I fora de l'àmbit familiar?

TJ: Anecdòtic. És més la coacció social, perquè l'ús social de la llengua el du a utilitzar més el castellà que el valencià.

VP: Vosté ha treballat en un banc, no?

TJ: Sí

VP: Durant quants anys?

TJ: Trenta-huit anys, ara estic prejubilat.

VP: I hi havia cap problema en el valencià?

TJ: En el treball en el Banc de Bilbao una immensa majoria eren valencians, i parlàvem entre nosaltres en valencià. Però quan venia el client si no sabies si parlava valencià, sempre li parlàvem en castellà i només iniciaven la conversació en valencià quan sabies que eren valencians. I ell també es dirigia a tu en valencià: “Xe, escolta tu...”. Ara, en la jerarquia i l'idioma del banc era el castellà: documents , correspondència, telèfono... era el castellà. Però entre mosatros el valencià era bastant corrent.

VP: Estava establert que era l'idioma o es donava per entés?

TJ Es donava per entés, era el castellà, “Faltaría más;”. El castellà era la llengua oficial del banc, pa tot, pa tot.

VP: Quin paper ha jugat l'escola o la universitat en la seua trajectòria lingüística personal?

TJ: Molt poc, jo vaig estar en els Salesians a Alacant des dels 7 hasta els 17 i allí el valencià per a res. I después en la universitat en la època que jo vaig estar a Barcelona tot era en castellà. Ara no. [...]

VP: Quina formació acadèmica ha tingut en valencià?

TJ: Molt poca. Cap, cap. Curssets de gramàtica i cosetes d'estes.

VP: Curssets fets on?

TJ: No, no a nivell de l'ajuntament. És a dir, he estat en l'Escola Oficial d'Idiomes? No.

VP: Coses reglades en principi no.

TJ: No, coses de molt poqueta transcendència. [...]

VP: Li agradaria millorar el seu nivell de competència: estudiar, lectura, etc.?

TJ: Lectura sí que faig. Ara en este moment no. Però sí, és habitual.

VP: Què li agrada llegir?

TJ: Normalment narrativa. En valencià faig narrativa. L'assaig tinc que dir que em costa molt. Tinc que estar fent la lectura en el vocabulari al costat perquè n'hi ha molta terminologia que em costa a voltes assimilar. Som valencians educats en el castellà. I saps que això qude dieun que tu penses en la llengua materna, relativament. Es a dir jo sé que tu parles valencià, tota l'estructura mental teua s'ha fet en valencià, però si t'han educat en castellà inclús a l'hora d'escriure el costa molt més passar, canviar de llengua, normalment ho faràs en castellà, que és la llengua que t'has educat escrivint. [...] A mi m'agraden moltes coses i me preocupen moltes coses del futur de la llengua i de la cultura catalana. I un dels problemes és el que dia Sanchís... com li diuen?

VP: Guarnier.

TJ: No, Giner. Salvador Giner. Saps qui és, no? És sociòleg. Crec que hui és el president de l'Acadèmia de la Llengua Catalana?

VP: Sí, de l'Institut d'Estudis Catalans.

TJ: Sí, això és. Pues a Alacant com exemple de com es pot perdre la llengua en dos o tres generacions. [...] I a Catalunya també està passant.

VP: Quina és la llengua d'escriptura personal?

TJ: El castellà.

VP Qualsevol notas que faces en l'agenda...?

TJ: No. Saps què passa, que com que són molts anys, si faig apunts, etc. normalment ho faig en valencià. Sempre. La meua dona no. [...]. Però a voltes sempre se m'ix el castellà perquè ja tinc l'hàbit. Ara si jo tinguera que escriure un llibre seria en castellà, que és lo que més prompte m'ix. [...]

VP: Altres persones autòctones que parlen valencià?

TJ: Enric Pellín, Leandre Iborra, Immaculada Blasco²⁵ [...] Saps per què vam vindre a Mutxamel? En aquella època, fa vint i molys anys, vint-i-tres anys, Mutxamel encara conservava l'estructura de poble, poble, en què l'agricultura encara tenia un pes i lo que buscàvem era lo que Alacant havia deixat de ser. Tots vam pegar la volà i vam vindre cap ací. [...] Daniel Climent, Manolo Gomis...²⁶ Pel perfil de formació, casi tots són mestres.

Mon cosí. Javier Vicedo²⁷. Ha treballat al MARQ, és arquòleg i està de restaurador de coses antigues.

VP: Quina edat té?

TJ: Quaranta-cinc anys.

VP: Este sí que m'interessaria.

TJ: Pues ara li toque.

VP: On viu?

TJ A Sant Vicent, des de fa sis o set anys. Este es valencià per voluntat perquè en l'ambient familiar d'ell és el més jove i ja no era la situació que van tindre mosatros.

[Crida per telèfon i concertem una entrevista].

VP: Es pot viure en valencià a Alacant?

TJ: És complicadet. Mira fa dos o tres setmanes va estar ací el meu fill i van anar a una panaderia a on tota la vida s'ha parlat valencià.

VP: Ací al poble?

TJ: No, en Alacant. La del Melsa que és on hem viscut mosatros tota la vida, en San Blas, es pares, es auelos tots eren valencians, però ara qui porta la panaderia són les filles, i clar ell va anar allí, acostumat a Barcelona, ell i la dona, i va dir “¡Hola, mira que volia comprar madalenes!”. “¿Cómo?”. “Sí, sí, que volia unes madalenes”. Ell no havia caigut en el tema de la llengua, no? “*És que no te entiendo. ¿Qué dices?*”. I ell “*Uy, vale, vale, que quería unas madalenas*”. És complicat. És a dir, no hi ha una negativa però és que com que ningú parla, que és el tema, o poquíssima gent... Antes sempre m'agradava baixar al mercat central, al peix, i hasta fa no massa encara senties en es paraes gent que parlava valencià. Havia algo. Cada volta menos.

VP: D'on podria viure la normalització?

TJ: Homes jo crec que de tots es puestos però lo que queda clar és que sense una política de normalització veritable no pot haver normalització mai. Perquè lo primer que es te que fer és que les institucions “públiques”. La Generalitat ho diu la paraula hauria de ser el govern de la “generalitat” si no té clar que la

25 Conec Enric Pellín, mestre dels meus fills, i per tant descartable per a una entrevista i tant Leandre Iborra com Immaculada Blasco viuen també a Mutxamel, no a Alacant.

26 El problema és el mateix: no viuen a Alacant o també són mestres.

27 Pel fet de viure a Sant Vicent i no a Alacant, vaig decidir enviar-li l'entrevista per correu electrònic. Espere la resposta.

normalització és un bé a defensar, mai podrà haver una normalització. I està claríssim, si els organismes públics no tenen compromís de defensa de la llengua, en la quantitat de gent al·loctona que està... escolta, no mos enganyem, si al País Valencià un terç és catalanoparlant, els dos terços cada volta és més gran [...]. El primer són les institucions que han de tindre una defensa claríssima de la llengua, que no la tenen. [...] Bàsicament té que vindre de l'administració, però els peperos estos que estan trencant la llengua allà on estan governant.

VP: Creu que hi ha un perfil ideològic darrere les persones que fan l'esforç de conservar la llengua?

TJ: No, jo crec que la persona que defén la seua cultura és una persona que té una autoestima suficient com per a dir que ...

VP: Vull dir si es pot associar més a un pensament d'esquerres o més de dretes?

TJ: Pues jo crec que no. El camp de la Sociologia és el meu i jo crec que no se pot dir un perfil en eixe sentit. Per exemple en la Catalunya actual i en la Catalunya de tota la vida qui ha mantingut la llengua ha sigut la dreta.

VP: Però ací a Alacant?

TJ: Ací a Alacant diguem-ne que els que han tingut més present tot el tema de la llengua, sense ser d'una manera uniforme, ha sigut l'esquerra. Per què? Perquè l'esquerra sempre ha tingut un testimoni major de cara a... s'ha centrat més en l'individu i si l'individu era valencià... sí, ha sigut més un pensament d'esquerres al País Valencià. Sí, jo crec que sí. Sí, però és més per l'autoestima.

VP: I des del punt de vista de la formació?

TJ: Tota esta gent que hem comentat és una gent que ha tingut dos coses clares: una, el nivell de formació bo i per altra part una ideologia més bé d'esquerres. [...] O lo que estan fet ara. El paperot. Se fa una llei de normalització lingüística tal, tal, tal per a que me val una llei lingüística que no es fa cumplir?

VP: Ja porta vint-i-sis i ahi està.

TJ: Ahí està. M'entens? O són papanates, que no ho són, o saben ben bé lo que volen, que sí que saben.

VP: No creus que els parlars al·loctons porten sang fresca a la ciutat?

TJ: Potser, però jo tinc experiències molt negatives. Puc dir-te de gent d'Agres, Agres, que allí a les persones majors els parles en castellà i no t'entenen. Bé, pues una senyora d'Agres ve a Alacant o va a València i deixa de ser valenciana. I tu li parlaràs en valencià, saps que parla en valencià, saps que sap parlar el valencià molt més que tu, però el parlarà sempre en castellà. És un desclassament. És a dir, el tema de deixar la llengua no és algo tan ximple com deixar la llengua, és molt més. Hi ha altres raons, motivacions a nivell individual o social, que mouen i canvien diguem-ne la identificació cultural, personal, ideològica. És a dir, hi ha una sèrie de components atn grans que canvien quan una persona fa un canvi tan radical que no es pot explicar d'altra manera.[...]

VP: En quina llengua creu que parlaran els seus néts?

TJ: Pues no ho sé. Si es queden per aquí a Alacant, malament. Perquè al final lo que determina la llengua és

l'entorn social. Si la llengua social aquí al País Valencià és el castellà, pues al final els meus néts parlaran castellà, encara que sàpien el valencià, encara que dins de casa el parlen i encara que al iaio li parlen en valencià.

VP: Si naixen a Catalunya?

TJ: Segurament parlaran català. I fora en el carrer ja vorem, perquè tenen un problema molt gran a Catalunya. I a les illes tenen un problema molt paregut al nostre. [...]

VP: Quin futur té la llengua a Alacant?

TJ: Quin és el futur de la llengua? Quin és el present de la llengua? Pensa, per exemple, que a Mutxamel la població de mutxameleros al·loctona ja supera a l'autòctona. En el Campello que és el poble on més tracte hem tingut perquè era el poble de la uela, el poble de ma mare, estava la família i els estius sempre es passaven al Campello. L'home de la meua cosina Fina, este xic va arribar al poble sent xiquet de Múrcia, emigrants i tota la pesca, ... parla valencià. És a dir, la immigració havia capacitat per assimilar-la, el grau d'assimilació ara ... és impossible assimilar una invasió cultural tan gran. [...] En estos pobles s'ha fet una desestructuració de la xarxa social.

6. MP (1944)

VP: Per començar, voldria que fèrem memòria construint un esquema bàsic de les teues relacions lingüístiques amb la teua família, una mena d'arbre generalògic on marcarem quina llengua empraven o emprèn els teus familiars entre ells i amb tu?

MP: El cas és que primer jo tinc una edat en la que durant la meua educació, pues el valencià estava, pràcticament, considerat com una cosa de segona classe, no? I havia que parlar castellà, el idioma culte era el castellà i parle vosté la llengua de l'imperi, no? Que diuen. I després que jo vaig tindre una circumstància molt especial i és que el meu iaio era d'Alcoi, Miguel Pérez Picó. Era mecànic de motors de barques de pesca. Bueno, pues el meu iaio parlava sempre en valencià, no sabia ni una paraula en castellà, li costava molt. Ell sí si volia parlar castellà, parlava, però se notava que no podia... com jo el valencià, *vamos*. *Peor*, pitjor. I la meua iaia era de Huesca, aragonesa, parlava castellà. Ella no parlava res de valencià. Entonces tota la seua vida, ell parlava en valencià i ella parlava castellà. Los dos se entenien però ningú parlava la llengua de l'atre. Entonces clar vam adquirir un vici que era escoltar a l'auelo en valencià però contestar-li en castellà. Què passa? Pues que jo entenc perfectament el valencià però no tinc hàbit de parlar en valencià. Ara ha fet un cursillo a la universitat fa dos anys, que me va donar un poquet més de soltura però jo puc llegir el valencià però no m'atrevisc a escriulo. Jo tinc un conte que ara buscaré un exemplar i te'l done que és un cuento bilingüe i que va ganar el premi del Pou de la Neu que es diu "L'última neu" on un personatge que és la dona parla sempre en castellà i el pare i els fills parlen en valencià. Pues casi és autobiogràfic perquè és asina, no? Entonces para jo presentar-lo vaig tindre que demanar-li ajuda a un amic que escriu perfectament el valencià, que me'l va traduir, no traduir sinó posar-lo en valencià correcte. [...]

Jo vaig nàixer en la calle Bazán, número tres, màs cèntric impossible. El meu pare va nàixer en Alacant, la meua mare va nàixer en Alacant però els meus avis ja he dit un era d'Alcoi, el atra de Saragossa i per l'atra part ma uela era de Torrevella, més murciana que valenciana, i el meu iaio per part de mare era de Burgos, castellà, castellà. Més castellà no poia ser. Entonces jo sóc un producte híbrid. Jo m'he sentit molt alacantí perquè jo sóc d'Alacant de tota la vida i jo ame molt Alacant però tinc la desventatja de que si en aquell temps en què jo vaig anar a l'escola i a l'escola de comerç. Si havera segut ara, algun valencià m'haurien ensenyat. Aixina, pues d'escoltar al meu auelo.

VP: I a casa amb els pares res, només castellà.

MP: No perquè en aquella època... Ma mare quan anava a la plaça del mercat, ella parlava valencià con tot el món. Ella sí que parlava valencià i parla, té 92 anys. I ella sí, sap parlar valencià, però dins de casa, al menys pa parlar als seus fills pareixia que havia de parlar castellà, per circumstàncies polítiques. El meu pare treballava en la fàbrica de tabacos i allà tot el món parlava valencià però a casa parlava castellà.

VP: El matrimoni parlaven el valencià entre ells?

MP: Davant de mosatros no. Si estaven en algú que parlava valencià, immediaament ja parlaven tots en valencià però entre ells jo no recorde. Alguna volta pa contar un xiste, pa dir lo que havia dit fulanito però entre ells jo crec que parlaven en castellà. Clar, la meua mare sabia valencià per el contacte con els veïns, però la seua mare de Torrevella i el seu pare de Burgos. Era castellà lo que se parlava a la seua casa.

VP: Té mèrit saber parlar valencià en el seu cas.

MP: Claro, i el parla perfectament. Ma mare si té que parlar valencià, parla valencià, però no és la llengua seua. I jo sóc producte de les circumstàncies familiars per un costat i de la època per un altre. Hui sí que s'aprén valencià, valencià-català que a mi em sembla lo mateix.

VP: En este cas el valencià no és llengua personal?

MP: No, si fa falta sí. Jo des de que vaig fer el curs de llengua valenciana en la universitat pues si tinc que donar una xarxa de astronomia en un poblet de la muntanya i ve gent on tot el món parla valencià pues jo la done en valencià.

VP: No hi ha problema.

VP: Fills?

MP: Tinc tres filles i una néta. Elles parlen en castellà. Bueno jo crec que les dos que han estudiat en la universitat, la major i la xicoteta, parlen en valencià quan fa falta. S'han ensenyat. La segona que només va fer que Primària, no crec. La néta jo estic segur que la pondran en la via en valencià. Segur. [...] Ara té sis mesos. Però crec que és el projecte d'ells perquè el meu gendre també és d'Alacant de tota la vida [...] Entonces jo estic segur que per ahí se manté el tema del família.

VP: Hi ha algú de la família que parle el valencià de forma habitual?

MP: De família directa. El meu germà és el que más se ha empenyat en parlar valencià també perquè la seua dona és de Xixona i parla con la seua mara i con la seua germana en valencià. I ells sí lo mantenen millor, però vamos bilingüe no hay preferència.

VP: Ha tingut alguna formació acadèmica en valencià?

MP: Jo he anat a la universitat a fer un curs de valencià als 62 anys quan ja m'he jubilat.

VP: Hi anava molta gent?

MP: Són aquests d'Extensió Cultural i la professora que ho feia molt bé era de Gorga. [...]

VP: Coneixes altres persones que siguen d'Alacant i que parlen valencià en casa de manera habitual?

MP: No sé. Sí n'hi ha que parlen valencià "ara", jo els he conegut parlant castellà. Però en Alacant capital als meus amics de la meua edat a tots mos passava el mateix, els pares parlaven en valencià i a mosatros mos parlaven en castellà. [...] A Alacant capital és que ha perdut el valencià per complet. [...] És que la majoria ha vingut de fora i de puestos on sents mai parlar valencià.

VP: Ha faltat capacitat per assimilar-los?

MP: És que són molts i después no ha hagut interés fins a fa quatre dies.

VP: Tal vegada per part de les institucions?

MP: Clar... Jo crec que la llengua com que és un código la seua supervivència està lligada a la seua utilitat. És a dir, tu te'n vas a un poble de la muntanya on tots parlen valencià i aunque no tingues interés acabes parlant

valencià perquè és l'únic vehicul per a entener-se en els atres però a Alacant passa el contrari. Per molta voluntat que tingues en aprendre el valencià, la llengua útil és el castellà. [...]

VP: Es pot viure en valencià a Alacant?

MP: Pues difícil. Jo crec que haurà un vint per cent que entenga el valencià, no que el parle. Que el parle un cinc per cent.

VP: Qui hauria de dur a terme la normalització lingüística de la ciutat? Institucions, autòctons o al·lòctons?

MP: És difícil perquè els valencianoparlants són una minoria casi testimonial. [...] és que Alacant capital con tota la gent de fora i de fora d'Espanya, els immigrants i tal, le fas aprendre a un rusó o a un marroquí i el tio sí l'aprendrà però despues quan deixe d'estudiar se va a oblidar perquè no el va a practicar. Con qui el va a practicar? [...] En Alacant capital jo crec que està perdut.

VP: I culturalment hi ha escriptors que escriuen en valencià?

MP: Jesús Moncho²⁸, Mariano Sánchez Soler escriu en valencià quan vol. Escriu en valencià perfecte. I en ortografia també. I ja dic quan vam fer lo del Detectiu Terratrèmol tots vam escriure en castellà menos Jesús Moncho que va escriure un conte en valencià i ell no escriu en castellà. Algun article del periòdic *Información* o tal però generalment en valencià. [...]

VP: I ells es dediquen a escriure a temps complet?

MP: Marià és professor també a la Ciudad de la Luz i a la UMH.

VP: I Jesús Moncho?

MP: Jo només el conec d'escriptor. Si fa alguna altra cosa no lo sé.[...] Marià sí que es possible que coneixca altres escriptors en valencià perquè ell està molt introduït en el món de la literatura local. Jo vaig un poquet més per lliure.

VP: En quina llengua creus que parlaran els teus néts?

MP: En anglés.

VP: En anglés?

MP: Es que sóc molt pessimista, ni el castellà, el anglés. Si no els meus néts, els meus besnéts. Estic segur.

VP: La gent que té més interés per recuperar el valencià té algun perfil ideològic concret?

MP: Això és més d'esquerres, dins el nacionalisme. Però més ingredients, però si és per idealisme, l'esquerra i dins l'esquerra la formació més propera al nacionalisme. La dreita lo que vol és guanyar diners i res més

VP: I la formació acadèmica?

MP: Sí, la universitat és un ambient més propici. Ací és una qüestió d'ideologia i de concienciació i això necessita un fondo de cultura.

7. AP (1963) i Fr (1994)

---

²⁸ He comprovat que l'entrevistat s'equivoca pel que fa a Jesús Moncho: no ha nascut a Alacant sinó a Gata de Gorgos (Marina Alta, Alacant) i sí té algun llibre en castellà, tot i que generalment escriu en català.

[Per un error de l'entrevistador s'han perdut els primers quatre minuts de conversa on l'entrevistada dibuixava el seu ATL que s'incorporarà en els annexos]

AP: Hi ha bastant gent que parla valencià, però solament comences a parlar valencià quan ja tens una relació de molts anys, eixa confiança com per a dirigir-te

VP: Perquè d'entrada la tendència és?

AP: Castellà.

VP: Començar en castellà..

AP: En castellà. Jo ja sé en el Mercat Central en qui puc parlar en valencià i en qui en castellà.

Fr: En el poble, a Castalla, a qui siga li parle en valencià. Ací hi ha més mescla de gent i s'ha perdut lo de parlar valencià.

AP: La gent té la rémora eixa del valencià, com si estigueran imposant el valencià.

VP: Per l'arqueologia? [Ja n'haviem parlat en els minuts inicials perduts]

AP: El valencià feia falta per relacions socials, perquè era la llengua dels meus pares i per consciència, era una obligació, entre cometes, retomar-la...

VP: I tu creus que les persones que han représ la llengua presenten un perfil ideològic concret?

Fr: Depén.

AP: En general, sí.

Fr: No, perquè per a mi. Lo que t'he dit, la gent del poble parlen tots en valencià, ja poden ser de dretes, d'esquerres.

VP: Però estic parlant d'Alacant?

Fr: Mentres que en Alacant la gent es fixa i te diuen "Aquest és un roig" i no sé què, qualsevol cosa d'estes.

VP: Però creieu que la gent que vol continuar la llengua té algun tipus de tendència en comú.

AP: Jo crec que sí.

Fr: Aquí en Alacant, sí.

AP: Jo crec que sí-

Fr: Inclusiu...

VP: Per exemple parlariem de votants d'esquerre en general?

AP: En general sí.

VP: A més segurament té un nivell d'estudis?

AP: Jo crec que és gent nacionalista, d'esquerres o no tant d'esquerres, però jo crec que tenen eixa tendència nacionalista. I la formació acadèmica també, t'ajuda a tindre una visió general de les coses. En principi, després te trobes de tot.

VP: Heu tingut cap problema pel fet de parlar valencià dins la família?

AP: No, mai.

Fr: Sí.

AP: Tu sí?

Fr: Amb José.

AP: Perquè té un tio que és madrilenyo i és molt de dretes.

Jo no, cap de problema. Lo de mon pare i ma mare era la situació que es vivia, socialment no estava ben vist parlar valencià. I aleshores es relacionaven en castellà. I a nosaltres nos van educar en castellà. Entre ells parlaven valencià, però és clar la relació més íntima.

VP: Però ells tenien problemes de parlar valencià davant de vosaltres, o no?

AP: No nos parlaven mai valencià.

VP: I fora de l'àmbit familiar?

AP: voltes hi ha gent que te fa mala cara o el diu “*No te entiendo*”.

VP: Però gent coneguda?

AP: No.

Fr: Jo sí. A classe. Per exemple si es quedes parlant-li en valencià a David o a Lucas, et diu “*¿Qué haces?*”.

VP: Però no serà perquè no t'entenguen, no?

AP: Per què no volen fer ús del valencià?

Fr: Perquè tenen la costum

AP: La majoria dels xiquets a casa parlen castellà.

VP: O siga que el costum és parlar castellà i tu estàs trencant eixe costum.

Fr: Jo parle valencià en Laia perquè jo crec que es seus pares li parlen valencià i aleshores jo amb ella puc parlar tranquil·lament en valencià.

AP: Jo diferencie molt en qui parle castellà i en qui parle valencià. Jo ara queestic en un àmbit valencianoparlant en el meu treball que hauria de fer un esforç de parlar en tot el món en valencià, sobretot en qüestions de faena, açò està costant-me.

VP: L'oficina com es diu?

AP: Servei de Promoció del Valencià i jo parle en tots sempre en valencià i la meua atenció al públic és en valencià. I he de fer un esforç perquè he de fer contacte en Secretariat, Gestió de Personal, etc. I està costant-me mantindre el valencià.

VP: I a més ara faràs més l'esforç per ser normativa?

AP: Bueno, tinc ahí el marcaje.

VP: Quin paper ha tingut l'escola o la universitat en la vostra formació den valencià?

AP: No vaig estudiar res, tot en castellà.

VP: I els cursets que comentaves [abans de posar la gravadora en funcionament].

AP: Alguna cosa de l'ICE. Vaig fer algun curset de l'ICE. Vaig fer algun curset de formació del Servei de Promoció del Valencià i després quan era treballadora de la universitat ja me vaig matricular a tots els cursos, després per a examinar-me dels exàmens de la Junta Qualificadora²⁹. Per a la meua faena em demanen el

---

29 Junta Qualificadora de Coneixements del Valencià, organisme dependent de la Generalitat Valenciana.

Mitjà. Si no el tinguera no podria estar treballant al Servei de Promoció.

VP: Quina és la llengua d'escriptura personal?

AP: A la faena, valencià.

VP: I a casa?

AP: A casa, castellà. Igual si fem l'entrevista d'ací a dos anys i la cosa ha canviat. [Rialles]. És possible, eh.

Ara estic començant a escriure molt en valencià perquè clar he de fer molta atenció al públic, he de contestar moltes consultes per correu electrònic i tot açò és valencià, valencià, valencià. I poc a poc vaig avançant.

VP: I com està el tema del valencià a la universitat?

S'han fet campanyes de formació per a tot el personal d'administració i serveis. Tot el món ha passat per algun curs, hi ha molta gent que té el Mitjà i alguna gent que té el Superior. Saps? Però sí que la universitat ha fet un esforç per normalitzar sobretot per entendre que com a funcionari tenim l'obligació per atendre en valencià als ciutadans.

VP: Segurament l'única institució que manté la normalització és la universitat. Per què la conselleria o l'ajuntament?

AP: Tots els companys meus del Servei de Promoció de Valencià, jo sóc administrativa, sóc la cap d'administració del SPV, però la majoria del personal són tècnics lingüístics i eixa gent parla valencià on vaja, sempre al banc parla en valencià...Hi ha uns vint tècnics lingüístics que fan traducció, formació i també hi ha una àrea de dinamització lingüística, fan cursetges, cine en valencià, fan cicles de conferències, coses molt interessants

VP: Coneixeu altres personatges que s'ajusten al perfil?

AP: Lola Barceló però no conec a ningú més.

VP: I la gent del SPV són tots de fora?

AP: Tinc un company que es de murcià, que és tècnic lingüístic [Rialles], que ha viscut casi tota la vida a Alacant, a Sant Vicent del Raspeig, de família castellana tots, i va començar a estudiar Filologia Catalana, i ara és tècnic lingüístic i parla sempre valencià.

VP: Però esta xica que m'has dit, Lola Barceló, és nascuda a Alacant? I ella és de família d'ací i parla valencià?

AP: Sí, sí, ella parla valencià.

VP: I té fills?

AP: Sí, Andreu que és valencianoparlant.

VP: Parla valencià en ell també?

AP: Sí.

Fr: I qui més, Anna?

AP: És que no és tan fàcil.

Fr: Hi ha que pensar.

AP: No és tan fàcil... Víctor, Víctor Jiménez. Víctor també és una persona nascuda i també parla valencià.

VP: Nascuda a Alacant?

AP: Sí. Que també és professor a la Universitat d'Alacant.

VP: Escolta, i Lola Barceló a què es dedica?

AP: És mestra.

VP: És mestra també?

AP: Sí.

VP: I quina edat?

AP: Lola 52 anys i Víctor uns 40 anys.

VP: És pot viure en valencià a Alacant?

AP: Sí, en dificultat però es pot viure. En algun rebuig que altres però no. És que además conselleria, les institucions, no fan cap d'esforç per la normalització lingüística. El ajuntament d'Alacant per supost que no. I la gent, la llengua dominant és el castellà i a més la gent es sent en dret de defensar açò com que és la llengua dominant i per tant tu i açò continua ací i tu no tens dret, sí, no tens la normalitat de poder-te expressar en valencià. I a més jo no faig cap esforça per a entendre't, el petit esforç d'escoltar

Fr: I tampoc és massa difícil.

AP: Però te trobes a alguns que són batalleros. Quan en un poquet de flexibilitat i de comprensió, vull dir no n'hi ha tantes dificultats de comunicació. Tot al contrari. I clar la gent no entén també que tindre dos llengües això és un tresor...

Fe: Una meravella.

AP: Un tresor que hem de mantindre. Està molt bé, però és una pena. L'atre dia estava en un amic en un bar, femos una copa al centre d'Alacant i m'arrime a la barra i li demane: "per favor, posa'm un gin tònic i una aigua mineral" [Rialles]. I me va dir: "*Puede decirmelo en castellano*".

VP: Això no ho entenia tampoc?

AP: Però com és possible que no pugues entendre açò tampoc? És ganes de fotre. De tindre molts prejudicis. Es pot viure a Alacant, en valencià, en dificultat

Fr: Per a mi no.

AP: Es pot viure però en situacions de tensió, a voltes.

VP: D'on podria vindre la normalització lingüística?

AP: De tots.

Fr: Dels al·lòctons.

AP: Sí, probablement. Sí però jo crec que les institucions tenen una responsabilitat màxima.

VP: Quina creus que serà la llengua dels teus néts?

AP: Francese, tu què dius?

VP: Tu què dius?

AP: Seran valencians i castellans?

Fr: En anglés.

AP: Jo espere que valencià i castellà.

Fr: Jo preferisc que parlen en anglés i valencià abans que en castellà. Jo pa fotre.

VP: Eixa és la gent que m'interessa.

VP: Com veu el futur de la llengua a la ciutat?

AP: Fotut, molt fotut.

Fr: Morta.

VP: Tu la veus morta ja?

Fr: Ja està morta o siga que tampoc es va a perdre massa.

AP: Com no canvien les circumstàncies polítiques

Fr: Que no canviaran

AP: Un poquet. El que està clar que ací a Alacant és absolutament minoritària. Però és curios com canvia en el moment que te traslades deu quilómetros, te'n vas al Palamó o te'n vas a Mutxamel i ja, sí, canvia, canvia radicalment.

8. ER (1940)

[Inicialment l'entrevista gira, *off the record*, al voltant del llibre de l'entrevistat *Alacant contra València* (Curial, 1994) perquè apareix citat al llibre de Montoya (1996) que m'ha servit de lectura inicial per al present treball]

ER: Jo precisament a Brauli [Montoya], l'encoratjava a fer un treball sobre Sociolingüística de la ciutat, i vaig estar entrevistat per ell, en alguna part del llibre hi haurà una entrevista. I bé va fer això, “La llengua interrompuda”. I hi ha una altra edició de l'Institut d'Estudis Catalans³⁰. Jo els tinc els dos, este³¹ i l'altre. Jo al Brauli el conec molt, és amic.

VP: Jo al vore que el citava a vosté...

ER: Brauli és el que actualment està en l'IEC.

VP: Estava ell i Colomina també.

ER: Colomina no sé si ...

VP: Colomina...

ER: Colomina està en l'Acadèmia³².

VP: Alemany³³ i Colomina estan a l'Acadèmia [...]

VP: L'objectiu del treball és trobar gent d'Alacant que parle valencià de manera regular i tothom es rasca el cap quan se li pregunta. Diuen. “Ara mateixa, m'ho he de pensar”.

ER: Bueno, sempre parlar valencià a Alacant, ¿de manera regular?. De manera irregular, sí. Sempre, pense.

VP: Sí, em referisc a de manera natural, que en casa s'haja conservat.

ER: Sí, sí.

VP: El treball també està orientat a persones que han fet el capgirament.

ER: A mi en ma casa em van ensenyar a parlar en castellà els meus pares. Mos pares eren d'Alacant i els meus avis també. Per la part de mon pares es van castellanitzar vora... la meua tia va nàixer al segle dinou i ja l'ensenyaren a parlar en castellà i mon pare va nàixer en 1910, que ha mort enguany, i es va ensenyar també a parlar en castellà. Encara que ell parlava valencià, parlava valencià pel carrer. Quan ell era petit la llengua era molt més, [rialla] bueno, quan jo era petit també era molt més parlada que ara. Però ma mare sí que era de llengua materna valenciana.

VP: I també ha dit que era d'ací.

---

30 A partir d'ara IEC.

31 L'entrevistador li ha ensenyat el llibre de Brauli Montoya, *Alacant: la llengua interrompuda* (Denes, 1996) per demanar-li l'opinió sobre algunes de les citacions que del propi entrevistat hi fa Montoya extretes del llibre *Alacant contra València* (Curial 1994; Universitat de València 2005).

32 Jordi Colomina és professor de Filologia Catalana a la UA i membre de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua (AVL)

33 Rafael Alemany també és professor de Filologia Catalana a la UA i membre de l'AVL.

ER: Era d'ací, i sa mare també. Mos pares entre ells parlaven castellà.

VP: Però parlaven castellà davant dels fills i darrere dels fills?

ER: Sí,sí. Mon pare per exemple... jo la llengua la tinc viva des de xicotet, no? Però entre ells sempre han parlat en castellà. Mon pare pel carrer parlava en moltíssima gent en valencià. Jo anava molt al camp amb ell, perquè era molt aficionat a anar al camp, i jo casi he après més valencià en mon pare que era de llengua materna castellana, però sos pares parlaven en valencià. O sea, els meus avis entre ells parlaven en valencià però als fills els ensenyaven en castellà. I, per exemple, les filles - els meus avis van tindre catorze fills- no parlaven en valencià cap filla, els varons, tots.

VP: Això també és...

ER: No sé perquè.

VP: Brauli també comenta el tema del gènere dels fills.

ER: Quan jo era petit al carrer se parlava castellà els xiquets. I després pensant retrospectivament, crec que estos tenien que parlar en valencià dins de casa, segur. I a un d'ells, fa un any, me'l vaig trobar davant una foguera i li vaig dir : "Escolta, tu en ta casa com parlava en tos pares?". I diu: "Jo, en valencià, però al carrer parlava castellà".

VP: Perquè ja venien alligonats de casa.

ER: És una cosa estranya perquè jo anava molt al carrer Pelayo a jugar i allí tenia un amic que encara viu. Este, la família, totes les germanes, ell era el petit, nascut després de la guerra, tots els germans majors parlaven valencià i els pares també, i a ell li parlaven castellà. Els pares i els germans [rialles]. I jo recorde tindre ací un malalt, de seixanta anys, que va vindre en les germanes, més grans que ell, una anys més. Ell era d'Alacant, eh? Ell parlava en mi en valencià, però les germanes parlaven castellà, i les germanes entre elles parlaven en valencià, però al germà que tenia uns anys menys li parlaven en castellà. Són coses estranyíssimes.

VP: L'altre dia un xica em deia és que vivim una esquizofrènia..

ER: Una esquizofrènia bestial. Home, ací en els ambients familiars que he viscut jo era freqüent que un parlava de prompte en tu en valencià, a l'altre li contestava en castellà i aixina.

VP: És molt curiós el fenomen perquè la gent que és monolingüe no ho entén.

ER: No ho entén, no.

VP: No entén que un enfoca una cara i enfoca l'idioma.

ER: Exacte.

VP: Ací la llàstima és que també està arribant el problema a la rodalia d'Alacant.

ER: Ací? Bueno, sí, sí. Mira, escolta. Jo en els anys seixanta, quan jo vaig anar a estudiar Medicina a València, el camp d'Alacant encara estava cultivat. [...] I així de la nit al matí es va despoblar, o substituït per andalusos, i després abandonat. [...] I me referia al camp d'Alacant, exclusivament de la zona d'influència d'Alacant. El Bacarot s'ha conservat més. [...]

VP: En quin moment va començar a fer servir el valencià com a llengua pròpia?

ER: Jo, per exemple, en ma germana parle en castellà, clar. Ara bé, he anat ampliant, o siga, hi ha hagut una valencianització progressiva en la meua família i això, però clar hi ha coses que no... que no s'han corregit

perquè, per exemple, ma germana, sí té una afinitat sobre açò però... per a canviar de llengua o hi ha un motiu sociològic molt fort, que es deixa un emportar, o sinó hi ha que pendre una part activa, una part voluntarista, diguem-ne, Això la meua germana no ha tingut. Ella parla en dificultat i llig en valencià també en dificultat. Però no en tanta dificultat, per exemple la novel·la eixa, *Naïve*³⁴, se l'ha llegida, no? [...]

VP: O siga que eixa competència sí que la té, el que passa és que clar...

ER: La competència la té.

VP: Jo, dins de casa, la meua parla en castellà, els meus fills li parlen en castellà i a mi em parlen en valencià.

ER: Per això dic. És que és freqüent. El Ximo González Caturla³⁵, per exemple, no sé si el coneixex, li passa, perquè la dona és andalusa. I ell els parla als fills en valencià i la dona en castellà.

VP: I vosté té fills?

ER: Jo sí. Jo tinc una filla ací a Alacant i un fill que està en Estats Units.

VP: I en ells com ha parlat?

ER: Jo ens ells parle segons les situacions, en valencià o en castellà. I no hi ha problema. La meua dona és valenciana però també castellanitzada. És una estil paregut al meu. I aleshores el valencià pues, encara que els seus pares també parlaven en valencià entre ells, hi ha una situació pareguda. Ella sap valencià, sap escriure, té el Superior³⁶, inclús i tot. Però clar és que, sociològicament, en Alacant domina el castellà. El parlar en valencià sempre és... pot ser un problema. Un problema de violència, diguem-ne [rialles]. De violència, inclús física, segons les situacions.

VP: D'això volia parlar-li, fora de l'àmbit familiar hi ha algun problema quan parla en valencià?

ER: Sí, bueno. Jo per exemple en la consulta³⁷. Lo que he fet tota la meua vida. Sempre que puc parle en valencià, i vull dir: tu tires una parauleta i tal i la gent fa "Que bé, vosté també és valencià". A més és curiós diuen "Vosté també és valencià" i gent d'ací. Ara estic pensant en una pacient del Bacarot. O siga que identifica la llengua en la procedència. És a dir, la llengua és portadora de la identitat. En això no cap dubte.

VP: Sembla que molt gent s'alivia.

ER: Clar. "Que bé vosté també es valencià". Clar, la seua expressió és valenciana de mamella, com diuen, i ella se troba més a gust. [...]

VP: I a més és un viatge per a la gent del Bacarot, que "baixen" a Alacant i baixar a Alacant significa entre altres coses, per exemple, parlar en castellà en molts ambients quan el seu lloc és una zona més valencianoparlant.

---

34 Darrera obra publicada per l'entrevistat (Institut d'Estudis Juan Gil-Albert, Alacant, 2009)

35 En la seua obra Brauli Montoya (1996: 53) diu: "Tot això, en paral·lel amb una esquivada represa literària culta, amb alacantins procedents de classes mitjanes-altes que han "recuperat" el català ja abandonat en família: Emili Rodríguez-Bernabeu [el nostre entrevistat], Joaquim González Caturla, i pocs més."

36 No em va quedar clar a l'entrevista si es referia al nivell Superior de la Junta Qualificadora de Coneixements del Valencià de la Generalitat Valenciana o al nivell Superior que s'exigeix als mestres – com en el cas de l'esposa de l'entrevistat – i professors per tal d'obtenir el Diploma de Mestre en Valencià.

37 És metge cardióleg i neumòleg de prestigi a la ciutat.

ER: Sí, això ho arreplegue jo en el llibre meu de *Alacant contra València* que ací ha hagut sempre parlar valencià era ser de poble o “Xe, no parles valencià que pareix que sigues de l'Alcoràia”³⁸.

VP: Això no sé si ha canviat.

ER: No ha canviat en absolut. La mentalitat que hi ha hagut sempre en Alacant ha segut eixa. Inclús per exemple ma mare que era valencianoparlant i, a més, parlava un valencià que jo he après moltes coses. Inclús a voltes m'ha dit. “No parles en valencià que pareix que sigues un xiquet de poble”. I ella valenciana, valenciana. A més, jo me'n recorde que les paraules en valencià me les ensenyava. Les paraules en valencià.

VP: Jo encara descobrisc paraules que diu ma mare.

ER: Hi ha coses sorprenents perquè comences a vore la llengua literàrimment en el conjunt de tota l'àrea lingüística. I té trobes coses... per exemple l'atre dia en el *Facebook* parlava en Joan Carles Martí Casanova, no sé si el coneixes. [...]

VP: Sí, li he llegit alguna coseta sobre la reforestació lingüística al sud d'Alacant.

ER: Exacte. I comentava ell sobre algunes paraules com “noi”, “petit”, que són maleïdes, ací no es poden dir. És curiós. No, jo les use habitualment, eh. Perquè preferisc usar “petit” que no “xicotet” o “xiquetet”, no? Però per exemple en la normativa vigent de la Generalitat actual totes eixes coses no es poden dir, però no d'ara, sinó ja en temps d'Amadeu Fabregat estava en Canal 9

VP: La llista de paraules de 230 paraules...

ER: Hi havia 230 paraules que no se podien usar, entre elles la de “petit”. [...]

VP: Algun tipus de rebuig pel fet de parlar valencià?

ER: No, jo al meu voltant lo únic que he pogut sentir era que era inútil, que estava perdut això, que no hi havia res a fer, però rebuig per això tal, no. Jo no. Jo crec que inclús a Alacant mateix el fet que jo haja escrit en català ha segut acceptat per amics, per gent castellanitzada inclús. Per exemple, ara estic pensant en un company de batxiller, parla en castellà, però la novel·la [es referix a *Naïve*] ell se l'ha llegida sense cap dificultat, no?, i lúnic que en va dir va ser: “*Escucha, jo creo que tu te autolimitas*”. Eixe és l'únic retret que em va fer pel llibre. Però rebuig, no. Home, jo vaig presentar la novel·la en Altamira a la Seu de la Universitat i l'això estava plena de gent, coneguda clar, gent que me coneix per unes coses o altres. Però la sala estava de gom a gom. No, jo no m'he sentit rebutjat per escriure en valencià.

VP: Jo el que crec que en el seu cas concret, vosté és una persona de prestigi i això també marca un respecte a l'hora de fer valoracions.

ER: Potser.

VP: Perquè a lo millor una persona més anònima, sí. Solen dir que la família no però qualsevol altra persona...

ER: Sí, sí. [...]

ER: Tota la generació dels seixanta, quan el fenomen de Raimon, va estar sensibilitzada tota una generació alacantina, encara que parlaren castellà, que després això s'ha diluït molt. Després ha hagut uns corrents sociològics més forts, potser no hi haja hagut una promoció escaient per part de la Generalitat, en fi. Jo no ho

---

38 Una de les pedanies d'Alacant.

sé. És un fenomen complex.

VP: Jo crec que el que va passar eixos anys no s'ha repetit.

ER: No s'ha repetit, no. En aquella hi hagué un moviment important, dins de la modèstia del temps. Perquè jo estic parlant dels anys seixanta, que la dictadura encara estava molt forta. En aquell moment a València, per exemple, literàriament lo que hi havia era el moviment d'escriure en valencià. O siga lo més visible, no? Jo vaig començar en el grup d'Ausiàs March amb Alfons Cucó, amb qui vam fer l'antologia de *Poetes universitaris valencians* de 1962, i tal, i Joan Fuster, en fi tota la gent, Sanchis Guarner, l'aula Ausiàs March a la universitat, conferències, Vicent Ventura entre altres, Tarradell per allà...

VP: Tarradell, qui? Miquel Tarradell?

ER: Sí.

VP: L'historiador.

ER: L'arqueòleg, sí. O siga que hi hagué una efervescència dins de que no hi havia... que ningú no es menejava. Perquè clar és curiós que tota aquella època que jo la vaig viure molt de prop, en aquella època el PSOE per exemple no existia. El Partit Socialista Valencià estava format per valencianistes, Eliseu Climent i tal i qual, i estaven interconnectats, i me referisc a socialistes d'un partit anterior al PSPV. Però en aquella època el PSOE no existia. Els comunistes sí. Jo tenia amics. [...] I en aquella època el moviment valencianista era el moviment que hi havia a la universitat, no hi havia un altre. Lo demás era el *movimiento*. [...] Eixa època l'he seguida de prop. Tenia un company, que és amic d'ací d'Alacant, que ha militat en Esquerra Republicana i tot, i en eixe durant molts anys encara que ell era valencianista i jo també parlaven castellà entre mosatros, era la llengua de costum. Hasta que un dia vam dir “Escolta, ja està bé! Anem a parlar en valencià entre mosatros i tal” i ja hem parlat sempre en valencià, no? Però durant molts anys perquè no m'eixia. És com si jo et mire a tu, ara estic parlant en tu, després no se me ocurrirà a tu dirigir-me en castellà. I clar en els grups ací pues és molt freqüent, en reunions de casa, que vénen amics, uns parlen en castellà i uns altres en valencià, i a un li parles en castellà i a l'altre en valencià sense que ningú se...

VP: Això la gent ho accepta perfectament.

ER: Ho accepta, sí.

VP: Després de l'època dels seixanta i de la transició fins als primers huitanta, no crec que haja existit un altre moviment semblant.

ER: No. Jo crec que al valencianisme li fa falta ací al País Valencià una redefinició, una reorientació diguem. No sé. Jo veig que s'ha arraconat massa tot, en quant a moviment progressiu. No ha penetrat en el gruix de la societat. No ho hem sabut fer. Per exemple, Eliseu Climent, jo el conec molt. [...] La posició que ell encapçala és una posició que ací al País Valencià ha quedat molt limitada. O siga molt reduïda, molt minoritària. Encara que siga una minoria molt important, jo no dic que no hi haja molta gent que pense així però en el gruix de la societat no entre. És una cosa que queda a la vora. Pense jo que alguna cosa s'ha escapat per ahí [...] Perquè clar el que clar pensar és que el corrent espanyolista, castellà, és un cosa prou difícil de neutralitzar, molt difícil. [...] No sé si serà imparabile o no, perquè este [Braulí Montoya al seu llibre] apunta ahí algunes solucions d'algunes experiències canadenques o no sé què, però tot això és molt difícil. Home, els israelites han reviscolat la seua llengua, una llengua que era una llengua morta o litúrgica, però ha sigut en un esforç

molt notable [...] que ací jo veig molt difícil que es faça. Ací hi ha que buscar uns altres mecanismes.

VP: Hi ha en general una tendència cap a la bipolaritat política on les opcions marginals van desapareixent.

ER: Sí, però el valencianisme no ha sabut clavar-se en eixa bipolaritat. No ha sabut jugar ...

VP: Jo crec que han apostat al cavall perdedor.

ER: Exactament. Voluntàriament hi ha hagut una marginació. I el Bloc té bona voluntat, però no. No creix, no creix suficientment. El valencianisme caldria fer-lo dins d'eixos dos partits majoritaris, un valencianisme de dretes i un valencianisme d'esquerres. Perquè s'ha ficat més en el PP els blaveros que el valencianisme. [...] Han tingut més vista. [...]

VP: Però l'altra part no.

ER: L'altra part s'ha quedat enquistada en un valencianisme extrem, representat per Eliseu Climent i tot el corrent este, i el Bloc que no sap bé com juga i ahí estpa la cosa.

VP: Ara mateix a Alacant que s'està fent des del punt de vista de les administracions?

ER: Hi ha algunes persones que intenten traure el cap però la política oficial ho arrabassa tot. [...] La falta de sintonia del PSOE amb la societat és evident. [...]

VP: Per això dic a banda del que fa la universitat, que treballa el tema de la promoció de la llengua de manera més sistemàtica, a nivell d'institucions.

ER: No se fa res més. Acció Cultural, per exemple, invisible. Que és Eliseu Climent. Jo sóc d'Acció Cultural però ... A mi l'Eliseu me va encomanar el llibre de *Alacant contra València* i no va voler publicar-lo [rialles] perquè... El llibre, *la gestació de Alacant contra València*, és que Eliseu li ho va consultar a Joan Fuster, que encara vivia aleshores, Joan Fuster va morir en els noranta, en 1990. Precisament quan jo vaig acabar el llibre ell havia mort i això va fer possible que l'Eliseu Climent volia llevar coses del llibre, no el trobava ortodoxe en el catalanisme general. I jo li vaig dir: "Escolta, jo no vaig a retallar res. Això és la meu opinió i lo que jo observe al meu voltant és aix`p. Si tu no vols publicar-lo, ja me'l publicarà algú". "Ah, pues si tens qui te ho publique, que te ho publique". Vaig anar a l'Instituto de Estudios Alicantinos, no; Editorial Marfil, no; l'Eixam, no; Bromera, no.

VP: A la universitat, no?

ER: A la universitat, no vaig anar; la cosa editorial no estava encara... I total que vaig optar per presentar-lo per allà dalt [Premi Carles Rahola d'assaig 1993- Curial 1994]. Al jurat estava Benet, Pilar Rahola, el Ferrer i Gironés. I el Max Cahner va ser el que el va publicar, que també estava en el jurat... En fi, entre unes coses i altres, tota aquella efervescència que va tindre una ressonància important en la societat. En el moviment dels anys seixanta, la gent se va donar compte de què anava la qüestió. I t'ho dic això perquè, per exemple, un amic meu d'ací, castellanitzat tambe, me va regalar un volum de la poesia catalana del segle vint, comprens?. O siga, que la gent ho acceptava, acceptava inclús el nom. [...] Han fallat coses, no sé. Després han hagut traïcions, com la de Casp. Jo anava a la tertúlia de Casp, bueno a la tertúlia de Casp anava tot el món. Va començar el Fuster també i tal. La tertúlia en casa de l'Adlert. Per ahí va passar tot el valencianisme de l'època. [...] Ell després ha reescrit totes les seues obres completes.

ER: Quan jo era petit en les Carolines, on vivia jo al carrer Poeta Zorrilla, pràcticament tothom parlava valencià. Als xiquets ja els havien ensenyat a parlar en castellà però els majors tots parlaven en valencià. El veïnta nostre tots parlaven valencià. Eren alacantins, eh! Però tots parlaven valencià. Tots.

VP: I ara mateixa qui coneix d'edats paregudes a la seua que parle valencià a Alacant el dia a dia?

ER Jo crec que és més difícil parlar en gent de la meua edat en valencià que parlar en joves. Jo molta gent de la meua edat parle en ells i parle en castellà. [...] Jo la situació la trobe molt difícil. Home, hem intentat de mantenir el foc però no sé si se podrà mantenir indefinidament.

VP: Vosté creu que es podrà mantenir la llengua una o dues generacions més? Vosté té nés?

ER: Sis.

VP: I com parlen?

ER: Els d'Estats Units en anglés. I els d'ací en castellà. En castellà perquè la meua filla bé, però la parella parla en castellà. Home els xiquets estudien valencià inclús la més majoreta és capaç de parlar bé en valencià ... però clar el costum arrossega tot. Jo no sé, no sé. [...]

VP: Es pot viure en valencià a Alacant?

ER: Home, t'exposes a agarrar un disgust, un disgust gros. Perquè jo sé de gent que ha tingut de posar un pleit inclús.

VP: Per?

ER: Per anar a un lloc oficial i no han volgut parlar-li en valencià, i el tio ho ha denunciat. [...]

VP: L'altre dia em contava un senyor que va anar a comprar a una panaderia on havia anat a comprar en valencià tota la vida i va dir "Un paquet de madalenes, per favor" i la nova dependenta, filla de la família, li va dir que no l'entenia.

ER: Jo, per exemple, la tradició que jo he rebut lingüística, familiar, clar. La tradició de lingüística i de costums, tot això, en gran manera ha desaparegut. O siga que si jo parle en gent actual de totes eixes coses és com si parlara d'unes coses, jo què sé, exòtiques. La gent no sap.

VP: És com si parlara d'un món diferent.

ER: Jo en el llibre eixe *Alacant contra València* arreplegue unes frases, unes coses...

VP: Me l'he de llegir. Això és una promesa que li faig jo.

ER: [Rialles]. Ahí per exemple arreplegue la sardana d'Alacant, que això m'ho va ensenyar la meua mare, la música i tot, [...] I la cançó eixa és una cançó d'ací i efectivament alguns alcantins més grans que jo també se'n recordaven. [...] o una altra canço que arreplegue, que d'eixa no he transcrit la música, però també fa al·lusions a tot eixe mecanisme de coentor que rebutja, eh... Per exemple hi ha una canço que diu: "Qui t'ha vist sense calces / corrent pels bancals..."

VP: Això ho arreplega ací [al llibre de Montoya: 52]

ER: Ah, ho arreplega també ahí.

VP: És que he marcat algunes cosetes del llibre i el Brauli sí que ho arreplega.

ER: Ho haurà agarrat del meu llibre, segurament.

VP: Sí, sí. A més el cita en este cas.

ER: Eixa és una cançó molt curiosa que té una melodia ...

VP: Ací ho té assenyalat.

ER: Però només un trosset ha posat.

VP: Sí,sí.

ER: [continua la lletra de la cançó abans interrompuda] “I ara t'has fet senyora/ del *piso* principal”. [I la continua més enllà del que hi apareix al llibre] “ Ta mare cigarrera – un dels oficis de dona característics de la ciutat- [...] / ton pare és calafat / ta germana modista/ sabater ton cunyat / i ara que gastes calces / pintetes i ganxets,/ li has fet un gran despreci/ al mariner”. [L'entrevistat comença a cantar la cançó]. [Rialles]. [...]

VP: Ací Brauli el cita [Montoya: 53], diu: “amb una esquifida represa literària culta, amb alacantins procedents de classes mitjanes-altes que han “recuperat” el català ja abandonat en família: Emili Rodríguez-Bernabeu, Jonaquim González Caturla, i pocs més.” Ara mateixa hi ha algú més que escriga en valencià a Alacant de manera...?

ER: Sí, sí.

VP: Qui?

ER: Està Lluís Alpera...

VP: Sí, però Lluís Alpera d'on és?

ER: Ell és valencià.

VP: Clar, però això ho dic jo.

ER: Ell és valencià. [...]

VP: Em referisc a gent nascuda en Alacant.

ER: Gent nascuda en Alacant Espinós, Ximo Espinós³⁹, encara que és nascut en un poble, eh? Ell és de, d'on és? Per ahí, prop d'Alcoi; Gràcia Jiménez, que és d'Oviedo; el seu marit, Jesús Moncho⁴⁰, que és de per allà, de Pedreguer, crec que és. [...] Després està José Luis Rico Verdú, també escriu, eh. Home, de la ciutat d'Alacant, d'Alacant, el Sánchez Soler⁴¹ també ha escrit alguna cosa. Ell és del barri de Sant Antó. Ell té una afinitat per tot açò també. Però nascuts en Alacant, pràcticament Ximo González Caturla i jo.

VP: O siga que esta afirmació [la de Montoya] és vigent tretze o catorze anys després.

ER: Segurament, sí.

VP: La seua formació acadèmica en valencià? El seu domini de la llengua d'on ve?

ER: Home...

VP: És tot autodidactisme?

ER: Sí, si vols dir si jo he donat en classes en valencià. No, no, no, no. Jo he anat a tertúlies literàries, me vaig

---

39 Va nàixer a Benilloba (l'Alcoià).

40 En realitat, com ja hem vist en l'entrevista a MP, Jesús Moncho és de Gata de Gorgos, poble veí de Pedreguer.

41 Mariano Sánchez Soler escriu fonamentalment en castellà, tot i tenir algunes peces curtes en català.

comprar la gramàtica de Sanchis Guarner, i lectures i lectures i lectures. I lectures gramaticals, i tal. Home, jo crec que actualment tinc un nivell de l'idioma com si hagués estudiat Filologia Catalana, però no he donat mai cap classe de valencià. No, he anat freqüentant els grups literaris i tal, però classes no.

VP: Encara és més *rara avis* de lo que jo em pensava. [...]

ER: Bueno també hi ha dos alacantins que van formar, el grup meu el van formar ací a Alacant, me referisc a Alacant, perquè jo vaig anar a València en una decisió, diguem-ne idiomàtica, que no és que la vaig trobar allí, sinó que allí me vaig reafirmar [...]

[Després d'uns minuts de conversa sobre l'activitat literària dels seixanta a Alacant, l'entrevistat conclou]

ER: Gent nova no n'hi hagut, aixina d'Alacant, eh?

VP: Això és el que li vull dir. Jo no conec res del que està contant-me perquè... qui ha fet referència o memòria a eixes coses?

ER: Eixe és el problema. Però sí que hi hagué activitats més tard i això està arreplegat en un llibre *Les nits literàries de la Nàia*. [...] També es va diluir. [...]

ER: Jo no sé si les generacions més joves actualment tindrien interès per coses així, no? Jo no ho sé perquè per exemple quan n'hi ha actes de presentació de llibres en català trobe a faltar la gent jove universitària, que n'hi haurà, estudiants de filologia i tot això, no? Com si anaren a traure's un títol per a guanyar-se la vida després i lo demás no importara.

VP: Jo trobe que en ocasions fa falta deixar passar un temps per a que ells compreguen el que estan estudiant i la transcendència que té. [...]

ER: Per lo que tu dies tu abans que encara no han trobat la transcendència, jo crec que passa el mateix en els professors. En gran part dels professors, no dic tots, professors inclús universitaris, es pensen que tenen una disciplina "normal". I no tenen una disciplina normal encara que vullguen [...] es pensen que estan en una, i poden no soles creure sinó actuar com si fora normal, i no és una cosa normal, el que fa Filologia Catalana, ha de ser conscient que no és solament és una cosa acadèmica i rigorosa i tal, en gran part hi ha una militància necessària. I això jo crec que en una part del professorat creu que és una matèria més. [...]

9. JC (1949)

VP Per començar, voldria que férem memòria construint un esquema bàsic de les teues relacions lingüístiques amb la teua família, una mena d'arbre generalògic on marcarem quina llengua empraven o emprèn els teus familiars entre ells i amb tu?

JC: A mi em va passar una cosa molt curiosa. Ma mare quan era menudeta va estar a Catalunya i va estar dos o tres anys, de tal manera que quan va tornar al poble, se li va olvidar de parlar en castellà. Parlava català. I quan se'n va vindre ací a Alacant perquè ella va estar, jo tinc seixanta anys, ella ja portava en Alacant sis o set anys. I entonces el valencià que sí que se parlava, ella el parlava la mar de bé. I le dien "Xe, catalana com estàs?" "Catalana no, jo sóc castellana" Però a casa mon pare no parlava, ma mare tampoc, però la gent de la casa sí que parlava a vegades. Vam començar a tindre amics, el col·lege, tot això i en una casa d'un amic meu, que són de Ibi, el auelo parlava només que en valencià i allí que anaven tots a parlar i l'home en valencià. I jo bom, em vaig quedar, em vaig quedar i després en el treball. Vam anar per tots el pobles i sense voler pues pam, parles, parles, parles i se'm va quedar pues d'una manera natural. En ma casa, en castellà. En el carrer, en castellà, salvo alguna cosa molt esporàdica. En algunes persones parles en valencià i en les altres castellà.

VP: aleshores havíem quedat que en casa la família parla en castellà?

JC: Castellà.

VP: Els avis d'on són?

JC: De la meua dona, un era de Monòver, l'atre de Sella. Per l'atre costat eren els dos d'Alacant. Per la part meua, uno de Soria i l'altre de Guadalajara. O siga, que bacoress! Home jo me'n recordaca que la meua sogra i sa mare parlaven en valencià, quan parlava la meua sogra en el seu home, en castellà. No sé són coses, la costum de la casa.

VP: Teniu germans?

JC: Jo tinc un germà que no parla valencià. El meu cunyat tampoc parla valencià.

VP: El moment teu de començar a parlar el valencià? Eres xicotet?

JC: No, tindria setze o dèssset anys.

VP: I com va ser la cosa?

JC: Per l'amic este que te dia jo. Que la família era d'Ibi i l'avi no sabia parlar valencià.

VP: On vivies tu?

JC: Ací a Alacant. Allí parlaven tots en valencià menos els xiquet més joves. I jo anava allí pues tots els dies pràcticament i xacarram, xacarram, xacarram i se me va quedar el valencià

VP: Pues no se't nota l'accent?

JC: A mi me diuen que si sóc valencià. Però és que quan treballava, ara ja fa huit anys que estic prejubilat,

VP: On treballaves?

JC: Al Banco de Alicante primer, al carrer Altamira. I abans de la fusió jo estava en organització i anàvem per tots els puestos, fent les entrevistes... pues lo que passa, tu vas a Ondara i la gent parla en valencià i anàvem i pues tens que parlar en valencià, pues en valencià. Entens lo que vull dir-te? Això va ser en l'any 80. I després

vaig estar vint anys en obres.

VP: No teniu fills?

JC: No.

VP: Has tingut cap problema per parlar valencià?

JC: Cap problema.

VP: I al treball, al carrer?

JC: A Alacant a la central sí, als pobles en valencià. Hi havia gent que parlava valencià al treball., parlavem entre mosatros en valencià.

VP: Però tot lo que fora del treball en castellà.

JC: Però ens va passar un cosa curiosa. El Banc d'Alacant el va comprar Banca Catalana i entonces els manuals venien en català i mostros en organització traducíem al castellà els manuals en català i vam estar casi dos anys traduint. I això del parlar, perquè legir a mi en costa, escriure res. [...]

VP: A l'escola tot en castellà? Després de l'escola has fet alguna cosa relacionada amb el valencià?

JC: Res de res.

VP: És tot parlat.

JC: Tot parlat. [...]

VP: Llengua d'escriptura?

JC: Tots en castellà. I llegir-lo me costa molt perquè no tinc la costum.

VP: Altres persones nascudes a Alacant que parlen a Alacant en valencià dins de casa?

JC: No conec a ningú de la meua edat i del meu entorn.

VP: I més joves?

JC: Pitjor.

VP: Tu creus que es pot viure en valencià a Alacant?

JC: Sí, per què no. Però això costarà perquè hi ha molta immigració. Jo no ho veig de moment però d'ací a un temps hi ha una campanya.... Jo crec que ha de ser una cosa molt natural, no ho sé. Però sobretot la gent que estudia valencià deuria poc a poc parlar més valencià.

VP: Creus que hi ha rebuig?

JC: Jo crec que no. Perquè la gent jove que estudia en valencià però quan ixen al carrer Jo no he vist a ningun jove parlant en valencià i això que hi ha gent que estudia en la línia. No ho sé. Entonces el idioma més estés és el castellà , i l'atre pues si en un moment determinat acomença a clavar-se però això té que ser un procés molt lent, molt lent i natural.

VP: I de qui tindria que vindre eixe procés?

JC De l'administració. Sempre.

VP: I ara mateixa com està la cosa?

JC: Roïna, roïna, ja veus com està l'asunt. Si el tio Camps ...

VP: L'acció vindria sobretot de quin tipus de govern?

JC: Pues no ho sé, no sabra dir-te

VP: El tema de la defensa del valencià té algun component ideològic, creus que ho fan tots igual?

JC: Jo crec que no.

VP: No és una cosa més d'un govern d'esquerres?

JC: No, jo crec que és igual.

VP: Però qui sol tindre més la iniciativa?

JC: Seria l'esquerra tal volta.

VP: En principi, seria indiferent? [...]

JC: Alacant és una ciutat molt diferent de tota la Comunitat. Hi ha hagut molta immigració també i no hi hagut temps per a aclimatar-lo.

VP: La teua família quan va vindre ací.

JC: Acabada la guerra. L'any quaranta-i-pocs.

VP: És a dir que no té res a veure amb la immigració dels seixanta.

VP: Com veus el futur de la llengua?

JC: Molt té que canviar la cosa perquè en Alacant capital canvie astò. Jo crec que no. . Perquè passa una cosa molt curiosa és que és Alacant capital només perquè tu només que ixes un poqui d'Alacant , aunque siga ahí a Sant Gabriel⁴², fija't lo que el dic i la gent ja parla valencià. I per on vas igual, per tots es puestos: Agost, valencià; Santa Pola, valencià; el Campello, Mutxamel, Sant Vicent ... és Alacant capital per lo que siga. Jo crec que la gent no està per la labor, ni la gent ni els polítics. Alacant és diferent.

VP: Coneixes gent dels pobles que parlen valencià ací?

JC: No perquè els que viue als pobles parlen en valencià i els que vénen ací parlen castellà. És que jo no conec a ningú.

VP: La majoria fan lo que dius tu.

JC: No sé perquè.

VP: Només vénen ací canvien.

JC: Abans jo me'n recorde amics de la gent major, des meus sogres i tal, que dien que , aixó va ser quan la època de Franco, que parlar en valencià estava mal vist, parlar en Alacant, Entonces en els pobles sí que se parlava però en Alacant estava mal vist, era una cosa como de poble,. Entonces la gent era, no sé, molt reticent en parlar en valencià perquè això era de poble. I jo no sé si això quedara asina en el hipotàlamo, aon siga, no ho sé. [...] En Alacant ho vec molt negre.

---

42 Barri del sud d'Alacant situat a la vora de la carretera de Múrcia.

10. LB (1957)

VP: Per començar, voldria que fèrem memòria construïnt un esquema bàsic de les teues relacions lingüístiques amb la teua família, una mena d'arbre generalògic on marcarem quina llengua empraven o emprèn els teus familiars entre ells i amb tu?

LB: La meua família és la tradicional de que els avis, els iaïos que dien ací, sí que parlaven el valencià, però als fills no les han parlat. Mon pare i ma mare han sentit parlar el valencià perquè els seus pares parlaven en valencià però respecte a ells parlaven en castellà. Entonces clar mosatros han tingut el castellà.

VP: Quina edat tenen ells?

LB: Ma mare té huitanta-set, mon pare tendria noranta-algo. Però els pares des dos, o siga es iaïos sí que parlaven valencià, però ells a mon pare no l'ha parlat mai, l'ha sentit sempre; ma mare el xapurra d'aquella manera però també ha sentit sempre parlar as pares, as tios, a tots en valencià. Però ella no l'ha parlat mai; a nosaltres, tampoc.

VP: Quants en sou vosatros?

LB: Mosatros som tres. Jo tinc cinquanta-dos anys, sóc la germana del mig. Però lo que passa és que sempre l'ha sentit parlar quan es meus auelos, els iaïos per part de mon pare vénen, ma uela de la vall de Guadalest. Entonces allí quan anàvem en estiu, pues jo sentia parlar as meus amics en valencià, clar. Però en Alacant, mai de la vida. Lo que passa després conforme passa el temps i escomences a estudiar, pues jo vagi començar a estudiar valencià abans d'acabar la carrera. I després me vaig ajuntar en el meu home, que és de Castalla i valencianoparlant de tota la vida i entonces vaig començar a fer els cursos de l'ICE. I a partir de que estic en ell comence a parlar de manera contínua el valencià. Perquè quan jo anava a Beniardà⁴³ [rialles], no t'ho pergues, les meues amigues d'allí em parlaven en castellà pa ensenyar-se elles el castellà. Lo que passa és que clar, en el pas del temps, els he dit, "Desde luego menuda faena em va fer, vosaltres parlant castellà per ensenyar-vos i jo ací sense parlar valencià, i me ha hagut d'ensenyar en Alacant per mig dels cursos de l'ICE i d'Acció Cultural, crec que els primers van ser a Acció Cultural, que no sé... Sí encara existix Acció Cultural. Cursos de Carles Salvador crec que es dia, mira si fa anys. I res, eixa és la història. Jo el parle perquè Federico és la llengua que ell parla habitualment, bueno també parla castellà, entre nosaltres parlem valencià habitualment i Andreu, ja veus, va nàixer en la llengua materna seua ha segut el valencià, i castellà també. Però ell ha anat sempre a estudiar en la línia.

VP: On ha estudiat ell?

LB: Aquí en Alacant, en el Sorolla. [...]

VP: Tu què has estudiat?

LB: Magisteri. Però Magisteri quan jo estudiava només estava en castellà. O siga que no hi havia valencià ni res. El valencià el van tindre que fer després, bueno o durant els cursos de Magisteri vaig fer els cursos de valencià [...] fora de l'horari normal de Magisteri vam fer el curs de valencià.

VP: I on es feia, allí mateixa?

---

43 Poble de la vall de Guadalest (Marina Baixa)

LB: Allí mateixa, sí. Jo despues el vaig convalidar i tinc el títol eixe de Mestre de Valencià. Jo vaig fer hasta el Superior i després Conselleria mos va ofertar equiparar-lo a ser Mestre de Valencià. I bueno lo que passa és que jo el parle habitualment, done el valencià a l'escola i per tant, el Coneixement del Medi també...

VP: En quin cole estàs?

LB: En Elx, en una escola privada. [...]

VP: El moment de fer servir el valencià com a llengua personal?

LB: Al conèixer-lo, ens vam conèixer en Babel als 18 anys i de ahí ja.

VP: On, a l'institut?

LB: A l'institut. Mos van conèixer i nada a partir de ahí vam començar a parlar. I tal en aquella època no parlava casi ningú valencià més que la gent que venia dels pobles. I claro tampoc el parlaven valencià perquè com la gent d'ací parlava castellà, pues feen el canvi. I nada vam començar a ser amics i nada.

VP: Però el va costar?

LB: No, que va. És tot posar-te.

VP: Ja tenies...

LB: Jo l'havia sentit parlar sempre. Jo de quan en quan en Beniardà soltava alguna paraula però jo no el parlava habitualment. Però l'ha sentit parlar sempre.

VP: Però l'espentoneta va ser...

LB: L'espentoneta va ser el meu estimat. "Hala venga a parlar valencià!". "Hala venga a parlar valencià!" no, però lo normal és que si estudies i tens possibilitat de parlar i entendre't en l'atra llengua, pues que la gastes exactament igual.

VP: Lo de criar el fill en valencià, no?

LB: En les dos llengües. En valencià ací en casa i despues ma mare i les meues li parlen en castellà quan anem a Castalla.

VP: Tu en ta mare i les teues germanes parles en castellà?

LB: Sí.

VP: Quina receptivitat ha mostrat Andreu davant la llengua? Té problemes, ho ha vist coma cosa natural?

LB: Com a cosa natural. A més ell sempre ha diferenciat. A ma mare li parlava de sempre, o sea ningú li ha dit ni que li parle valencià ni que li parle castellà. Però com ma mare parlava castellà pues quan es dirigia a ell des de xicotet ja li parlava castellà. I sa uela i l'atra família de Castalla de sempre en valencià. És una cosa que uno diferencia des de xicotet, sense dir-li res, ell automàticament ho va fer i aixina ha seguit. Lo que passa és que de quan en quan a ma mare es dirigeix en valencià, mamare li contesta conforme pot. Ma mare ho entén perfectament perquè porta setanta anys anant a Beniardà. L'entén perfectament, de quan en quan solta alguna parrafada en tots els seus errors perquè no l'ha parlat mai; el parla allí quan va.

VP: Aleshores Andreu ha fet tota l'escolarització en valencià, en línia?

LB: Tot lo que ha pogut el institut [IES Jorge Juan d'Alacant] perquè ja quan comencen el batxiller, pues ja s'ha acabat [la línia en valencià acaba en 4t ESO]. En primer de batx. crec que no tenia ninguna assignatura en valencià. I ara quan s'ha matriculat en la universitat ha descobert que lo que volia fer tenia línia en valencià.

VP: Totes les assignatures?

LB: Totes, de primer.

VP: I després què passa?

LB: Pues crec que ja es trenca o hi ha algun professor que dóna la seua assignatura en valencià.

VP: Estem en lo de sempre.

LB: Sí, sí, estem en lo de sempre. Despu's ens egon hi ha algu professor que dóna l'assignatura en valencià però és ja a nivell voluntari, perquè vol. I bueno com pot fer-lo i està dins de la llei, la persona ho fa, però no perquè hi hasga línia ja.

Jo crec que a batxillerat ja no ha tingut ninguna assignatura en valencià.

FE: [L'home que no estava en la conversa intervé des d'una habitació propera] Sí.

LB: Quina?

FE: Història.

VP: Però com a cosa solta, no? Ja, que depén molt de la voluntat de la persona.

LB: En primer de batx. ja s'ajunten gent valencianoparlant i no valencianoparlant, i entones, clar.

VP: Al fer la mescla, ja tenen l'excusa perfecta.

VP: Algun problema per parlar valencià dins de la família?

LB: No.

VP: En la gent de la família que et pot haver dit “Tu per què parles valencià?”

LB: No, home, me diuen “Hala, com estàs en Federico ara parles valencià”, i jo dic “Pues sí”. I sobretot perquè a l'escola ja començava a parlar-se de que hi havia que ensenyar valencià. I entones, pues ja a partir d'eixe moment. Però conflicte en ma casa, en absolut. Mai.

VP: I al carrer, al treball, amics?

LB: En el treball, sí, sí, parlem prou, soltem molt la llengua en valencià perquè allí en Elx tinc alguns companys que són valencianoparlants. Parlen un valencià d'eixos que més val que no el parlaren [rialles], però bé. Lo que passa és que ací, sí que és cert que en els comerços no es parla, a no ser que tu entres a un comerç i hi haja una persona major, entones si tu vas parlant en valencià o tu a ells els sents, pues entones, sí. Però acó no hi han...

VP: Ací això ja ho tindràs localitzat més o menys?

LB: Sí.

VP: Hi ha algun comerça per ací que no siga el mercat?

LB: Ací no. A lo millor en el carrer Sant Vicent o en el carrer del mercat [Calderón de la Barca] en deu de quedar uno que parlen valencià. Això Federico ho sap més que jo perquè ell és el que va a comprar. Abans hi havia més. Lo que passa és que ara encara menos. [...] Perquè la gent és més jove, i a no ser que siga

valencianoparlant que s'han vingut del poble a viure per treball, no el parlen. Bueno, d'entrada es dirigeixen en castellà sempre. No hi ha qui diga “Bon dia” o “Què és lo que vol?” . T'ho diuen en anglés, si vols.

VP: Jo crec que hi fan pos esforç per voler comprendre quan se li parla en valencià.

LB: Lo que passa és que hi ha molt rechàs perquè és una cosa obligatòria i tot lo que és obligatori a la gent no li ve bé. I perquè la gent pensa que el valencià és una llengua que està morta. En fi tots eixos rotllos de fa cinquanta anys que encara estan anclats ahí i que la gent no evoluciona, s'ha quedat ahí. Tot per no fer l'esforç de fer es cursos, si eres mestre, i començar a parla-lo. No hi ha més.

VP: I m'imagine que a tots els funcionaris o professor es fa més la punyeta que altra cosa el passar pels cursos.

LB: A molta gent se li nota. No està gens motivada. Despotrica contínuament del valencià: *“Mira tú, ahora me toca a mi hacer esto porque no sé cuantos...”*. *Y yo a veces les digo “Si te obligaran a hacer el alemán, qué? No te parecería mal porque como es una lengua que vas a utilizar mucho. Bueno alemán o inglés. Si fuera inglés [...] Si fuera por la utilidad, ya me contaréis...”*

VP: Quin paper creus que juga l'escola o la universitat en la teua trajectòria lingüística personal? M'has dit que pràcticament lo que feies tu a banda, no?

LB: Fora de l'horari de Magisteri vaig fer els cursos i els vaig acabar una vegada que ja estava treballant.

VP: Hi havia molta gent en els cursos?

LB: Pues en aquella època sí que hi havia gent fent valencià. Voluntàriament, eh? perquè no hi havia obligació, sinó que era gent que interés d'aprendre a escriure i a parlar correctament en valencià. I jo crec que érem cursos de vint-i-cinc a trenta persones. Però estic parlant-te de fa *ni se sabe*. Jo vaig acabar Magisteri el 80 i això seria entre el 78 i el 81 o 82.

VP: I eixos són els cursos que duïen al Diploma de Mestre de Valencià. Primer hi havia uns cursos del Carles Salvador, crec que es dia aixina. I anaves, jo per exemple a parlar. Orals.

VP: Es dien cursos o campanya Carles Salvador?

LB Seria la campanya Carles Salvador. Després jo vaig fer el primer curs de l'ICE, que me'l va donar, com li dien al xic, este que està a la universitat.

VP: Sí, ja sé qui és. Colomina.

LB: Colomina, sí. Jordi Colomina, m'ho passàvem bomba.

FE: Ximo Caturla també.

LB: Ah, Ximo Caturla em va donar a mi el Superior.

FE: Ximo Caturla em va donar a mi el primer curs de valencià que es va fer ací a Alacant.

VP: I ara estàs fent alguna cosa per millorar el teu nivell de valencià?

LB: No, ara no.

VP: I de llegir?

LB: De llegir sí, igual llegisc llibres en castellà que en valencià. [...] però vamos que no tinc cap de problema.

VP: Normalment, què, novel·les?

LB: Sí, novel·les.

VP: Tu normalment en quina llengua escrius?

LB: En castellà.

VP: Sempre, tot?

LB: Sí.

VP: Si tu fas alguna noteta...

LB: No, no, si faig alguna noteta, la faig en castellà. Ara, si estic en l'assignatura de Coneixement del Medi o de Valencià, ho apunte en valencià. Lo que fem , el diari. En classe i tot això, lo que és de valencià en valencià i lo que és de castellà en castellà.

VP: Una cosa teua te l'apuntes en castellà.

LB: Una cosa meua en castellà. Si estic ací en casa, en valencià. [Rialles] Si estic en l'escola, en castellà.

VP: És a dir que tu un diari, l'escriuries en castellà.

LB: Sí, en castellà. Sí, sí, un diari en castellà.

VP: El teu fill és combatiu en el tema del valencià o ho ha de manera natural?

LB: Ho fa de manera natural. Ell no es preocupa perquè com els seus companys eren de la línia encara ho segueixen sent, pues no, encara són un grup que per a ells és una cosa molt normal.

VP: I com parlen entre ells?

LB: Pues, depén. Quan eren xicotets jugaven en castellà i parlaven en castellà [rialles]. Ara ja com han anat mesclant-se i han anat ... a més hi ha gent que parlen contínuament en valencià, que parlen el valencià a casa com ací. I n'hi ha ha uns altres que han après el valencià en ells quan anaven a l'escola i a eixos es dirigixen en castellà.

VP: O siga que ell té companyes que normalment parlen valencià?

LB: Perquè es auelos i es pares vénen d'algun poble. Entonces, aleshores quan se'n van de vacances, se'n van al poble pues elles parlen valencià i els pares parlen en casa valencià. Depén de qui siga parlen en valencià o en castellà.

VP: Moltes voltes saps que no ixen al pati canvien al castellà?

LB: Per això te dic jo que jugaven en castellà. Perquè en aquella època quan l'Andreu va començar en el Sorolla parlar en valencià en la classe n'eren dos, ell i una atra xiqueta que li diuen Berna. Entonces ellos sí que parlaven en valencià, el resto en castellà. Jo em vaig agarrar... casi em pose a plorer allí, jo em pensava que la gent que anava a la línia parlava tot el món en valencià i resulta que parlaven castellà tots menos Berna i Andreu. Después es va ajuntar Isa, que sa mare és de Qautretondeta. I Ja n'eren tres o quatre que parlaven, però al principi n'eren dos.

VP: I la xica, Berna, els pares d'on són?

LB: Sa mare és d'ací però la família ve de Calp. I son pare crec que és d'ací d'Alacant, son pare sí que parla valencià de sempre, que ha viscut en la Florida.

VP: I tu on has viscut ací?

LB: En Benalua.

VP: Altres persones d'Alacant que parlen en valencià?

LB: Que el parlen habitualment no. Sí, els pares de Berna.

VP: Es pot normalitzar lingüísticament Alacant?

LB: Pues com no fagen una intervenció de mitjos i de campanyes i de posar... impossible.

VP: I això qui ho hauria de fer?

LB: Això? Des de l'ajuntament.

VP: I des de València?

LB: Claro, per supost. Jo parle de l'ajuntament perquè és lo que tinc ací més propet. Però això és una cosa de Comunitat Valenciana. Seria una normalització perquè igual que tenim la tele en castellà i els anuncis en castellà, i els rótulos de tots es puestos en castellà pues podria estar també en valencià. Perquè a pesar que incentiven que les persones posen els títulos en valencià i els llibres de festes en valencià i totes eixes històries, això no va a cap de puesto. Perquè com no és una cosa... Tu pots anar a l'ajuntament i no robes ningú que et diga Bon dia i entonces hasta que el bondia no seiga habitual, pues no. Jo pense que no. Perquè està la cosa molt mal. No avancem en eixe sentit.

VP: Per què clar què fa l'ajuntament?

LB: Res, com a molt donar incentius econòmics en el llibret de festes de fogueres pa que posen algo en valencià. Si no, res de res.

VP: Ara mateixa a Alacant hi ha alguna institució que faça algo per la llengua?

LB: Que jo conega no. Lo únic que a voltes fan en el cine un cycle en valencià. Poqueta cosa. Bueno si vas al MARQ i vols que el parlen en valencià... A voltes te l'ofereixen.

VP: La Cívica?

LB: Bueno, aixó sí.

VP: O les trobades?

LB: Sí, però les trobades sempre han eixit de les escoles. I m'extranyaria molt que feren algo perquè Federico s'ho recorre tot i no li he sentit dir res.

VP: En quina llengua creus que parlaran els teus néts?

LB: Espere que en valencià però no sé on acabarà el meu fill. Jo quan tinga un nét li parlaré en valencià.

VP: A tu et va costar començar a parlar-li en valencià quan el vas tindre?

LB: En absolut.

VP: Va ser natural.

LB: Era una cosa que ixia. Era una cosa espontànea. O siga que no ha segut mai forçat. I cap de problema. Jo m'imagine que a ell tampoc Les dos llengües maternes que té una d'elles és el valencià i entonces jo crec que no té que costar-li gens parlar-li als seus fills en valencià.

VP: Per a ell la llengua de referència és el valencià?

LB: Sí.

VP: La seua llengua pròpia és?

LB: La seua llengua pròpia és el valencià, no el castellà.

VP : La llengua de pensament, que diem.

LB Sí, sí.

VP: Es pot viure en valencià a Alacant?

LB: No ho sé. Jo no ho fet mai. Casi que no.

VP: El futur de la llengua a Alacant com el veus?

LB: Jo crec que no. Hi ha molts xiquets i sí, s'aprén la llengua , se l'ensenyen però no la utilitzen. Lo màxim és que miren els dibuixos de la TV3 o del Canal 9 però al carrer no les sents a ellos parlar. A lo millor d'ací a un muntó d'anys com ja tenen un bagaje de paraules i de coses que saben en valencià, pues a lo millor, d'ací quinze anys pues podria ser, però si no, no. Perquè necessites lo que t'ha dit abans acompanyar-ho d'una bona campanya de normalització, por lo menos de parla, si tot això no està...

VP: El tipus de govern que tenim ara és procliu a eixe tipus de campanyes?

LB: En la Comunitat Valenciana? Jo crec que no. Els importa un pimiento. Perquè ellos mateixa no fan ninguna cosa escrita en valencià, ni parlen un valencià adequat. Ni Rita barberà ni el senyor Camps. És que no els interessa.

VP: Creus que la gent que demostra més interès per conservar la llengua s'ajusta a algun tipus de perfil ideològic?

LB: Hi ha tantes persones de dretes com d'esquerres. Jo crec que la llengua no és qüestió d'ideologia política. És qüestió de que tu l'has sentit parlar en ta casa.

VP: I de nivell d'estudis?

LB: Saps què pasa que la gent que jo em rodege ací a Alacant- no està be que ho diga- són tots, mira: la mare de Berna és metja, són pare aparellador, Mercé mestra, l'home de Mercé, que són de la Cíviva, metge, jo què sé... Anna [Puigcerver], gent aixina. Vull dir que tenen un nivell cultural com estàs tu dient-me.

11. BC (1958)

VP: Per començar, voldria que férem memòria construint un esquema bàsic de les teues relacions lingüístiques amb la teua família, una mena d'arbre generalògic on marcarem quina llengua empraven o empren els teus familiars entre ells i amb tu?

BC: En tota la meua família he parlat en valencià.

VP: D'on són?

BC: De Calp. Els meus iaïos, de mon pare, eren de Calp. Bueno ell era d'Aigües de Busot i la seua dona de Calp. I van viure la major part del temps a Calp. I ma mare tota la seua família era de Calp, els pares eren de Calp i ella es va criar a Calp.

VP: En quin any van nàixer els teus pares?

BC: El 24 i el 25. Mon pare en té huitanta-cinc. I ma mare va faltar. I en tota la meua família he parlat sempre valencià. I en els meus germans també.

VP: I ací en casa?

BC: Bueno, jo en el meu home parle castellà.

VP: Ell és d'Alacant.

BC: Parla valencià, però clar no és la seua llengua. Entonces jo en ell parle castellà i en els xicons parle valencià.

VP: Quants en teniu?

BC: Tres.

VP: Quina edat tenen?

BC: Vint-i-dos té el xicon, Berna en té díhuit i tretze Mariola.

VP: Tu els parles en valencià i el teu home els parla en castellà?

BC: Quan eren menuts el meu home els parlava en valencià però ha anat passant-se al castellà.

VP: Li suposaria un esforç.

BC: Suppose que sí.

VP: Els teus fills respecte al valencià són combatius, ho veuen amb naturalitat, tenen algun tipus de problema? Han anat en línia tots?

BC: Sí.

VP: Han anat tots al [CP Joaquín] Sorolla?

BC: Sí. Ellos ho veuen prou bé.

VP: I han continuat en el IES Jorge Juan?

BC: Sí. Ellos ho veuen com una cosa natural. I bueno, la del mig és més reivindicativa, perpo la veritat és que entre ells moltes vegades parlen castellà.

VP: Per contagi a lo millor del que fan en els amics.

BC: Jo els dic de tot, però vamos. Però ells a vegades parlen entre ells en castellà, sobretot els més majors. Però el [valencià] el parlen prou perquè a més en els seus cosins parlen valencià i en les seues ties. En les meues germanes parlen valencià. En una tia del meu home que és la que més va per ací, que té huitanta-nou

anys, eixa dona també parla valencià. Mira, a eixa dona també podries fer-li una entrevista si vols.

VP: I és d'ací?

BC: Sí.

VP: I té fills.

BC: No viu a soles. Però el parla en mosatros, jo pense que no el parla en ningú més. En les germanes parla castellà. És que el valencià en Alacant, la gent... jo tinc ara uns pacients que tenen huitanta anys que eixos entre ells parlen valencià... es parla més de lo que pareix, eh? La gent major. Es parla més de lo que pareix.

VP: Sí, però...

BC: És que pareix que no es parle res.

VP: Sí, però el problema és la gent major. Lo que interessa ací és lo que tens dins de casa tu.

BC: Sí.

VP: La gent que puga continuar després.

BC: La gent jove s'ha conservat algo pels col·leges, però molt, molt marginal.

VP: Perquè per exemple en Alacant quantes línies en valencià n'hi ha?

BC: No, i les que n'hi ha van acabant-se. I en [l'institut] Jorge Juan quan arriba el batxillerat s'acaba la línia. I en el Jorge Juan saps què passa, que tenen la línia en valencià però hi ha professors que donen l'assignatura en castellà, tenen la qualificació però quan arriben dins de l'aula...

VP: *La cabra tira al monte.*

BC: No, *la cabra tira al monte*, no. Jo lo que pense és que tenen un poc de cara. Ellos ja d'entrada diuen que tenen la qualificació però no parlen valencià.

VP: I els de la universitat?

BC: Berna que està fent Física en València, s'ha posat en la línia en valencià. Rafa està estudiant Enginyeria Tècnica en la universitat d'Elx i ahí és tot en castellà.

VP: Cap problema en l'àmbit familiar per parlar valencià? Vosaltres ja el porteu de casa.

BC: No, problemes no.

VP: I fora de l'àmbit familiar?

BC: Molestos no jo la veritat és que no. Ací mateixa els veïns: la veïna que tenia dalt era de Manises, l'altre és de Monòver... El parles i a voltes hi ha algú que el mira aixina, però es queda en la mirada. A lo millor en la faena, que hi ha gent que és de fora, de Valladolid o de Salamanca o tot això...

VP: Però companys dius?

BC: Sí, companys. I Bueno, però tampoc diuen gran cosa.

VP: En quin centre de salut estàs?

BC: En Lo Morant⁴⁴. A lo millor hi ha algú que no li senta bé del tot, però...

VP: No fan sang de la cosa.

BC: No perquè a ells també els convé perquè d'alguna manera els puntua en les oposicions in tot això pues per ahí. "Xe, si a tu el convé. *A ti te conviene aprender*" Però la veritat és que en general si ho mires d'una manera gelada no hi ha problemes. Perquè a més hi ha prou gent que parla valencià, home pues de quinze metges,

---

44 Barri del nord de la ciutat.

quatre. I l'utilitzem habitualment.

VP: Habitualment entre vosaltres?

BC: Sí, claro, entre mosatros no parlem atra cosa que valencià.

VP: I vos arriba molt de pacient parlant valencià?

BC: No, però bueno és una zona de molta immigració. Però més de lo que pareix. A lo millor jo tinc deu, quinze o vint persones que quan arriben parlen valencià. No són la majoria però... clar jo tinc un trenta per cent d'immigrants en el cupo. [...]

VP: Quina influència han tingut l'escola o la universitat en la seua formació en valencià?

BC: Res. Només que vaig donar una assignatura en valencià, Dermatologia. Tot el batxiller va ser en castellà.

VP: Ah sí? Però la vas fer ací o a València?

BC: Bueno els dos últims cursos a València. Només que he donat una assignatura en valencià. Tot lo demés en castellà.

VP: I com va ser això, lo de Dermatologia.

BC: Pues perquè havia un catedràtic català i un altre valencià i a les persones es agradava i entonces ja començava a espavilar-se un poc, ja era la democràcia ja., al començament, pues eria l'època de Suárez, i van fer un grup de Derma en valencià i vam començar.

VP: I éreu *quadrilla* o què?

BC: Sí, érem prou gent. Home no, molta menos que en castellà, però vam ser prou.

VP: has fet alguna coseta més en valencià?

BC: Sí, per fer el Mitjà.

VP: I com t'ho vas preparar?

BC: Vaig anar a les oficines exies del Bloc Jaume I ...

VP: Ah, al Casal. Ahí en el carrer Elda.

BC: Al Casal, aixó. Vaig anar ahí i ja ho vaig traure. Em va agradar. Puntuava per a les oposicions, però quan jo ja portava molt de temps anant, i em vaig dir. "I açò per que ho faig jo?" I vaig arribar a la conclusió que ho fea perquè volia i perquè m'agradava

VP: I va durar molt el curs?

BC: Entre unes coses i atres sis mesos. Era com una assignatura pendent que jo tenia.

VP: Qui ho donava?

BC. Pues una xicona molt jove de Novelda que era filòloga catalana. I molt bé, jo vaig aprofitar per llegir cantitat de llibres en valencià que em van encantar. Va ser una cosa que jo vaig trobar. Em van agradar molt.

VP: Encara lliges en valencià?

BC: Sí, algun llibre sobretot.

VP: Novel·la?

BC: Pues Pla he llegit. Ara ja menos, la veritat. Però aquella època em va aprofitar pa això. Però esta , la de Mercé Rodoreda, *La plaça del diamant*, tot això ho vaig llegir en aquella època. I va ser per a mi un autèntica maravilla. Sempre costa menos llegir en castellà, però...per lo menos a mi, a mi em costa molt menos. Nosaltes la llengua nostra és el castellà, culta. Jo quan escric una nota als meus fills, la faig en castellà. El que

passa és, per exemple, *La plaça del diamant* me va agradar moltíssim perquè eren frases literals que jo li escoltava a ma mare, a ma uela. I era una sensació de dir açò és exactament conforme me ho han contat a mi.

VP: La llengua d'escriptura, qualsevol que tu escrius?

BC: Jo l'escric en castellà. Quan era joveneta vaig escriure un diari i l'escrivia en valencià. Malm escrit perquè entoncs no sabia escriure, però mira...

VP: I ara qualsevol noteta m'has dit que la fas en castellà? En casa també?

BC: Sí perquè preferisc escriure sense faltes.

VP: Tens pensat fer alguna coseta per millorar la competència que tens?

BC: No. No m'he plantejat res.

VP: Llegir más dit que sí. Literatura, no? Per què els llibres tècnics estan en castellà?

BC: Sí. [...] Ara lo que m'apetix per exemple és si haguera un congrés en llengua catalana pues a lo millor sí que aniria encara que fóra...

VP: Hi ha congressos en català?

BC: Hi vaig vore una volta un congrés de Biologia i Ciències aixina tot englobat, però com a tal en Medicina, probablement en Catalunya n'hi haurà algun. Però si n'hi haguera algun.

VP: Altra gent nascuda a Alacant que parle valencià?

BC: La meua germana Esperança. Jo conec molt poca gent. És veritat. El meu cas és un cas molt raro.

VP: Es pot viure en valencià a Alacant?

BC: No, ací la llengua vehicular és el castellà. Tot el món l'entén. Ací en Alacant hi ha... quan jo estudiava eren cent cinquanta mil i ara són tres cinquanta mil [...] Ha vingut una exageració de personal i, claro, açò no té arreglo. Impossible. El que passa és que si tu eres valenciano-parlant et rodeges d'un ambient que no li importe que el parles per lo menos. Perquè vulgues que no, primera te fas amics per qüestió de l'escola; después ja saben com eres tu, i si hi ha gent que tu veus un cert rechazo, sempre és una cosa que consideres a l'hora de tindres més relació menos relació. Normalment la persona que té un rechazo frontal al valencià vivint ací en Alacant és una persona intolerant perquè que tu tingues un rechazo al valencià vivint en Valladolid pues és un atra cosa, però vivint en Alacant, no és una realitat ajena. [...]

VP: Eixa gent que té tendència a cuidar l'educació dels fills en valencià?

BC: Sí, és gent més progressista habitualment. Hi ha algun cas que no, però és excepcional,

VP: Però tu ara mateixa pensant en la gent que coneixes se t'ocorreria gent de ideologia més progressista?

BC: La gent que és valencianoparlant però que no és una persona progressista no li parla en valencià als fills. N'hi ha haurà algun cas que no siga així, però pocs. L'han conservat perquè son pare i sa mare el parlaven i claro això no és una cosa que uno trie... la tria sa mare. Jo per això estava tan a gust en l'escola perquè era tot una gent en la mateixa inquietud. [...]

VP: Quina és la formació d'aquestes persones?

BC: Jo els que conec són gent que tenen estudis: mestres, metges també... per lo menos ací a Alacant. [...]

VP: Es pot fer algun tipus de normalització lingüística a Alacant?

BC: Jo pense que ací... mira jo una volta ho vaig sentir en una entrevista a TV3. La normalització l'hem de fer la gent que parla, parlant-lo mosatros i parlant-li-lo als nostres fills. L'administració més de lo que fa és .. en fi, pot fer algo més, pot puntuar un poquet més el valencià però no. Això fa que la gent l'estudie i el conega. La llengua es perd si no s'utilitza i ja està... més afonat que va estar en els anys cinquanta no està ara, sin embargo es parlava més. La llengua no es perd si la llengua la parlem, si la parlem als nostres fills i ells la parlen entre ells [...] Lo demás sí, que es faça cine en català, que arribe ací la TV3... lo atre ho hem de fer mosatros. [...]

VP: I la gent de fora, els al·lòctons? En coneixes?

BC: Federico, l'homa de Lola. Alguns companys d'Alcoi, d'Elx... [...]

VP: En quina llengua creus que parlaran els teus néts?

BC: En castellà segur. Jo veig difícil... a mi m'agradaria que parlaren en valencià però ho veig difícil. Jo en tindria de sobra que alguno parlara valencià.

VP: Tu serà iaia o uela?

BC: Jo iaia. Bueno ací en Alacant es parla el castellà però n'hi ha moltíssimes paraules que són valencianes. Iaia, pràcticament tot el món diu mi iaia. Hi ha molts valencianismes. [...]

VP: Quin futur té la llengua a la ciutat?

BC: [...] Hi haurà sempre una proporció de gent que parlem. I clar en tot açò que puntue fa que la gent no ho acabe de pedre. L'ajuda de l'administració fa que no s'acabe de pedre. Però ...

VP: Per què si no puntuara què?

BC: Uy, encara estaria pitjor.

VP: A vosatros què vos demanen?

BC: A mi no em demanen res.

VP: De la Junta.

BC: Sí, puntua molt poc. [...] Per-se, jo confie que no es perga per lo menos en els pròxims trenta o coranta anys. [...] És que senzillament és aixina, el castellà són no sé quants millions de parlanst... entonces vullegues que no. [...] Si lo milagrós és que encara dure perquè no l'escocés ha aguantat ni el galés ha aguantat i són molt més marginals.

VP: D'activitats culturals en Alacant?

BC: Alguna vegà n'hi ha teatro. I el cine... poder agarrar la TV3... lo més fonamental seria que arribara ací la TV3 que a més és una bona televisió, és una de les millors televisions públiques, més independent. No és...

VP :No és Canal 9.

BC: No és Canal 9 [...] Ací la llengua la coneixeran, la respectaran però utilitzar-la...

ANNEX 4. ENQUESTES TRAMESES PER CORREU ELECTRÒNIC

NOM i COGNOMS *AM*

EDAT *48*

BARRI ON HA NASCUT i L'ACTUAL, si fóra diferent: *El Pla (naixement) /Vistahermosa-El Pla (actual)*

PROFESSIÓ *Professora de Valencià a Secundària*

VP: Per començar, voldria que férem memòria construïnt un esquema bàsic de les seues relacions lingüístiques amb la seua família, una mena d'arbre generalògic on marcarem quina llengua empraven o empraven els seus familiars entre ells i amb vosté?

Iaios paterns: castellà, entre ells i amb els fills

Iaios materns: valencià entre ells; castellà amb els fills

Pares: castellà entre ells i amb els fills. Tots els germans parlem entre nosaltres en castellà

Llengua familiar (amb el marit i amb les filles): valencià

VP: En quin moment va decidir fer servir el valencià com a llengua personal / familiar? Per què?

En conèixer el meu marit. Com a repte personal i perquè era la llengua que usava ell quan ens coneguèrem

VP: Té fills? Els puja en valencià o en castellà? Per què?

Tinc 2 filles. Els hem parlat sempre a casa en valencià. Han fet l'ensenyament en valencià (el programa d'immersió) a la ciutat d'Alacant. Perquè és la llengua familiar, perquè era l'única manera que les filles mantingueren la llengua familiar i perquè foren realment bilingües.

VP: En cas afirmatiu, quina receptivitat senten els seus fills cap al valencià?

Molt bona. Tenen una competència excel·lent. L'actitud respecte a l'ús prioritari del valencià no es dóna: solen usar el castellà com a llengua de relació habitual, amb la família materna i amb els amics, fins i tot amb aquells que han estudiat amb elles en valencià. Mantenen el valencià amb els amics que són de llengua primera valencià, amb la família paterna i amb els amics que es fan nous i que saben que parlen valencià.

VP: Ha tingut cap problema amb la seua família pel fet de parlar valencià?

Cap ni una. En ma casa perquè és la llengua única de relació. Amb la meua família (els meus pares i els meus germans) parle castellà: és la llengua de relació habitual i no l'hem canviada mai. Un cas extraordinari és la relació amb el meu iaio. El meu iaio tenia el valencià com a llengua primera, però no la va transmetre als seus fills. Com que el meu marit i les meues filles parlaven valencià, ell parlava valencià amb ells. En les reunions familiars, per Nadal i pels aniversaris, era, si més no curiós veure el besavi matern (el meu iaio) i les besnétes (les meues filles) parlant valencià, en aquest cas una llengua que s'havia ocultat durant dues generacions (la de ma mare i la meua).

VP: I fora de l'àmbit familiar: barri, amics, treball...?

Solc parlar castellà si l'interlocutor parla castellà, excepte en la faena. Sóc professora de valencià.

VP: Quin paper creu que ha jugat l'escola o la universitat en la seua trajectòria lingüística personal?

Per la meua edat, l'escola no em va ensenyar ni valencià ni en valencià. La universitat em va donar una formació bàsica (vaig fer 3 assignatures optatives de Filologia Catalana de la meua llicenciatura de Filologia Hispànica)

VP: Quina formació acadèmica ha tingut vosté en valencià? Li agradaria millorar el seu nivell de competència?

A banda dels estudis universitaris, vaig estudiar el Cursos del Pla de Reciclatge en Valencià (Nivell Mitjà i Superior), vaig fer diversos cursos d'actualització, sobretot didàctica (i encara en faig), vaig preparar les oposicions de secundària per a l'assignatura de Valencià i vaig aprovar l'any 1987

VP: Quina és la seua llengua d'escriptura personal (notes, agenda...)?

El valencià

VP: Coneix altres persones autòctones a Alacant que s'ajusten al perfil que estem definint?

Sí, conec alguns casos. La meua tia, la germana de ma mare, ha sigut mestra i en el seu moment va fer el canvi de llengua com a opció professional per a fer classe en un centre d'immersió lingüística a Alacant. Tinc amigues de la infància que han après valencià de majors, però no l'utilitzen habitualment.

VP: Es pot viure en valencià a Alacant?

No. Mantindre el valencià com a llengua habitual és molt difícil. L'actitud dels alacantins, i dels forasters també, no és gens receptiva a l'ús del valencià.

VP: D'on podria vindre la normalització lingüística a Alacant? De les institucions? Dels parlants autòctons? Dels parlants al·lòctons?

De tots, però sobretot ha faltat una veritable campanya que afavorira el canvi d'actituds cap a l'ús. I no es tracta de tolerància, parlem de potenciació de l'ús institucional, a l'ensenyament primari i secundari, d'afavoriment de l'ús en les empreses (sobretot les grans empreses, com centres comercials i altres)

VP: En quina llengua creu que parlaran els seus néts?

Supose que dependrà de la llengua de relació de la parella. I d'on visquen. Les meues filles tenen una actitud molt bona per al manteniment del valencià com a llengua d'ús familiar, però amb una parella que parle castellà parlaran castellà. I si la parella parla una altra llengua dependrà del lloc on viuran. Una altra cosa és la llengua que ensenyen als seus fills: si alguna cosa han après a casa és que si els parlen en valencià els fills aprendran valencià i la que parle el pare o la societat on visquen.

VP: Com veu el futur de la llengua a la ciutat?

Continuarà sent una llengua amagada. Ara hi ha més gent que sap valencià, perquè l'han estudiat, però això no vol dir que el parlen. El coneixement i l'ús no van de la mà. Les actituds han canviat (les negatives, vull dir), però depén molt de la persona amb qui et trobes (de la formació que tinga, de l'educació en definitiva) perquè accepte l'ús unilateral del valencià si ella parla castellà.

NOM i COGNOMS CN

EDAT 49

BARRI DE NAIXEMENT i L'ACTUAL si és distint *La Florida i ara San Blai*

PROFESSIÓ *Mestra*

VP: Per començar, voldria que férem memòria construïnt un esquema bàsic de les seues relacions lingüístiques amb la seua família, una mena d'arbre generalògic on marcarem quina llengua empraven o empraven els seus familiars entre ells i amb vosté?

La majoria de la meua família parla castellà. Per part de ma mare, la meua iaia parlava valencià i els seus pares també; ma mare compren perfectament el valencià, però no el parla.

Per part de mon pare el meu iaio és de Múrcia i parlaven castellà. I amb mi sempre castellà.

El canvi va començar amb els meus fills, ja que el seu pare i la seua família parlen valencià.

VP: En quin moment va decidir fer servir el valencià com a llengua personal / familiar? Per què?
Vaig començar per motiu professional fa aproximadament 18 anys.

VP: Té fills? Els puja en valencià o en castellà? Per què?

Tinc fills i normalment parlem castellà per la costum des de sempre. A voltes valencià, malgrat no molt.

VP: En cas afirmatiu, quina receptivitat senten els seus fills cap al valencià?
Els ho saben parlar molt bé i són partidaris del bilingüisme.

VP: Ha tingut cap problema amb la seua família pel fet de parlar valencià?
Cap problema, al contrari.

VP: I fora de l'àmbit familiar: barri, amics, treball...?

Tampoc, i pense que la raó es que quan jo parle valencià ho faig amb persones que també ho parlen (català, mallorquí) Si em parlen en castellà, la meua resposta també és en castellà.

VP: Quin paper creu que ha jugat l'escola o la universitat en la seua trajectòria lingüística personal?
Ha segut molt important, jo diria que fonamental.

VP: Quina formació acadèmica ha tingut vosté en valencià? Li agradaria millorar el seu nivell de competència?

Tinc la titulació de "mestre de valencià" i millorar sempre m'agrada en tot.

VP: Quina és la seua llengua d'escriptura personal (notes, agenda...)?

Utilitze tant el valencià com el castellà

VP: Coneix altres persones autòctones a Alacant que s'ajusten al perfil que estem definint?
La veritat es que no.

VP: Es pot viure en valencià a Alacant?

No estic molt segura, pense que seria encara complicat. Hi ha molta gent que no està d'acord.

VP: D'on podria vindre la normalització lingüística a Alacant? De les institucions? Dels parlants autòctons? Dels parlants al·lòctons?

Pense que es una combinació de tots els factors, començant per les institucions.

VP: En quina llengua creu que parlaran els seus néts?

Crec que el bilingüisme serà fonamental i segons com siga el seu medi utilitzaran una llengua o altra
En principi tinc una neta xicoteta i volem l'educació en línia valenciana.

VP: Com veu el futur de la llengua a la ciutat?

Va lent el procés, però pense que poc a poc el valencià va guanyant terreny.

NOM i COGNOMS CO

EDAT 47

BARRI DE NAIXEMENT i L'ACTUAL si és distint **Barri de La Florida, actualment Busot**
PROFESSIÓ *Mestra de Primària*

VP: Per començar, voldria que férem memòria construïnt un esquema bàsic de les seues relacions lingüístiques amb la seua família, una mena d' arbre genealògic on marcarem quina llengua empraven o empraven els seus familiars entre ells i amb vosté?

La meua família sempre ha parlat en valencià, però a mi m' han parlat en castellà. Quan van vindre a treballar a Alacant, la meua germana major que jo 7 anys, va tindre problemes en l' escola, perquè no sabia parlar en castellà. Per això a mi van decidir parlar-me en castellà des de ben xicoteta. Jo he sentit el valencià a ma casa, però jo no el parlava.

VP: En quin moment va decidir fer servir el valencià com a llengua personal / familiar? Per què?
Després d' estudiar magisteri i haver fet els cursos de mestre de valencià, al tindre la titulació, he volgut parlar en valencià i gràcies als companys d' escola, he passat de ser una valenciano-parlant passiva a activa.

VP: Té fills? Els puja en valencià o en castellà? Per què? Parlem en valencià, estudien a Xixona, a on treballa jo i la llengua vehicular és el valencià. A casa parlen amb son pare en castellà. (Es de Cordova), encara que ha fet el curs de castellano-parlant i està per la labor. No és un impediment.

VP: En cas afirmatiu, quina receptivitat senten els seus fills cap al valencià?
Bona

VP: Ha tingut cap problema amb la seua família pel fet de parlar valencià?
No

VP: I fora de l'àmbit familiar: barri, amics, treball...?
A Xixona tot el món parla en valencià.

VP: Quin paper creu que ha jugat l'escola o la universitat en la seua trajectòria lingüística personal?
La escola de Magisteri, amb la classe de valencià que ens donava el Jordi Colomina, ens va obrir una porta a la llengua dels nostres pares.

VP: Quina formació acadèmica ha tingut vosté en valencià? Li agradaria millorar el seu nivell de competència?
Soc mestre de valencià. Tinc tots els cursos. Fa un any a l' escola de Xixona, van fer un curs de millora del valencià i va anar molt bé.

VP: Quina és la seua llengua d'escriptura personal (notes, agenda...)?
Valencià

VP: Coneix altres persones autòctones a Alacant que s'ajusten al perfil que estem definint?
Companys de magisteri.

VP: Es pot viure en valencià a Alacant?
Sí

VP: D'on podria vindre la normalització lingüística a Alacant? De les institucions? Dels parlants autòctons? Dels parlants al·lòctons?
Dels mitjos de comunicació (TV, ràdio i diaris)

VP: En quina llengua creu que parlaran els seus néts?
M' agradaria que fora el valencià

VP: Com veu el futur de la llengua a la ciutat?
Negre.

NOM i COGNOMS *MI*

EDAT 23

BARRI DE NAIXEMENT- *Carolines Baixes- i actualment visc a Barcelona*

PROFESSIÓ *Mestra de Primària*

VP: Per començar, voldria que férem memòria construïnt un esquema bàsic de les seues relacions lingüístiques amb la seua família, una mena d'arbre generalògic on marcarem quina llengua empraven o empraven els seus familiars entre ells i amb vosté?

Els meus pares sempre han fet servir el castellà entre ells i amb mí. Després, la meua avia materna va començar a parlar-me en valencià quan ja anava a l'escola i a més ella el parlava amb els seus germans. La resta de la família també parlava en castellà.

VP: En quin moment va decidir fer servir el valencià com a llengua personal / familiar? Per què?

Des que vaig començar la universitat donat que algunes assignatures exigien fer proves orals per poder aprovar i a més perquè pensava que el títol de mestre en valencià seria bo per la meua carrera.

VP: Té fills? Els puja en valencià o en castellà? Per què?

No tinc fills encara que tinc un nebot de 5 anys i a vegades parlo amb ell en valencià ja que va a una escola en línia valenciana.

VP: En cas afirmatiu, quina receptivitat senten els seus fills cap al valencià?

En el cas del meu nebot, li fa vergonya parlar en valencià amb mi encara que està acostumat a sentir parlar el valencià no només a l'escola sino també a casa seva perquè el seu pare, el meu cunyat, parla amb ell en aquesta llengua.

VP: Ha tingut cap problema amb la seua família pel fet de parlar valencià?

No, cap problema. Tot el contrari, pensen que es beneficiós per mi.

VP: I fora de l'àmbit familiar: barri, amics, treball...?

Gaire problema. Els meus amics de tota la vida no parlan en valencià ni jo amb ells però no tindrien cap inconvenient si jo només parlés valencià.

Respecte a l'àmbit laboral, el problema vindria si no sabés parlar en català ja que ara treballo en una escola catalana.

VP: Quin paper creu que ha jugat l'escola o la universitat en la seua trajectòria lingüística personal?

L'escola no ha jugat un gran paper ja que crec que les dues llengües que sé, a banda del castellà, les he apreses a la universitat tant l'anglès com el valencià/català.

VP: Quina formació acadèmica ha tingut vosté en valencià? Li agradaria millorar el seu nivell de competència?

La meua formació acadèmica s'ha anat desenvolupant fins arribar a obtenir el títol de mestre en valencià. Sí, m'agradaria continuar aprenent ja que encara tinc errades, especialment ara que, en poc temps, he canviat el valencià pel català.

VP: Quina és la seua llengua d'escriptura personal (notes, agenda...)?

Depèn, a l'escola faig servir el català per inèrcia encara que a casa o fora en general, el castellà

VP: Coneix altres persones autòctones a Alacant que s'ajusten al perfil que estem definint?

No

VP: Es pot viure en valencià a Alacant?

Ufff...em sembla que no. És molt més fàcil a Catalunya.

VP: D'on podria vindre la normalització lingüística a Alacant? De les institucions? Dels parlants autòctons? Dels parlants al·lòctons?

Crec que hauríem d'adoptar el model català on totes les escoles són catalanoparlants i fins i tot la vida quotidiana està impregnada de català des dels fulls publicitaris del "Carrefour" fins els menus dels restaurants. Això, obviament, necessita una implicació institucional de debó.

VP: En quina llengua creu que parlaran els seus néts?

Segurament, si no canvien les coses, castellà

VP: Com veu el futur de la llengua a la ciutat?

Prou complicat, la supervivència de la llengua fora de l'àmbit acadèmic i escolar es molt difícil.

NOM i COGNOMS:ML

EDAT: 53

BARRI DE NAIXEMENT: *Séneca- Autobussos* i **L'ACTUAL:** *La Florida* .

PROFESSIÓ: *Mestra de Primària*

VP: Per començar, voldria que férem memòria construïnt un esquema bàsic de les seues relacions lingüístiques amb la seua família, una mena d'arbre generalògic on marcarem quina llengua empraven o empraven els seus familiars entre ells i amb vosté?

[No contesta]

VP: En quin moment va decidir fer servir el valencià com a llengua personal / familiar? Per què?
Desde xicoteta, perquè els meus pares parlaven valencià entre ells i a nosaltres ho feien en castellà.

VP: Té fills? Els puja en valencià o en castellà? Per què?
Indistinctament e les dues llengües, perquè així compren i utilitza les dues sense cap problema.

VP: En cas afirmatiu, quina receptivitat senten els seus fills cap al valencià?
El meu fill es totalment receptiu a totes les llengües parlades al lloc on viu.(actualment a EEUU, abans a Canadà.

VP: Ha tingut cap problema amb la seua família pel fet de parlar valencià?
En absolut, jo parle valencià amb la gent que ho parla habitualment.

VP: I fora de l'àmbit familiar: barri, amics, treball...?
Amb ls gent que l'utilitza normalment , si

VP: Quin paper creu que ha jugat l'escola o la universitat en la seua trajectòria lingüística personal?
De total i absoluta utilitat, ja que he donat classes de valencià i en valencià a les escoles d'immersió en Elx i Alacant (Vte Blasco Ibanyez(Elx) i Serra Mariola(Alacant).

VP: Quina formació acadèmica ha tingut vosté en valencià? Li agradaria millorar el seu nivell de competència?
Els 3 cursets de la conselleria d'educació i la capacitació de Mestre de Valencià.

VP: Quina és la seua llengua d'escriptura personal (notes, agenda...)?
Segons el lloc i la utilitat en les dues llengües indistinctament.

VP: Coneix altres persones autòctones a Alacant que s'ajusten al perfil que estem definint?
Si, encara que no moltes, però si que hi ha algunes.

VP: Es pot viure en valencià a Alacant?
D'aquella manera, ja que la societat no ho fa gens fàcil.

VP: D'on podria vindre la normalització lingüística a Alacant? De les institucions? Dels parlants autòctons? Dels parlants al·lòctons?

De tota aquella gent que estiga disposada a no fer odiar la llengua, i a fer-la conviure amb tota la societat de la millor manera possible.

VP: En quina llengua creu que parlaran els seus néts?

Depenent del lloc on visquen.

VP: Com veu el futur de la llengua a la ciutat?

Malament , si la cosa no cambia i se li dona l'importància que té, com passa als Països Catalans.

NOM i COGNOMS MR

EDAT 55

BARRI DE NAIXEMENT i L'ACTUAL : San Blai l'actual és Centre

PROFESSIÓ Professora de Secundària

VP: Per començar, voldria que férem memòria construïnt un esquema bàsic de les seues relacions lingüístiques amb la seua família, una mena d'arbre genealògic on marcarem quina llengua empraven o empraven els seus familiars entre ells i amb vosté?

A la meua família paterna es parlava valencià mentre que a la materna es parlava castellà (venien d'un poble de Murcia). A tots els fills i nets ens parlaven en castellà

VP: En quin moment va decidir fer servir el valencià com a llengua personal / familiar? Per què?

Al voltant dels setze anys els meus amics parlaven quasi tots valencià com a San Blai, el meu barri, o Sella on estíuejava. No entenia per què els pares no volien que jo també parlés com ells, aleshores em van explicar que la raó era evitar que ens passés com a l'avia que havia patit humiliacions pel seu accent, quan va començar a treballar amb una família rica d'Alacant. Des d'aquell moment vaig decidir aprendre i utilitzar el valencià sempre que pogués

VP: Té fills? Els puja en valencià o en castellà? Per què?

No

VP: En cas afirmatiu, quina receptivitat senten els seus fills cap al valencià?

VP: Ha tingut cap problema amb la seua família pel fet de parlar valencià?

Tan sols amb uns cosins germans que continuen pensant que el valencià es cosa de gent de poble

VP: I fora de l'àmbit familiar: barri, amics, treball...?

Cap

VP: Quin paper creu que ha jugat l'escola o la universitat en la seua trajectòria lingüística personal?

L'escola i l'institut m'han permès ensenyar la llengua o utilitzar-la com llengua vehicular. La universitat no ha tingut cap paper

VP: Quina formació acadèmica ha tingut vosté en valencià? Li agradaria millorar el seu nivell de competència?

Tinc el grau de Mestra en Valencià. Sempre es interessant millorar les competències

VP: Quina és la seua llengua d'escriptura personal (notes, agenda...)?

Depèn del context, pot ser castellà o valencià però és més freqüent el castellà

VP: Coneix altres persones autòctones a Alacant que s'ajusten al perfil que estem definint?

Si tanmateix que son persones molt grans

VP: Es pot viure en valencià a Alacant?
Naturalment que si, per què no?

VP: D'on podria vindre la normalització lingüística a Alacant? De les institucions? Dels parlants autòctons? Dels parlants al·lòctons?

Seria més convenient que no es tractés d'una imposició, que les institucions ajudaren utilitzant el valencià de forma habitual començant pels polítics, que no s'associés l'ús de la llengua a una determinada tendència política, que els parlants autòctons es mostraren orgullosos de la seva parla

VP: En quina llengua creu que parlaran els seus néts?

VP: Com veu el futur de la llengua a la ciutat?

Subsistirà tanmateix que sigui minoritària, aquesta es una ciutat on el 75% de la població no és autòctona, per tant no deu sorprendre la dificultat de trobar-hi gent que parli valencià